

LASSILA & TIKANOJA OYJ
Taloudellinen katsaus 2019

An aerial photograph of a vast, interconnected lake system surrounded by dense green forests. The water is a deep blue, and the surrounding land is covered in lush green trees. The sky is clear and blue.

HUOMISELLA TÖISSÄ

Sisällys

Hallinnointi

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2019	3
Palkka- ja palkkioselvitys 2019	15

Hallituksen toimintakertomus

Hallituksen toimintakertomus (sis. selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista)	19
--	----

Konsernin tunnusluvut

Konsernin tunnusluvut	36
Tunnuslukujen laskentaperusteet	38

2

3

15

18

19

35

36

38

Tilinpäätös

Konsernin tuloslaskelma	40
Konsernin laaja tuloslaskelma	40
Konsernitase	41
Konsernin rahavirtalaskelma	42
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	43
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	44
Emoyhtiön tilinpäätös 31.12.2019	97
Tilinpäätösmerkintä	113
Tilintarkastuskertomus	114

39

HALLINNOINTI

3 Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

15 Palkka- ja palkkioselvitys

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Lassila & Tikanoja Oyj (”L&T tai yhtiö”) on Suomessa rekisteröity julkinen osakeyhtiö, joka on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Lassila & Tikanoja noudattaa päätöksenteossaan ja hallinnossaan Suomen osakeyhtiölakia, julkisesti noteerattuja yhtiöitä koskevia muita säädöksiä, L&T:n yhtiöjärjestystä, L&T:n hallituksen ja sen valiokuntien työjärjestyksiä sekä Nasdaq Helsinki Oy:n sääntöjä ja ohjeita.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2019

L&T noudattaa kulloinkin voimassa olevaa Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n hyväksymää Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Tämä selvitys on laadittu 1.1.2016 voimaan tulleen hallinnointikoodin mukaisesti (”Hallinnointikoodi”). Lisäksi yhtiö on julkistanut koodin mukaisen erillisen palkka- ja palkkioselvityksen. Hallinnointikoodi on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.cgfinland.fi. L&T ei ole poikennut koodin suosituksista.

Tämä erillinen selvitys on julkaistu hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä. L&T:n hallituksen tarkastusvaliokunta on käsitellyt selvityksen ja hallitus on hyväksynyt sen. Yhtiön tilintarkastaja on tarkastanut, että tämä selvitys on annettu ja että selvityksen sisältämä

kuvaus taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä on yhdenmukainen tilinpäätöksen kanssa.

Hallinnointia koskevat kuvaukset

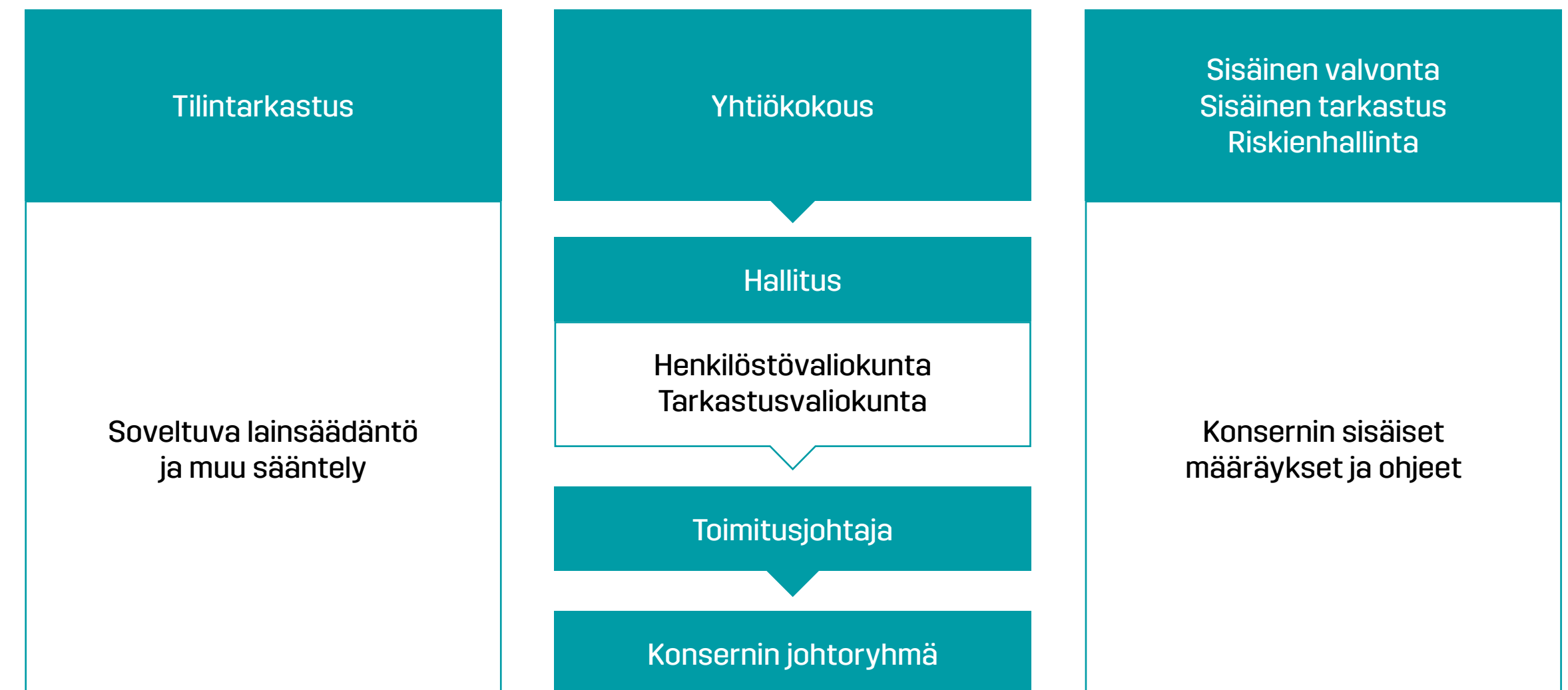
Yhtiökokous

Yhtiökokous on L&T:n ylin päättävä elin. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä ajankohtana huhtikuun loppuun mennessä. Lassila & Tikanoja Oyj:n kullakin osakkeella on yksi ääni.

Kokouskutsu ja muut yhtiökokouksen asiakirjat mukaan lukien hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle toimitetaan viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta osakkeenomistajien saataville yhtiön päätoimipaikassa ja internetsivuilla osoitteessa www.lt.fi/fi/sijoittajat/hallinnointi/yhtiokokous. Kokouskutsu julkistetaan myös pörssitiedotteena.

Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, päävastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen jäseneksi ehdolla olevat

Hallinnointirakenne

henkilöt ovat läsnä yhtiökokouksessa, ellei poissaoloon ole pätevää syytä.

Yhtiökokouksen pöytäkirja liitteineen on saatavilla yhtiön internetsivuilla viimeistään kahden viikon

kuluttua yhtiökokouksesta. Yhtiökokouksen päätökset julkistetaan viipymättä yhtiökokouksen jälkeen pörssitiedotteella.

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Hallitus

Hallituksen kokoonpano ja valinta

Yhtiöjärjestyksen mukaan Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään seitsemän jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee yhtiökokous. Hallituksen kokoonpanoa koskevan ehdotuksen valmistelussa noudatetaan käytäntöä, jossa merkittävät osakkeenomistajat valmistelevat hallitusta koskevat ehdotukset, sisältäen ehdotuksen hallituksen jäsenten lukumääräksi, palkkioiksi ja tarvittaessa hallituksen jäseneksi yhtiökokoukselle. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäsenet

Vuoden 2019 varsinaisessa yhtiökokouksessa hallitukseen valittiin seuraavat kuusi henkilöä:

Heikki Bergholm, puheenjohtaja

s. 1956

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2008

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan puheenjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: Suominen Yhtymä Oyj: toimitusjohtaja (2002–2006), entinen Lassila & Tikanoja Oyj: toimitusjohtaja (1998–2001), varatoimitusjohtaja (1997–1998), yhtymän tulosityksiköiden toimitusjohtaja (1986–1997), Lassila & Tikanoja Oy: talousjohtaja (1985–1986), Teollistamisrahasto Oy, tutkija ja kehityspäällikkö (1980–1985)

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät:

Lakan Betoni Oy, hallituksen puheenjohtaja (1986–); MB Rahastot Oy, hallituksen jäsen (2002–); Sydän-tutkimussäätiö, hallituksen varapuheenjohtaja (2013–)

Keskeisimmät päättäneet luottamustehtävät:

Componenta Oyj, (2003–2012); Forchem Oy (2007–2013); Kemira Oyj (2004–2007); Maillefer International Oy (2010–2014); Pohjola-Yhtymä Oyj (2003–2005); Solidium Oy (2013–2016) Sponda Oyj (1998–2004) ja Suominen Yhtymä Oyj (2006–2011)

Sakari Lassila, varapuheenjohtaja

s. 1955

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2011

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Indcrea Oy, toimitusjohtaja (2008–2018); Cupori Group Oy:n johtoryhmä (2008–2014), Cupori AB:n toimitusjohtaja (2012–2014); Carnegie Investment Bank AB, Finland Branch, johtotehtäviä (2002–2005); Alfred Berg Finland Oyj, investointipankkitoiminnan johtotehtäviä (1994–2002); Citibank Oy, yrityspankin vastaava johtaja (1991–1994); Suomen Yhdyspankki Oy, esimies- ja johtotehtäviä (1983–1991)

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät:

Evald ja Hilda Nissin Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja (jäsen vuodesta 1987–); Aplagon Oy, hallituksen puheenjohtaja (2009–)

Teemu Kangas-Kärki

s. 1966

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2016

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan jäsen

Päätoimi: Nokian Renkaat Oyj:n talous- ja rahoitusjohtaja

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Fiskars Oyj, operatiivinen johtaja ja toimitusjohtajan sijainen (2018–2017), väliaikainen toimitusjohtaja (2017), operatiivinen johtaja ja talousjohtaja, toimitusjohtajan sijainen (2014–2017), johtaja, Koti (2012–2014), talousjohtaja (2008–2012); Alma Media Oyj, talousjohtaja (2003–2008); Kesko Oyj, talousjohtaja (2002–2003), Corporate Business Controller (2000–2001); Suomen Nestlé Oy, talousjohtaja (1999–2000); Smith & Nephew Oy, talouspäällikkö (1996–1998); Unilever Oy & GmbH, Marketing Controller & Internal Auditor (1992–1996)

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Laura Lares

s. 1966

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2014

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan jäsen

Päätoimi: Ablers Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: tekniikan tohtori

Keskeinen työkokemus: Woimistamo Oy, toimitusjohtaja (2012–2018); Kalevala Koru Oy & Lapponia Jewelry Oy, toimitusjohtaja (2007–2012); UPM Kymmene Oy, Puutuote-toimialan myyntijohtaja ja liiketoiminnan kehitys- ja henkilöstöjohtaja (2004–2006).

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät:

Ablers Oy, hallituksen jäsen (2018–)

Keskeisimmät päättäneet luottamustehtävät:

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, hallituksen jäsen (2009–2017), Woikoski Oy, hallituksen jäsen (2012–2016)

Miikka Maijala

s. 1967

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2010

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan jäsen

Päätoimi: Clinius Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: GE Healthcare Finland Oy, Business Segment Manager (2004–2006); Instrumentarium Oyj, Director, Business Development (2000–2004);

Instrumentarium Oyj, myynnin, markkinoinnin ja taloushallinnon esimies- ja johtotehtäviä (1992–2000)

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät:

Terveysteknologia ry, hallituksen jäsen (2008–)

Laura Tarkka

s. 1970 diplomi-insinööri, Cefa-analytikkotutkinto

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2017

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan jäsen

Päätoimi: Kämp Group/Kämp Collection Hotels Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: Diacor Terveyspalvelut Oy, talousjohtaja ja varatoimitusjohtaja (2013–2014); Fazer Group, johtaja (2007–2012); Iccapital Securities Ltd, investointipankkiiri (2001–2007); Mandatum Stockbrokers Ltd, investointipankkiiri (1997–2001)

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät:

Docrates Oy, hallituksen jäsen (2016–), Caruna Oy, hallituksen jäsen (2019–), Suomen Messut Osuuskunnan hallintoneuvoston jäsen (2019–)

Hallituksen monimuotoisuus

Yhtiössä monimuotoisuutta pidetään yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta olennaisena osana. Myös hallituksen kokoonpanoa suunniteltaessa monimuotoisuutta tarkastellaan monesta eri näkökulmasta.

Hallituksen jäsenten valinnassa tavoitteena on varmistaa, että hallitus kokonaisuutena tukee yhtiön liiketoimintaa ja sen kehittämistä. Hallituksen tehokkaan toiminnan kannalta on tärkeää, että hallitus on riittävän monimuotoinen ja koostuu riittävän monesta jäsenestä sekä että jäsenillä on toisiaan täydentävä kokemus ja monipuolinen osaaminen.

Hallituksen kokoonpanoa arvioitaessa harkitaan muun muassa, onko hallitus ammatti- ja koulutustasultaan sekä sukupuoli- ja ikäjakaumaltaan riittävän monimuotoinen ja edustaako se sopivassa suhteessa päätöksentekokykyä, taitoja ja kokemusta pystyäkseen vastaamaan yhtiön liiketoimintojen ja strategisten tavoitteiden asettamiin vaatimuksiin. Yhtiön tavoitteena on, että hallituksessa on edustettuna molempia sukupuolia.

Hallituksen monimuotoisuutta koskevat periaatteet otetaan huomioon yhtiön hallituksen jäsenten seuraajasuunnittelussa. Molemmat sukupuolet ovat olleet pitkään edustettuina yhtiön hallituksessa. Vuonna 2019 hallituksen kuudesta jäsenestä kaksi oli naisia, joten vähemmän edustetun sukupuolen edustus hallituksessa oli 33 %.

Hallituksen jäsenten riippumattomuus

Hallituksen jäsenistä kukaan ei ole yhtiön palveluksessa. Hallitus on arvioinut, että kaikki hallituksen jäsenet ovat riippumattomia yhtiöstä. Arvioinnissa on huomioitu Heikki Bergholmin toimiminen hallituksen jäsenenä yhtäjaksoisesti yli 10 vuotta. Hallitus ei ole havainnut

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

sellaisia syitä, joiden perusteella Heikki Bergholm tulisi katsoa riippuvaiseksi yhtiöstä. Kaikki hallituksen jäsenet ovat lisäksi riippumattomia yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista.

Osakeomistuksessa on huomioitu hallituksen jäsenten ja heidän mahdollisten määräysvalta-yhteisöjensä omistamat yhtiön osakkeet. Hallituksen jäsenet eivät omista osakkeita missään muissa konserniyhtiöissä kuin Lassila & Tikanoja Oyj:ssä.

Tietoa hallituksen jäsenten palkkioista on palkka- ja palkkioselvityksessä, joka julkaistaan hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä ja löytyy internetsivuilta www.lt.fi/vuosikertomus2019.

Hallituksen jäsenten osakeomistukset 31.12.2019

Heikki Bergholm	831 116
Sakari Lassila	17 152
Teemu Kangas-Kärki	2 738
Laura Lares	4 061
Miikka Maijala	75 248
Laura Tarkka	2 089
Yhteensä	932 404

Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus päättää asioista, joilla yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen on huomattava merkitys yhtiön toiminnalle. Lisäksi hallitus vastaa sille

osakeyhtiölaissa, muualla säädetyistä ja yhtiöjärjestyksessä määritellyistä tehtävistä.

Hallituksella on toimintaansa varten laadittu ja vuonna 2019 päivitetty työjärjestys, jota noudatetaan yhtiöjärjestyksen, Suomen lainsäädännön ja muiden säännösten ohella.

Hallituksen tehtävänä on:

- vastata omistaja-arvon kehittymisestä
- vahvistaa yhtiön tavoitteet
- päättää yhtiön strategiasta ja vahvistaa toimialastrategiat
- päättää konsernirakenteesta ja -organisaatiosta
- varmistaa johtamisjärjestelmän toiminta
- käsitellä ja hyväksyä osavuosikatsaus, konsernitilinpäätös ja toimintakertomus
- vahvistaa konsernin toimintasuunnitelma, budjetti ja investointisuunnitelma
- päättää strategisesti tai taloudellisesti merkittävistä investoinneista, yritysostoista, -myynneistä tai -järjestelyistä sekä vastuusitoumuksista ja rahoitusjärjestelyistä
- laatia osinkopolitiikka
- vahvistaa rahoitus-, investointi-, tiedonanto- sekä riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet
- hyväksyä yritysvastuuohjelma
- nimittää ja erottaa toimitusjohtaja sekä valvoa ja arvioida hänen toimintaansa
- päättää toimitusjohtajan välittömien alaisten nimitysasiat sekä palkkaus ja muut taloudelliset etuudet.

Hallitus arvioi toimintaansa ja työskentelytapojaan tekeillä vuosittain itsearviointiin.

Hallituksen kokoukset

Hallituksen kokoukset pidetään yhtiön pääkonttorissa Helsingissä, konsernin muissa toimipaikoissa tai muissa hallituksen päättämässä paikoissa. Hallitus voi tarvittaessa pitää kokouksia myös puhelimitse tai sähköisesti ja tehdä päätöksiä kokoontumatta.

Hallitus kokoontuu niin usein, kuin sen tehtävien hoitaminen vaatii. Hallitus vahvistaa vuosittain säännölliset kokouksensa. Säännöllisiä kokouksia ovat vuosittain ennen tilinpäätöksen ja kunkin osavuosikatsauksen julkistamista pidettävät kokoukset, strategiakokous, budjettikokous sekä muut hallituksen vuosiohjelmaansa vahvistamat kokoukset. Säännöllisten kokousten lisäksi hallitus voi pitää ylimääräisiä kokouksia.

Yhtiön toimitusjohtaja ja talousjohtaja osallistuvat yleensä hallituksen kokouksiin. Tarvittaessa, kuten strategian tai budjetin käsittelyn yhteydessä, kokouksiin osallistuvat myös muut Lassila & Tikanoja Oyj:n johtoryhmän jäsenet. Yhtiön lakiasiaintoimittaja toimii hallituksen sihteerinä.

Hallituksen kokouksesta laaditaan pöytäkirja, jonka allekirjoittavat kokoukseen osallistuneet hallituksen jäsenet, yhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen sihteeri. Pöytäkirjat säilytetään yhtiön pääkonttorissa.

Toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallitus saa käyttöönsä riittävät tiedot yhtiön toiminnan ja taloudellisen tilanteen arvioimista varten.

Toimitusjohtaja valvoo hallituksen päätösten täytäntöönpanoa ja raportoi hallitukselle niiden täytäntöönpanosta.

Hallituksen toiminta vuonna 2019

Vuonna 2019 hallituksella oli 15 kokousta, joista kaksi pidettiin kokoontumatta. Jäsenten keskimääräinen osallistumisprosentti oli 98,9.

Hallitustyöskentelyn keskeisiä aihepiirejä olivat strategia ja sen toteuttamisen ohjaaminen ja tukeminen, strategisten hankkeiden seuranta, liiketoimintaportfolion kehittäminen ja riskienhallinnan ohjaaminen.

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on tarkastusvaliokunta ja henkilöstövaliokunta, joihin kumpaankin kuuluu kolme (3) hallituksen jäsentä. Hallitus valitsee varsinaisen yhtiökokouksen päätyttyä valiokuntien puheenjohtajat ja jäsenet keskuudestaan vuodeksi kerrallaan. Valiokuntien jäsenillä on oltava valiokunnan tehtävien edellyttämä asiantuntemus ja kokemus. Hallitus vahvistaa vuosittain valiokunnille työjärjestykset. Valiokunnilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan hallitus tekee päätökset asioista valiokuntien valmistelun pohjalta. Valiokunnan puheenjohtaja raportoi valiokunnan työstä valiokunnan kokousta seuraavassa hallituksen kokouksessa. Valiokuntien pöytäkirjat toimitetaan hallituksen jäsenille tiedoksi.

Tarkastusvaliokunta

Hallitus valitsi varsinaisen yhtiökokouksen 14.3.2019 jälkeen pitämässään järjestäytymiskokouksessa tarkastusvaliokunnan jäseniksi Sakari Lassilan (pj), Teemu Kangas-Kärjen ja Laura Tarkan. Kaikki tarkastusvaliokunnan jäsenet ovat riippumattomia yhtiöstä ja yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista.

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Tarkastusvaliokunta kokoontuu säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa. Tarkastusvaliokunnan työjärjestyksen mukaisia tehtäviä ovat:

- konsernin taloudellisen tilanteen ja rahoitus tilanteen seuranta
- yhtiön tilinpäätösraportoinnin prosessin seuranta
- yhtiön taloudellisen raportointiprosessin valvonta
- yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuuden seuranta
- yhtiön sisäisen valvonnan toimintaperiaatteiden käsittely
- yhtiön sisäisen tarkastuksen suunnitelmien ja raporttien käsittely
- yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä antaman selvityksen käsittely
- muun kuin taloudellisen tiedon – raportin käsittely
- lähipiiriliiketoimien valvonta
- yritys vastuuhjelman käsittely
- tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen lakisääteisen tilintarkastuksen seuranta
- yhtiön tilintarkastusyhteisön riippumattomuuden arviointi
- yhtiön tilintarkastusyhteisön tarjoamien oheispalvelujen arviointi
- yhtiön tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen ja/tai suosituksen valmistelu
- yhteydenpito tilintarkastajaan ja tilintarkastajan tarkastusvaliokunnalle laatimien raporttien käsittely
- lakien ja määräysten noudattamisen arviointi.

Tarkastusvaliokunnalla oli 5 kokousta vuonna 2019. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Henkilöstövaliokunta

Hallitus valitsi varsinaisen yhtiökokouksen 14.3.2019 jälkeen pitämässään järjestäytymiskokouksessa henkilöstövaliokunnan jäseniksi Heikki Bergholmin (pj), Miikka Maijalan ja Laura Lareksen. Kaikki henkilöstövaliokunnan jäsenet ovat riippumattomia yhtiöstä ja yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista.

Henkilöstövaliokunta kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Henkilöstövaliokunnan työjärjestyksen mukaisia tehtäviä ovat:

- käsitellä, arvioida ja tehdä esityksiä konsernin johdon ja henkilöstön palkkaus rakenteesta sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmästä
- seurata palkitsemisjärjestelmien toimivuutta sen varmistamiseksi, että johdon palkitsemisjärjestelmät edistävät yhtiön tavoitteiden saavuttamista ja perustuvat henkilökohtaiseen suoritukseen
- käsitellä ja valmistella muita johdon ja henkilöstön palkitsemiseen liittyviä kysymyksiä ja tehdä näitä koskevia esityksiä hallitukselle
- käsitellä ja valmistella sellaisia toimivan johdon nimityskysymyksiä, jotka tulevat hallituksen päätettäväksi
- käsitellä ja valmistella yritys vastuuhjelman henkilöstöasiat
- käsitellä palkka- ja palkkioselvitys

Henkilöstövaliokunnalla oli 4 kokousta vuonna 2019. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Hallituksen jäsenten osallistuminen hallituksen kokouksiin 2019

	Hallitus	Tarkastusvaliokunta	Henkilöstövaliokunta
Heikki Bergholm	15/15		4/4
Sakari Lassila	15/15	5/5	
Teemu Kangas-Kärki	14/15	5/5	
Laura Lares	15/15		4/4
Miikka Maijala	15/15		4/4
Laura Tarkka	15/15	5/5	

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Toimitusjohtaja

Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus. Toimitusjohtaja hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti ja vastaa strategiaprosessista.

Yhtiön toimitusjohtajana on 1.1.2019 alkaen toiminut KTM Eero Hautaniemi. Toimitusjohtajan tarkemmat henkilö- ja omistustiedot on kuvattu jäljempänä konsernin johtoryhmän henkilö- ja omistustietojen yhteydessä.

Konsernin johtoryhmä

Toimitusjohtajaa avustaa yhtiön johtamisessa johtoryhmä. Johtoryhmällä ei ole lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa toimivaltaa. Konsernin johtoryhmään kuuluvat toimitusjohtaja puheenjohtajana ja hallituksen vahvistamat konsernin johtohenkilöt. Konsernin johtoryhmän jäsenet raportoivat toimitusjohtajalle. Konsernin johtoryhmä kokoontuu vähintään kerran kuukaudessa.

Konsernin johtoryhmään kuuluivat tämän selvityksen päivämääränä seuraavat henkilöt:

Eero Hautaniemi

s. 1965

Toimitusjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.1.2019

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Oriola Oyj, toimitusjohtaja (2006–2017); GE Healthcare Finland Oy, toimitusjohtaja (2004–2005); GE Healthcare IT, Oximetry, Supplies and Accessories -liiketoiminnan johtaja (2003–2004); Instrumentarium Oyj, asiantuntija- ja johtotehtäviä (1990–2003)

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Posti Group Oyj, hallituksen jäsen (2017–)

Keskeisimmät päättyneet luottamustehtävät: Lassila & Tikanoja Oyj, hallituksen jäsen (2007–2017); Nurminen Logistics Oyj, hallituksen jäsen (2009–2012)

Valteri Palin

s. 1973

talousjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.8.2019

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, rahoitusjohtaja ja controller-toiminnoista vastaava (2019); SRV Yhtiöt Oyj, talousjohtaja (2008–2019); SRV Toimitilat Oy, business controller (2005–2008); Skanska Oy, talouspäällikkö, business controller ja controller (1998–2005)

Tuomas Mäkipeska

s. 1978

toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut Suomi

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 14.2.2012

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, talousjohtaja (2017–2019); kehitysjohtaja (2012–2017), toimialajohtaja, Uusiutuvat energialähteet (2015–2017); Deloitte, liikkeenjohdon konsultti, Strategy & Operations (2005–2012); Fiskars Oyj, projektipäällikkö (2004–2005); Rieter Automotive Management AG; markkina-analytikko (2003)

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Petri Salermo

s. 1970

toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.1.2013

Koulutus: merkonomi, EMBA (2020)

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, liike-toimintajohtaja, Ympäristöpalvelut (2009–2012); myyntijohtaja, Ympäristöpalvelut (2003–2009); myyntipäällikkö, Ympäristöpalvelut (2001–2003); Europress Oy, myyntijohtaja (1998–2001); myynnin päällikkötehtävät (1995–1998)

Erik Sundström

s. 1957

toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut Ruotsi

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 26.2.2019

Koulutus: Sopimusoikeuden ja johtamisen opintoja

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj; Lassila & Tikanoja Service AB: Toimitusjohtaja (2019–), Lassila & Tikanoja FM AB: Toimitusjohtaja (2017–); Veolia FM AB, Toimitusjohtaja (2017); Veolia Sverige AB, Operatiivinen johtaja (2012–2017); Dalkia Energy and Building Services AB, Toimitusjohtaja (2007–2012), Varatoimitusjohtaja (2004–2007), Operatiivinen johtaja (2001–2004), Aluejohtaja (1998–2001); Locum Drift AB, Liiketoimintapäällikkö (1995–1998); Locum AB, Aluejohtaja (1992–1994)

Antti Tervo

s. 1978

toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 14.2.2012

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, hankinta- ja toimitusketjusta vastaava johtaja (2012–2014); Siemens, Luoteis-Eurooppa, Head of Commodity Management (2009–2012), projektijohtaja, hankinta & toimitusketjun hallinta (2008–2009); Siemens Osakeyhtiö Suomi ja Baltian maat, hankintajohtaja (2005–2009), hankintapäällikkö (2003–2005), konsultti, toimitusketjun hallinta (2001–2003)

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Sirpa Huopalainen

s. 1965

lakiasiaintohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 26.2.2019

Koulutus: OTK, Master of Laws (Aus.)

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, lakiasiaintohtaja (2012–); Atria Oyj, lakiasiaintohtaja (2007-2012); Metso Automation Oy, lakimies (2004–2007); Metso Oyj, lakimies (1999–2004); Rauma Oyj, lakimies (1996-1999)

Jorma Mikkonen

s. 1963

yhteiskuntasuhdejohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.6.2015

Koulutus: varatuomari

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oyj, toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut (2009–2012), toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut (2000–2009); Säkkiväline Oy, hallintojohtaja (1999–2000), lakimies (1992–1999); Helsingin Suomalainen Säästöpankki, lakimies (1991–1992)

Hilppa Rautpalo

s. 1974

henkilöstöjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.1.2020

Koulutus: OTK, varatuomari

Keskeinen työkokemus: Arctia Oy, henkilöstö- ja lakiasiaintohtaja (2018–2019); Unisport-Saltex Oy, henkilöstö- ja lakiasiaintohtaja (2017–2018); Ekokem Oyj, henkilöstö- ja lakiasiaintohtaja (2013–2017); Amer Sports Oyj, Senior Legal Counsel (2007–2009); Metsä Group, liiketoiminta-alueen lakiasioista vastaava (2000–2007)

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Vuonna 2019 johtoryhmään ovat lisäksi kuuluneet Tutu Wegelius-Lehtonen (jäsenyys päättyi 25.2.2019), Kirsi Matero (jäsenyys päättyi 13.5.2019) ja Juha Jaatinen (jäsenyys päättyi 31.7.2019). Heidän tietonsa on esitetty jäsenyyden päättymispäivän tilanteen mukaisina.

Juha Jaatinen

s. 1965

vt. talousjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 26.2.2019

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Evac Group, talousjohtaja (2016–2018); Okmetic Oy, johtaja, talous, tietohallinto ja viestintä (2010–2016); Nokia Markets, Senior Business Controller (2008–2010); Nokia Multimedia, Director, Finance and Control (2004–2007); Nokia Mobile Phones, Business Controller, Entertainment business Unit, Development Manager, Financial Reporting System Specialist (1997–2003); ICL Data Controller (1995–1997)

Kirsi Matero

s. 1968

henkilöstöjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 1.1.2012

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Atria Oy, henkilöstöjohtaja (2010–2011); Pfizer Oy, henkilöstöjohtaja (2007–2010); Nokia Mobile Phones, henkilöstöpäällikkö (2004–2007); Nokia Mobile Phones ja Nokia Networks, henkilöstöpäällikkö, henkilöstön kehittämisasiantuntija (1998–2003); Adulta Oy, ohjelmapäällikkö (1996–1998); Shell Oil Products, tuotepäällikkö (1994–1995)

Tutu Wegelius-Lehtonen

s. 1970

toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen: 16.2.2015

Koulutus: tekniikan lisensiaatti

Keskeinen työkokemus: Lassila & Tikanoja Oy, toimitusketjusta vastaava johtaja (2015–2016); Hartwall Oy, tuotanto-toimitusketjun johtaja (2014); Rexel Finland Oy, markkinointi- ja kehitysjohtaja (2011–2014); YIT, hankinnan ja logistiikan johtotehtäviä YIT Oy:ssä (2004–2008) sekä yhtiön Kiinteistötekniiset palvelut - ja Kiinteistö- ja teollisuuspalvelut -toimialoilla (2009–2011); Ensto, tuotanto- ja logistiikkajohtaja (1998–2004)

Keskeisimmät luottamustehtävät: Kiinteistötyönantajat ry, hallituksen jäsen (2017–2019)

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

Johtoryhmän osakeomistukset 31.12.2019

	31.12.2019
Eero Hautaniemi	20 403
Valtteri Palin	0
Tuomas Mäkipeska	7 948
Petri Salermo	14 929
Erik Sundström	0
Antti Tervo	8 094
Sirpa Huopalainen	5 419
Jorma Mikkonen	5 782
Hilppa Rautpalo *	0
Yhteensä	62 575

* Johtoryhmän jäsen 1.1.2020 alkaen

Osakeomistuksessa on huomioitu konsernin johtoryhmän jäsenten ja heidän mahdollisten määräysvalta yhteisöjen omistamat yhtiön osakkeet. Konsernin johtoryhmän jäsenet eivät omista osakkeita missään muissa konserni-yhtiöissä kuin Lassila & Tikanoja Oyj:ssä.

Tietoa toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenten palkkioista on palkka- ja palkkioselvityksessä, joka on julkaistu hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä ja löytyy internetsivuilta www.lt.fi/vuosikertomus2019.

Kuvaukset sisäisen valvonnan menettelytavoista ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä

Konsernin taloudellinen raportointi

Talousraportointiin liittyvät periaatteet ovat keskeinen osa L&T:n johtamisjärjestelmää. Konsernin ja sen toimialojen taloudelliset tiedot raportoidaan ja analysoidaan konsernissa sisäisesti kuukausittain ja julkistetaan osavuositarkastuksina, puolivuositarkastuksena ja tilinpäätöstiedotteena vuosineljänneksittäin. Konsernin ja sen toimialojen budjetit ja pitkän aikavälin taloussuunnitelmat päivitetään vuosittain.

Konsernin talousraportointiprosessiin kuuluvat sekä ulkoinen että sisäinen laskenta. Jäljempänä tarkemmin selostettavat talousraportointiprosessiin liittyvät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessit ja menettelytavat on suunniteltu sen varmistamiseksi, että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit antavat olennaisesti oikeat tiedot yhtiön taloudesta.

Tarkastusvaliokunta

L&T:n talousraportointiprosessia ja sisäisen valvonnan järjestelmien tehokkuutta seuraa ja valvoo hallituksen tarkastusvaliokunta. Tarkastusvaliokunta on käsitellyt L&T:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet ja yhtiön hallitus on ne hyväksynyt.

Tarkastusvaliokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa ennen osavuositarkastusten ja tilinpäätöstiedotteen julkistamista. Kokouksissa

tarkastusvaliokunta käsittelee konsernin talousjohtajan esittelemän talousinformaation sekä osavuosi- ja puolivuositarkastukset ja tilinpäätöstiedotteet. Kokouksiin kutsutaan myös tilintarkastaja. Tarkastusvaliokunnasta kerrotaan tarkemmin kohdassa Valiokunnat.

Talousraportointiprosessi L&T:llä

Merkittävä osuus L&T:n liiketoiminnasta tapahtuu Suomessa. Suomen talousraportointiprosessissa kirjanpitoon, reskontriin, maksatukseen ja rahoitukseen liittyvät toiminnot on keskitetty. Toimintojen organisoiminen eri tiimeihin mahdollistaa talouteen liittyvien tehtävien eriyttämisen. Suomessa yhtenäistä prosessia tukevat myös keskitetty kirjanpitojärjestelmä ja yhtenäiset toimintatavat.

L&T:n ulkomaisilla tytäryhtiöillä on kullakin itsenäinen taloushallinto, joka toimii konsernin taloushallinnon antamien laskentaperiaatteiden ja raportointiohjeiden mukaisesti. L&T kotimaiset liiketoimintasegmentit ja ulkomaiset tytäryhtiöt raportoivat konserniin kuukausittain konsernin edellyttämän raportointipaketin. Controllerit valvovat kotimaisten liiketoimintasegmenttien ja ulkomaisten tytäryhtiöiden taloudellisia raportteja.

L&T:n konsernin taloushallinto laatii konsernin laskentaperiaatteet ja -ohjeet ja ylläpitää niitä sekä tekee raportointiaikataulut. Taloushallinto yhdistelee tytäryhtiöiden tilinpäätökset konsernitiilinpäätökseksi liitetietoineen sekä laatii osavuositarkastus-, puolivuositarkastus- ja tilinpäätöstiedotteen sekä vuositiilinpäätöksen. Julkinen talousraportointi toteutetaan samoilla periaatteilla ja siihen sovelletaan samoja kontrollimenetelmiä kuin kuukausittaiseen sisäiseen talousraportointiin. Tarkastusvaliokunta käsittelee osavuositarkastuksen, puolivuositarkastuksen ja

tilinpäätöksen ja esittää suosituksensa niiden käsittelystä hallitukselle. Hallitus hyväksyy osavuositarkastuksen, puolivuositarkastuksen, tilinpäätöstiedotteen ja tilinpäätöksen ennen niiden julkistamista.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on olennainen osa konsernin hallinto- ja johtamisjärjestelmää. Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistua konsernin taloudellisen raportoinnin luotavuudesta, toimintojen tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta sekä lainsäädännön ja muiden säännösten noudattamisesta. Sisäisen valvonnan välineitä ovat muun muassa politiikat ja periaatteet, työohjeet, manuaaliset ja tietojärjestelmiin rakennetut automaattiset kontrollit, seurantaraportit sekä tarkastukset tai auditoinnit.

Yhtiön hallitus on vahvistanut L&T:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet. Vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä kuuluu hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa sisäisen valvonnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä taloudellisen raportoinnin oikeellisuutta.

Yhtiön taloudellista kehitystä seurataan kuukausittain koko konsernin kattavan operatiivisen raportointijärjestelmän avulla. Järjestelmä kattaa toteutumatielien lisäksi budjetit, ennusteet ja investointien seurannan. L&T:n toimintaa ja talousraportteja seurataan ja verrataan budjetteihin ja ennusteisiin eri organisaatiotasolla. Konsernin johto, toimialojen ja alueiden johto sekä tulosyksiköiden johto analysoivat tulosta ja poikkeamia. Myös toimialojen taloudesta vastaavat henkilöt analysoivat talousraportteja ja laativat erillisselvityksiä johdon käyttöön. Heidän tehtäviinsä kuuluu myös tulosraporttien oikeellisuuden valvonta sekä tulosten analysointi.

Riskienhallinta

L&T:lle on määritelty riskienhallintaprosessi, jossa käydään läpi talous- ja rahoitusriskit, strategiset riskit, operatiiviset riskit sekä vahinkoriskit.

Riskienhallinnan järjestämisen pääpiirteet

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön strategiset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet, valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta. L&T-konsernin riskienhallintaa ohjaa L&T:n hallituksen vahvistama riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikka. Poliitikassa määritellään konsernin riskienhallinnan päämäärät ja periaatteet, organisointi ja vastuut sekä toimintatavat. Rahoitusriskien hallinnassa noudatetaan L&T:n hallituksen vahvistamaa konsernin rahoituspolitiikkaa. Vakuutusriskien hallinnan periaatteet määritellään riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikassa.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

Riskit kartoitetaan säännöllisesti ja systemaattisesti sekä toimiala- että yhtiötasolla ja kriittisiksi määriteltyissä keskitetyissä toiminnoissa. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla sekä riskeille laaditaan ja vastuutetaan toimenpiteet, joiden avulla esille

nousseita riskejä hallitaan ja pyritään minimoimaan. Merkittävimmistä esille nousseista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Muut CG-selvityksessä annettavat tiedot

Sisäinen tarkastus

Sisäisellä tarkastuksella tehostetaan L&T:n hallitukselle kuuluvan valvontavelvollisuuden hoitamista. L&T:n sisäisen tarkastuksen tehtävänä on tukea yhtiötä ja sen ylintä johtoa strategisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintojärjestelmien sekä liiketoimintaprosessien tuloksellisuuden, tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus antaa suosituksia edellä mainittujen järjestelmien ja prosessien kehittämiseksi.

Sisäinen tarkastus keskittyy pääasiassa ennakoivaan toimintaan osallistumalla kehityshankkeisiin tukemalla liiketoimintoja suunniteltujen toimintamallien riskien tunnistamisessa ja hallintatoimenpiteiden määrittämisessä. Sisäisellä tarkastuksella ei ole operatiivista vastuuta hankkeista eikä se osallistu päätöksentekoon. Sisäinen tarkastus noudattaa toiminnassaan yleisesti hyväksytyjä sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja, eettisiä periaatteita sekä L&T:n hallituksen hyväksymää sisäisen tarkastuksen toimintaohjetta.

Sisäinen tarkastus toimii L&T:n hallituksen tarkastusvaliokunnan ja toimitusjohtajan alaisuudessa, ja raportoi havainnoistaan ja suosituksistaan tarkastusvaliokunnalle, toimitusjohtajalle, kunkin tarkastettavan toimialan johdolle sekä tilintarkastajalle. Sisäinen tarkastus voi hankkia tarvittaessa ulkopuolisia ostopalveluita lisäresursointia tai erityisosaamista vaativien tarkastustehtävien suorittamiseen.

Hallituksen tarkastusvaliokunta vahvistaa sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman, johon valitaan tarkastuskohteita konsernin strategisten tavoitteiden, arvioitujen riskien sekä hallituksen ja toimitusjohtajan määrittelemien painopistealueiden mukaisesti. Tarkastussuunnitelmaa muutetaan tarvittaessa riskiperusteisesti.

Lähipiiriliiketoimet

Hallinnointikoodin mukaisesti yhtiö arvioi ja seuraa yhtiön ja sen lähipiirin välisiä liiketoimia ja pyrkii varmistamaan, että mahdolliset eturistiriidat otetaan asianmukaisesti huomioon päätöksenteossa. Jos lähipiiriliiketoimet ovat yhtiön kannalta olennaisia ja ne poikkeavat yhtiön tavanomaisesta liiketoiminnasta tai on tehty muutoin kuin tavanomaisin markkinaehdoin, yhtiön on selostettava tällaisia lähipiiriliiketoimia koskeva päätöksentekomenettely.

L&T:n lähipiiriliiketoimet on selostettu tilinpäätöksen liitteessä 5.4. L&T ei tehnyt lähipiirinsä kanssa yhtiön kannalta olennaisia ja yhtiön tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavia tai muutoin kuin tavanomaisin markkinaehdoin toteutettuja liiketoimia vuonna 2019.

Sisäpiirihallinto

Yhtiö noudattaa toiminnassaan markkinoiden väärinkäyttöasetusta (596/2014, ”MAR”) ja arvopaperimarkkinalakia sekä niihin liittyviä Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (European Securities Markets Authority), Finanssivalvonnan ja Nasdaq Helsinki Oy:n antamia määräyksiä ja ohjeita. Lisäksi L&T:n hallitus on vahvistanut yhtiölle oman sisäpiiriohjeen, joka täydentää Nasdaq Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta. Alla on kuvattu tiettyjä sisäpiiriohjeen keskeisiä kohtia. Sisäpiiriohje määrittelee selkeästi tiettyjä käytäntöjä ja päätöksentekomenettelyjä sen varmistamiseksi, että yhtiön sisäpiirihallinto on järjestetty johdonmukaisella ja luotettavalla tavalla. Yhtiön sisäpiirivastaavana toimii lakiasianjohtaja.

MAR-sääntelyn seurauksena L&T:llä ei ole ollut julkista sisäpiiriä 3.7.2016 lähtien. L&T ei myöskään enää ylläpidä pysyvää yrityskohtaista sisäpiirirekisteriä. Sen sijaan yhtiön työntekijät ja palveluntarjoajat, joilla on pääsy tiettyyn sisäpiiritietoon, merkitään hankekohtaisiin sisäpiirilueteloihin. Palveluntarjoajat voivat itse ylläpitää sisäpiirilueteloa omista työntekijöistään, mikäli yhtiö näin yksittäistapauksessa päättää.

Jos henkilöllä on hallussaan sisäpiiritietoa, kaupankäynti yhtiön arvopapereilla on aina kiellettyä. Lisäksi tietyt kaupankäyntirajoitukset koskevat eräitä yhtiön johtohenkilöitä ja työntekijöitä myös silloin, kun tällaisilla tahoilla ei ole hallussaan sisäpiiritietoa. L&T on määritellyt hallituksen ja toimitusjohtajan markkinoiden väärinkäyttöasetuksen mukaisiksi johtotehtävissä toimiviksi henkilöiksi. Kyseiset henkilöt eivät saa käydä kauppaa omaan tai kolmannen osapuolen lukuun L&T:n rahoitusvälineillä 30 kalenteripäivän pituisen suljetun ajanjakson

Selvitys hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä

aikana ennen yhtiön osavuositarkastusten, puolivuositarkastuksen ja tilinpäätöstiedotteen julkistamista mukaan lukien julkistamispäivä. Tulosjulkistuksia edeltävä suljettu ajanjakso ja sen aikainen kaupankäyntikielto koskee myös niitä henkilöitä, jotka osallistuvat osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen valmisteluun tai joilla muutoin on säännöllinen pääsy L&T:n julkistamattomaan taloudelliseen tietoon.

Yhtiön johtotehtävissä toimivien henkilöiden eli hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan sekä heidän lähipiirinsä tulee ilmoittaa L&T:lle ja Finanssivalvonnalle kaikki L&T:n tai L&T:hen liittyvillä rahoitusvälineillä tehdyt liiketoimet. Johtohenkilöiden ja heidän lähipiirinsä liiketoimet julkistetaan pörssitiedotteina, jotka ovat saatavilla yhtiön nettisivuilla.

Tilintarkastaja

L&T:llä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valitsee varsinainen yhtiökokous. Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin vuoden 2019 varsinaisessa yhtiökokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan Leenakaisa Winberg, KHT.

Tilintarkastaja sopii hallituksen kanssa vuosittain tilintarkastussuunnitelmasta ja käy hallituksen kanssa läpi tilintarkastushavainnot.

Vuonna 2019 KPMG-ketjun palkkiot konsernin lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 216 000 (168 000) euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä palveluita tilintarkastusyhteisölle ja sen kanssa samaan ketjuun kuuluville yhtiöille maksettiin 62 000 (30 000) euroa. Tällaiset muut palvelut ovat liittyneet lähinnä kirjanpidon, verotuksen ja taloudellisen raportoinnin konsultoimiseen.

Palkka- ja palkkioselvitys

Tämä on Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n 1.1.2016 voimaan tulleen Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin mukainen palkka- ja palkkioselvitys. Tämä selvitys palkitsemisesta sisältää kuvaukset yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten palkitsemista koskevasta päätöksentekojärjestyksestä ja palkitsemisen keskeisistä periaatteista sekä palkitsemisraportin. Hallituksen henkilöstövaliokunta on käsitellyt selvityksen. Tämä ja muut hallinnointikoodin mukaan esitettävät tiedot ovat saatavilla Lassila & Tikanoja Oyj:n (L&T tai yhtiö) [internetsivuilla](#).

Hallitus

Palkitsemisen päätöksentekojärjestys

Yhtiökokous päättää vuosittain hallituksen jäsenille hallitus- ja valiokuntatyöskentelystä maksettavista palkkioista. Merkittävät osakkeenomistajat valmistelevat hallituksen palkkioita koskevat ehdotukset.

Palkitsemisen keskeiset periaatteet

Yhtiökokouksen 14.3.2019 tekemän päätöksen mukaisesti vuoden 2019 varsinaisesta yhtiökokouksesta lähtien hallituksen puheenjohtajalle päätettiin maksaa 60 000 euroa, varapuheenjohtajalle 40 000 euroa ja jäsenille 30 000 euroa vuodessa. Palkkiot maksetaan siten, että vuosipalkkiosta 40 prosenttia maksetaan yhtiön hallussa olevina tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, markkinoilta hankittavina Lassila & Tikanoja

Oyj:n osakkeina ja 60 prosenttia maksetaan rahana. Osakkeet luovutetaan hallituksen jäsenille ja tarvittaessa hankitaan markkinoilta suoraan hallituksen jäsenten lukuun 14 kaupankäyntirajoituksista vapaan arkipäivän kuluessa yhtiökokouksesta. Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksetaan kokouspalkkiona 1 000 euroa, hallituksen varapuheenjohtajalle 700 euroa ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksetaan myös kokouspalkkioita, valiokunnan puheenjohtajalle 700 euroa kokoukselta ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta.

Kukaan hallituksen jäsenistä ei ole työ- tai toimisuhteessa yhtiöön tai yhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvaan yhtiöön tai toimi yhtiön neuvonantajana eivätkä he näin ollen saa palkkaa, eläke-etuja, työ- tai toimisuhteeseen kuuluvia muita taloudellisia etuja tai muita hallitustyöskentelyyn liittymättömiä korvauksia tai palkkioita yhtiöltä. Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin eikä heillä ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa.

Palkitsemiseen liittyvät valtuutukset

Varsinainen yhtiökokous päätti 14.3.2019 hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että hallitus valtuutetaan päättämään osakeannista sekä optio-oikeuksien ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta seuraavasti:

Valtuutuksen nojalla annettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 2 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 5,2 prosenttia yhtiön nykyisistä osakkeista. Hallitus päättää kaikista osakeannin ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista, ja sillä on oikeus poiketa osakkeenomistajan merkintäetuoikeudesta (suunnattu anti). Valtuutus on voimassa 18 kuukautta.

Vuoden 2019 aikana yhtiön hallitus päätti valtuutuksen perusteella luovuttaa yhteensä 11 233 yhtiön omaa osaketta osana yhtiön osakepalkkiojärjestelmää ja 5 903 osaketta hallituksen jäsenille osana hallituksen palkkioita (suunnattu anti).

Toimitusjohtaja ja johtoryhmä

Palkitsemisen päätöksentekojärjestys

Hallitus päättää toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten palkitsemisesta ja taloudellisista etuuksista vuosittain. Ennen hallituksen päätöksentekoa asiakokonaisuus valmistellaan hallituksen henkilöstövaliokunnassa.

Palkitsemisen keskeiset periaatteet

Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitsemisjärjestelmä koostuu kiinteästä kuukausipalkasta luontoisetuineen sekä vuosittain erikseen päätettävästä lyhyen aikavälin kannustinpalkkiosta. Lisäksi toimitusjohtaja ja muut konsernin johtoryhmän jäsenet kuuluvat pitkän aikavälin

kannustinjärjestelmänä toimivan osakepalkkiojärjestelmän piiriin.

Lyhyen aikavälin kannustinohjelma

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten lyhyen aikavälin kannustinpalkkiot perustuvat konsernin ja toimialan tulokseen. Toimialoista vastaavien johtajien lyhyen aikavälin kannustinpalkkio määräytyy konsernin ja toimialan liikevoitosta. Toimitusjohtajan ja muiden johtoryhmän jäsenten lyhyen aikavälin kannustinpalkkio määräytyy konsernin liikevoiton perusteella. Tulospalkkion suuruus vastaa enintään 3–6 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen.

Lyhyen aikavälin kannustinpalkkioiden tavoitteet asetetaan ja niiden toteutuminen arvioidaan vuosittain. Mahdolliset kannustinpalkkiot maksetaan yleensä kalenterivuoden pituista ansaintajaksoa seuraavan vuoden helmikuussa. Maksun edellytyksenä on, että henkilön työsuhde on maksuhetkellä voimassa.

Osakepalkkiojärjestelmät

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten pitkän aikavälin kannustimena toimii osakepalkkiojärjestelmä. Yhtiön hallitus päättää osakepohjaisesta kannustinohjelmasta osana avainhenkilöiden kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Ohjelman ansaintajakso on kalenterivuosi. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit, kohderyhmän ja osakepalkkion enimmäismäärät

Palkka- ja palkkioselvitys

henkilöstövaliokunnan esityksestä. Ansaintakriteerien täyttymisen perusteella annettavien osakkeiden lopulliset määrät hallitus päättää ansaintajaksoa seuraavan vuoden alussa. Palkkio maksetaan ansaintajaksoa seuraavan kalenterivuoden helmikuussa. Palkkio maksetaan osittain osakkeina ja osittain rahana. Palkkio vastaa enimmillään 6–12 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävistä riippuen.

Palkkion maksamisen edellytyksenä on, että henkilön työsuhde on maksuhetkellä voimassa. Kannustinohjelman perusteella ansaitut osakkeet on omistettava vähintään kaksi vuotta palkkiosuorituksen jälkeen (sitouttamisjakso). Myös tämän jälkeen johtoryhmän jäsenen on omistettava osakkeita vähintään puolen vuoden ja muiden kolmen kuukauden bruttopalkan arvosta työsuhteen päättymiseen saakka. Mikäli henkilö sitouttamisjakson aikana irtisanoutuu omasta aloitteestaan,

on hän velvollinen palauttamaan saamansa osakkeet ilman korvausta.

Alla on kuvattu osakepalkkiojärjestelmät, joiden ansaintajaksot ovat vuosi 2019 ja 2018:

- Osakepohjainen kannustinohjelma 2019 alkoi vuonna 2018. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen ja se maksettiin 2019.
- Osakepohjainen kannustinohjelma 2020 alkoi vuonna 2019. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen ja se maksetaan 2020.

Muut keskeiset ehdot

Toimitusjohtajan kanssa on tehty kirjallinen toimitusjohtajasopimus. Sopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa kuusi kuukautta ja toimitusjohtajan irtisanoutuessa kuusi kuukautta. Yhtiön irtisanoessa toimitusjohtajalle maksetaan

kahdentoista (12) kuukauden rahapalkkaa vastaava korvaus.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta erillisiä palkkioita tytäryhtiöiden hallitusten jäsenyyksistä.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta lisäeläkettä.

Palkitsemisraportti

Tämä palkitsemisraportti sisältyy Lassila & Tikanoja Oyj:n (L&T tai yhtiö) palkka- ja palkkioselvitykseen, joka on julkaistu hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä. Palkitsemisraportissa selostetaan hallituksen jäsenille, toimitusjohtajalle ja muille konsernin johtoryhmän jäsenille tilikauden 2019 aikana maksetut palkkiot ja muut taloudelliset etuudet.

Hallitus ja sen valiokunnat

Varsinainen yhtiökokous 14.3.2019 päätti hallituksen palkkiot vuodelle 2019 seuraavasti:

- hallituksen puheenjohtaja 60 000 euroa
- hallituksen varapuheenjohtaja 40 000 euroa
- jäsenet 30 000 euroa.

Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksettiin kokouspalkkioina 1 000 euroa, hallituksen varapuheenjohtajalle 700 euroa ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksettiin myös kokouspalkkioita, valiokunnan puheenjohtajalle 700 euroa kokoukselta ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta.

Seuraavassa taulukossa on koottu tiedot hallituksen jäseninä tilikausilla 2019 ja 2018 toimineille henkilöille maksetuista palkkioista.

Hallituksen jäsenille maksetut palkkiot (euroa*)

	2019			2018		
	Vuosipalkkio*	Kokouspalkkiot	Yhteensä	Vuosipalkkio	Kokouspalkkiot	Yhteensä
Heikki Bergholm	60 000	15 800	75 800	60 000	15 800	75 800
Sakari Lassila	40 000	12 600	52 600	40 000	13 300	53 300
Teemu Kangas-Kärki	30 000	8 500	38 500	30 000	9 500	39 500
Laura Lares	30 000	8 500	38 500	30 000	8 500	38 500
Miikka Maijala	30 000	8 500	38 500	30 000	8 500	38 500
Laura Tarkka	30 000	9 000	39 000	30 000	9 000	39 000

* 40 % maksetaan yhtiön hallussa olevina tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, markkinoilta hankittavina Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeina.

Toimitusjohtaja

Eero Hautaniemi aloitti toimitusjohtajana 1.1.2019. Vuonna 2019 toimitusjohtaja Eero Hautaniemen kiinteä vuosipalkka luontoisetuineen oli 420 000 euroa. Vuoden 2018 perusteella Eero Hautaniemelle ei maksettu lyhyen aikavälin kannustinpalkkiota eikä osakepalkkioita. Toimitusjohtajan palkka ja palkkiot vuonna 2019 olivat siten yhteensä 420 000 euroa.

Pekka Ojanpää toimi toimitusjohtajana 23.11.2018 saakka. Hänelle osakepohjaisen kannustinjärjestelmän perusteella vuosina 2016 ja 2017 luovutetut 6947 osaketta palautettiin yhtiölle järjestelmän ehtojen mukaisesti.

Muut johtoryhmän jäsenet

Muille konsernin johtoryhmän jäsenille maksettiin vuonna 2019 kiinteää vuosipalkkaa luontoisetuineen yhteensä 1 160 210 euroa (2018: 1 024 028 euroa) ja vuoden 2018 suorituksen perusteella määräytynyttä lyhyen aikavälin kannustinpalkkiota yhteensä 150 242 euroa (2018: 95 634 euroa). Vuonna 2019 johtoryhmän jäsenille suoritettiin vuotta 2018 koskien palkkiona osakkeita yhteensä 11 233 osaketta (2018: 1 581 osaketta), joiden arvo oli 171 192 euroa (2018: 26 736 euroa) ja osakepalkkion veroihin liittyvä rahapalkkio, jonka kokonaisarvo oli 171 192 euroa (2018: 26 736 euroa), eli

yhteensä 342 384 euroa (2018: 53 472 euroa). Muun johtoryhmän palkat ja palkkiot olivat näin ollen yhteensä 1 652 836 euroa (2018: 1 173 134 euroa).

13.6.2011 asti toimitusjohtajana toimineen Jari Sarjon etuusperusteisesta eläkesopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 3 800 euroa vuonna 2019.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

19 Hallituksen toimintakertomus (sis. selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista)

Hallituksen toimintakertomus

Strategia

L&T:n strategia päivitettiin syksyllä 2019, jolloin yhtiö asetti myös uudet tavoitteet strategiakaudelle 2019–2024. Uusi strategia osuu ajankohtaan, jossa ratkaistavana on isoja yhteiskunnallisia haasteita liittyen ilmastomuutoksen torjuntaan ja neitseellisten luonnonvarojen riittävyyteen.

Nämä yhteiskunnalliset haasteet avaavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia kiertotalouden ratkaisuille. L&T haluaa olla aktiivisessa roolissa ratkaisemassa näitä haasteita yhdessä asiakkaidensa kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa asiakkaan materiaalien ja kiinteistöjen pitämistä tuottavassa käytössä mahdollisimman pitkään sekä raaka-aineiden ja energian käytön tehostamista yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Kiertotaloudessa on kysymys arvon ymmärtämisestä ja säilyttämisestä. L&T:n strategiana on luoda enemmän arvoa kiertotaloudella sekä asiakkaille, henkilöstölle että yhteiskunnalle laajemmin. Kun onnistuu tässä, myös omistajille tuotettu arvo kasvaa.

Kasvavaa arvoa kiertotaloudella

L&T on palveluyritys, joka tekee kiertotaloudesta totta. Kaikki yhtiön liiketoiminnot rakentavat tulevaisuuden kestävästä kasvusta kiertotalouteen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin pohjaten:

- Ympäristöpalveluiden tehtävänä on pitää asiakkaiden materiaalit tehokkaasti kierrossa mahdollisimman korkealla jalostusasteella sekä korvata fossiilisia raaka-aineita uusiutuville raaka-aineilla.
- Teollisuuspalvelut etsii jatkuvasti keinoja teollisuuden ja yhteiskunnan sivuvirtojen tehokkaaseen hyödyntämiseen kiertotalouden mukaisesti.
- Kiinteistöpalvelut niin Suomessa kuin Ruotsissa parantaa asiakkaiden kiinteistöjen arvoa ja tavoittelee energiatehokkuuden jatkuvaa parantamista kiertotalouden logiikkaa tukien.

Panostamalla kestäviin kiertotalouden ratkaisuihin L&T tavoittelee kasvavaa arvoa kaikille keskeisille sidosryhmilleen.

- Arvo asiakkaille näkyy esimerkiksi parempana kierrätysasteena, tehostuneena energiankulutuksena tai kiinteistöjen käyttäjien tyytyväisyytenä. Yhtiö kehittää jatkuvasti palveluitaan asiakastarpeiden mukaisesti ja mittaa säännöllisesti onnistumistaan. L&T:n tavoitteena on erinomainen ja jatkuvasti parantuva asiakaskokemus.

- Arvo henkilöstölle näkyy siinä, että henkilöstö viihtyy työssään ja pääsee terveenä kotiin joka päivä. L&T tarjoaa merkityksellistä työtä sekä mahdollisuuksia urapolkuihin ja osaamisen kehittämiseen. Näin yhtiö tavoittelee parempaa henkilöstökokemusta ja henkilöstön suositteluasteen nousua.
- Arvo yhteiskunnalle muodostuu siitä, että L&T ehkäisee ilmastomuutosta ja säästää luonnonvaroja. Yhtiö korvaa neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla ja fossiilisia raaka-aineita uusiutuville raaka-aineilla. Näin toimien tavoitteena on jatkuvasti kasvattaa toiminnan hiilikädenjälkeä eli positiivista ilmastovaikutusta. Sosiaalista vastuuta L&T kantaa muun muassa tarjoamalla työtä myös niille, joiden on vaikea työllistyä.
- Arvoa omistajille L&T haluaa kasvattaa hakemalla kannattavaa ja markkinoita nopeampaa kasvua kestävästä kehityksestä edistävistä liiketoimintaratkaisuksista.

Strategian toimeenpanon eteneminen vuonna 2019

Vuoden 2019 aikana toteutettiin rakenteellisia uudistuksia, joiden tehtävänä oli edistää valitun strategian toteutumista ja markkina-aseman vahvistamista

ydinliiketoiminnoissa. Liiketoimintaportfoliota selkeytettiin luopumalla korjausrakentamiseen ja vahinkosaneeraukseen liittyvästä liiketoiminnasta, ja kiinteistötekniikka integroitiin osaksi Kiinteistöpalveluiden toimialaa.

Vuonna 2019 keskityttiin yhtiön tuottavuuden parantamiseen sekä asiakas- ja henkilöstökokemuksen parantamiseen. Kaikissa liiketoiminnoissa kehitettiin uusia kiertotaloutta edistäviä palveluratkaisuja tulevaisuuden kasvun varmistamiseksi.

Ympäristöpalveluissa otettiin käyttöön uusia ratkaisuja materiaalien kierrätyksen edistämiseksi. Esimerkkinä tästä on moderni jätemuovien käsittelyteknologia, joka otettiin käyttöön syksyllä Merikarvialla. Se mahdollistaa koviin ja epäpuhtaiden muovijakeiden puhdistamisen ja granuloimisen muoviteollisuuden raaka-aineeksi. Lisäksi käynnistimme muovin kierrätystä edistävän Muovimuovikampanjan, jonka tavoitteena on saada miljoona suomalaista muovin erilliskeräyksen piiriin sekä lisätä suomalaisten yritysten muovin erilliskeräystä. Asiakkaille tarjottiin uusia kiertotalouspalveluja helpottamaan heidän asiointiaan ja ympäristötavoitteidensa johtamista. Yhdessä asiakkaiden kanssa kehitettiin myös kokonaan uusia kiertotalousratkaisuja.

Teollisuuspalveluissa kehitettiin aktiivisesti erilaisia kiertotaloutta edistäviä palvelu- ja menetelmäratkaisuja. Uuden materiaalihokkuuskeskuksen rakentaminen käynnistettiin Pohjois-Suomessa. Keskus tulee prosessoimaan alueella syntyviä teollisuuden sivuvirtoja ja pilaantuneita maa-aineksia hyödynnettäviksi materiaaleiksi. Maantieteellistä laajenemista jatkettiin ostamalla säiliöiden pesuun erikoistuneen haminalaisen Tank Service Finland Oy:n osakekanta.

Kiinteistöpalvelut Suomessa lanseerattiin L&T Smartti-palvelu kiinteistöjen energiatehokkuuden johtamiseen sekä otettiin käyttöön modernia sensoriteknologiaa, jolla mahdollistetaan olosuhteiden optimointi erilaisissa kiinteistökohteissa. Palveluportfoliota selkeytettiin ja kiinteistötekniiset palvelut integroitiin osaksi toimialaa, mikä parantaa mahdollisuuksia tuottaa parempia kokonaisratkaisuja kiinteistöille. Uusi toimintamalli ja siihen liittyvä toiminnanohjausjärjestelmä otettiin käyttöön myös kiinteistötekniikassa.

Kiinteistöpalvelut Ruotsissa investoitiin työtapojen kehittämiseen ja digitalisointiin. L&T:n asema vahvistui sairaalasegmentissä ja kaupallisessa segmentissä. Toimialan päivitetty strategia tähtää vahvaan kasvuun sekä yritysostoilla että orgaanisen kasvun myötä. Painopiste on uusien palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä.

Toimintaympäristössä kiertotalous nousi keskeiseen rooliin Ilmastomuutoksen torjunnassa

Vuonna 2019 L&T:n toimintaympäristö kehittyi kokonaisuutena positiiviseen suuntaan. Tietoisuus ilmastomuutoksesta nousi entisestään hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n raportin myötä, mikä lisäsi kestävien liiketoimintaratkaisujen kysyntää. Ymmärrys kiertotalouden merkityksestä ilmastomuutoksen torjunnassa lisääntyi.

EU:ssa hyväksyttiin vuonna 2018 jätesäädöspaketti, joka asettaa entistä kunnianhimoisemmat tavoitteet yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätykselle. Tämä on osa EU-komission hyväksymää kiertotalouden toimenpideohjelmaa. Ympäristöministeriön asettama työryhmä valmisteli vuonna 2019 esityksen tarvittavista toimenpiteistä jätedirektiivien implementoimiseksi kansalliseen jätelainsäädäntöön.

Suomen hallitusohjelma 2019–2023 sisältää erittäin kunnianhimoiset ilmastotavoitteet, joilla pyritään muuttamaan Suomi vähähiiliseksi yhteiskunnaksi seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kierto- ja biotalous, energiatehokkuuden parantaminen sekä uudet teknologiat ovat keskeisessä roolissa muutoksen toteuttamisessa. Maan hallitus pyrkii vauhdittamaan niiden kehittymistä investointitukien ja kestävä kehityksen verouudistuksen avulla.

Strategiakauden tavoitteet

Syksyn 2019 strategiapäivityksen yhteydessä L&T julkaisi pitkän aikavälin tavoitteensa strategiakaudelle 2019–2024.

Mittari	Tavoite	2019	2018*
Liikevaihdon kasvu	5 %	-2,2 %	13,1 %
Sijoitetun pääoman tuotto	15 %	12,4 %	12,8 %
Nettovelkaantumisaste	Alle 125 %	66,8 %	46,8 %

*Luvut eivät suoraan verrannollisia IFRS 16:n vuoksi

Taloudellisten tavoitteiden rinnalle nostettiin myös seuraavat pitkän aikavälin vastuullisuus- ja sidosryhmätavoitteet:

Mittari	Tavoite	2019
Palveluiden suosittelu, NPS	> 25	2/4 liiketoiminnoista saavutti tavoitteen
Henkilöstön suosittelu	> 80 %	73 %
Hiilijalanjälki	-50 % vuoteen 2030 mennessä suhteessa vuoteen 2018	-5 %*
Hiilikädenjäljen muutos	Kasvaa liikevaihtoa nopeammin	1%**

* Absoluuttisten päästöjen vähenemä (Scope 1 ja 2), raportoidaan SBT:n mukaisesti vuodesta 2020 lähtien

** Hiilikädenjälki-intensiteetti eli hiilikädenjälki suhteessa liikevaihtoon

Konsernin liikevaihto ja tulos

Vuoden 2019 liikevaihto laski 2,2 % 784,3 miljoonaan euroon (802,2). Liikevoitto oli 45,0 miljoonaa euroa (47,6), mikä oli 5,7 % (5,9) liikevaihdosta. Osakekohtainen tulos oli 0,90 euroa (0,89).

L&T Korjausrakentaminen Oy:n osakkeiden myynnistä kirjattiin 7,0 miljoonan euron myyntivoitto. Muut myynnin vaikutukset huomioon ottaen vaikutus liikevoittoon tilikaudella oli 4,5 miljoonaa euroa.

Tuloslaskelma vuosineljänneksittäin

MEUR	10-12/2019	7-9/2019	4-6/2019	1-3/2019	10-12/2018
Liikevaihto					
Ympäristöpalvelut	79,8	75,0	76,8	79,6	80,3
Teollisuuspalvelut	26,0	27,7	26,2	19,0	25,2
Kiinteistöpalvelut Suomi	59,4	59,0	61,3	69,5	66,4
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	35,8	30,5	33,4	32,1	36,6
Toimialojen välinen liikevaihto	-2,0	-1,7	-1,6	-1,4	-2,1
Yhteensä	198,9	190,5	196,2	198,8	206,5
Liikevoitto					
Ympäristöpalvelut	8,2	11,2	8,8	4,6	8,3
Teollisuuspalvelut	1,9	4,4	3,3	0,3	2,6
Kiinteistöpalvelut Suomi	-1,3	2,8	-2,0	-3,5	0,0
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	0,9	1,4	0,8	0,7	1,6
Konsernihallinto ja muut	-0,8	-1,2	5,9	-1,4	-0,9
Yhteensä	8,9	18,5	16,8	0,7	11,7

Hallituksen toimintakertomus

Tuloslaskelma vuosineljänneksittäin

MEUR	10-12/2019	7-9/2019	4-6/2019	1-3/2019	10-12/2018
EBITDA					
Ympäristöpalvelut	14,6	17,6	15,0	10,8	13,4
Teollisuuspalvelut	4,3	6,6	5,6	2,6	4,6
Kiinteistöpalvelut Suomi	1,8	6,1	1,4	0,1	3,0
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	2,3	2,7	2,2	2,2	2,2
Konsernihallinto ja muut	-0,5	-0,9	6,2	-1,2	-0,9
Yhteensä	22,4	32,1	30,5	14,4	22,4
Liikevoittoprosentti					
Ympäristöpalvelut	10,3	14,9	11,4	5,8	10,4
Teollisuuspalvelut	7,3	15,9	12,7	1,8	10,4
Kiinteistöpalvelut Suomi	-2,3	4,7	-3,2	-5,1	0,0
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	2,6	4,5	2,4	2,1	4,3
Yhteensä	4,5	9,7	8,6	0,4	5,7
EBITDA prosentti					
Ympäristöpalvelut	18,3	23,4	19,6	13,5	16,7
Teollisuuspalvelut	16,6	23,9	21,5	13,5	18,3
Kiinteistöpalvelut Suomi	3,0	10,4	2,2	0,2	4,5
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	6,3	8,9	6,7	6,7	6,1
Yhteensä	11,3	16,9	15,5	7,2	10,8
Rahoitustuotot ja -kulut, netto	-0,7	-0,9	-1,0	-0,4	-1,0
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voitto ennen veroja	8,2	17,6	15,8	0,4	10,6

Ulkomaan toiminnan liikevaihto maittain

MEUR	2019	2018*
Ruotsi	132,4	134,4
Venäjä	10,4	8,9

Toimialakatsaukset

Ympäristöpalvelut

Ympäristöpalveluiden vuoden 2019 liikevaihto oli 311,2 miljoonaa euroa (309,4). Liikevoitto kasvoi 3,8 prosenttia 32,8 miljoonaan euroon (31,6).

Kysyntä säilyi hyvänä etenkin kaupan ja teollisuuden segmenteissä. Kuljettajapula sekä vuoden ensimmäisen neljänneksen haastavat sääolosuhteet nostivat työvoima- ja alihankintakustannuksia. Liikevoitto kasvoi kuitenkin toiminnan tehostamisen sekä uusiutuvien energialähteiden parantuneen tuloksen myötä.

Teollisuuspalvelut

Teollisuuspalveluiden liikevaihto oli 98,9 miljoonaa euroa (96,5). Liikevoitto oli 9,9 miljoonaa euroa (10,0).

Palveluiden kysyntä oli vahvaa lähes koko vuoden. Loppuvuodesta teollisuuden kysyntään vaikuttivat maailmantalouden epävarmuuden lisääntyminen sekä teollisuuden työtaistelutoimenpiteet. Projektiliiketoiminnan kasvu sekä uudet asiakkuudet teollisuuskohteissa kompensoivat rakennussektorin hiljentymistä. Toimialan kannattavuus säilyi hyvällä tasolla.

Kiinteistöpalvelut Suomi

Kiinteistöpalvelut Suomen koko vuoden liikevaihto oli 249,1 miljoonaa euroa (269,6). Liikevaihdon lasku johtui L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynnistä. Liikevoitto oli -4,1 miljoonaa euroa (5,2) ilman L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynnin vaikutusta.

Vertailukautta selvästi heikompaan liikevoittoon vaikuttivat pääasiassa kiinteistötekniikan uuden toimintamallin käyttöönoton kustannukset, kiinteistöhuollon vertailukautta alhaisempi sopimussalkku sekä vuoden viimeisellä neljänneksellä toteutetun tehostamis- ja uudelleenjärjestelyohjelman kustannukset.

Kiinteistöpalvelut Ruotsi

Vuoden 2019 liikevaihto oli 131,8 miljoonaa euroa (134,0). Liikevoitto oli 3,8 miljoonaa euroa (4,2). Ruotsin kruunuissa liikevaihto kasvoi 1,1 prosenttia.

Ruotsissa kiinteistötekniikan kysyntä kasvoi, mutta työvoiman saatavuusongelmat hidastivat myynnin kasvua. Kiinteistöpalvelut Ruotsissa toteutettiin vuoden viimeisellä neljänneksellä organisaatiouudistus ja kustannussäästöohjelma. Ruotsin kruunuissa Ruotsin kiinteistötekniikan liikevoitto oli vertailukauden tasolla ja siivouksen liikevoitto jäi vertailukaudesta.

Liikevaihto toimialoittain

MEUR	2019	2018	Muutos %
Ympäristöpalvelut	311,2	309,4	0,6 %
Teollisuuspalvelut	98,9	96,5	2,4 %
Kiinteistöpalvelut Suomi	249,1	269,6	-7,6 %
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	131,8	134,0	-1,7 %
Eliminoinnit	-6,7	-7,3	
Yhteensä	784,3	802,2	-2,2 %

Liikevoitto toimialoittain

MEUR	2019	%	2018	%	Muutos %
Ympäristöpalvelut	32,8	10,5 %	31,6	10,2 %	3,8 %
Teollisuuspalvelut	9,9	10,1 %	10,0	10,4 %	-0,9 %
Kiinteistöpalvelut Suomi	-4,1	-1,6 %	5,2	1,9 %	-177,9 %
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	3,8	2,9 %	4,2	3,1 %	-10,1 %
Konsernihallinto ja muut	2,5		-3,5		
Yhteensä	45,0	5,7 %	47,6	5,9 %	-5,5 %

Hallituksen toimintakertomus

Rahoitus ja investoinnit

Vuoden 2019 liiketoiminnan rahavirta oli 94,5 miljoonaa euroa (90,1). Rahavirran käyttöpääomaa vapautui 14,2 miljoonaa euroa (vapautui 9,9 miljoonaa euroa).

IFRS 16 -standardin voimaantulo vuoden 2019 alusta kasvatti taseen korollisia velkoja noin 53,8 miljoonaa euroa. Tämä vaikutti sekä nettovelkaantumis- että omavaraisuusasteen heikentymiseen. Yhtiö antoi erillisen tiedotteen siirtymän vaikutuksista 25.4.2019.

Korollista vierasta pääomaa oli vuoden lopussa 177,4 miljoonaa euroa (152,2). Korolliset nettovelat olivat 135,6 miljoonaa euroa (97,8). Ne nousivat 37,8 miljoonaa euroa vertailukaudesta IFRS 16 -standardin voimaantulon seurauksena. Vuonna 2019 lainoja erääntyi yhteensä 3,9 miljoonaa euroa. Elokuussa 2019 maksettiin etukäteen alun perin vuonna 2020 erääntyvä 25 miljoonan euron pankkilaina. Pitkäaikaisten lainojen keskiporko ilman IFRS 16 -velkoja korkosuojaukset huomioiden oli 1,3 prosenttia (1,2).

Nettorahoituskulut vuonna 2019 olivat -3,0 miljoonaa euroa (-4,5). IFRS 16 -standardin voimaantulo kasvatti rahoituskuluja, ja valuuttakurssimuutokset pienensivät niitä. Nettorahoituskulut olivat 0,4 prosenttia (0,6) liikevaihdosta.

Omavaraisuusaste oli 35,6 prosenttia (38,1) ja nettovelkaantumisaste 66,8 prosenttia (46,8). Likvidit varat olivat vuoden lopussa 41,8 miljoonaa euroa (54,3). IFRS 16 -standardin voimaantulo vuoden 2019 alusta heikensi omavaraisuusastetta.

Rahoituksen avainlukuja

	2019	2018
Korollinen vieras pääoma, MEUR	177,4	152,2
Korolliset nettovelat, MEUR	135,6	97,8
Nettorahoituskulut, MEUR	-3,0	-4,5
Nettorahoituskulut, % liikevaihdosta	0,4	0,6
Nettorahoituskulut, % liikevoitosta	6,7	9,4
Omavaraisuusaste, %	35,6	38,1
Nettovelkaantumisaste, %	66,8	46,8
Liiketoiminnan rahavirta, MEUR	94,5	90,1
Käyttöpääoman muutos rahavirtalaskelmassa, MEUR	14,2	9,9

Sijoitettu pääoma

MEUR	2019	2018
Pitkäaikaiset varat	400,7	355,0
Vaihto-omaisuus ja saamiset	141,1	152,0
Likvidit varat	41,8	54,3
Laskennalliset verovelat	-29,2	-29,3
Ostovelat ja muut velat	-165,3	-162,4
Varaukset	-7,1	-6,6
Muut korottomat velat	-1,6	-1,9
Sijoitettu pääoma	380,5	361,1

Investoinnit taseryhmittäin

MEUR	2019	2018
Kiinteistöt	5,1	1,2
Koneet, kalusto ja muut aineelliset hyödykkeet	37,0	31,0
Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	0,5	0,3
Muut aineettomat hyödykkeet	3,5	5,2
Muut pitkäaikaiset varat	0,0	0,0
L&T yhteensä	46,1	37,8

Investoinnit toimialoittain

MEUR	2019	2018
Ympäristöpalvelut	28,2	20,7
Teollisuuspalvelut	12,3	8,4
Kiinteistöpalvelut Suomi	4,7	7,6
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	0,8	1,1
Konsernihallinto ja muut	0,2	0,0
L&T yhteensä	46,1	37,8

Rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset lähipiiriin kuuluville

Lähipiiritapahtumat selvitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedostossa [5.4 Lähipiiritapahtumat](#).

Muutokset konsernirakenteessa

Yhtiö myi L&T Korjausrakentaminen Oy:n koko osakekannan Recover Nordic Groupille.

Johtoryhmän jäsenet 31.12.2019

- Eero Hautaniemi, toimitusjohtaja
- Valtteri Palin, talousjohtaja
- Tuomas Mäkipeska, toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut Suomi
- Petri Salermo, toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut
- Erik Sundström, toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut Ruotsi
- Antti Tervo, toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut
- Sirpa Huopalainen, lakiasianjohtaja
- Jorma Mikkonen, yhteiskuntasuhdejohtaja

OKT, varatuomari Hilppa Rautpalo (s. 1974) nimitettiin L&T:n henkilöstöjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi. Hän aloitti tehtävässään 1.1.2020 ja raportoi toimitusjohtaja Eero Hautaniemelle.

Henkilöstö

Henkilöstö maittain vuoden lopussa

Koko- ja osa-aikaiset yhteensä

	2019	2018
Suomi	6 479	6 871
Ruotsi	1 355	1 422
Venäjä	373	307
Yhteensä	8 207	8 600

Henkilöstömäärä oli vuonna 2019 kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin 7 308 (7 566). Kauden lopussa L&T:n palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia yhteensä 8 207 (8 600) henkilöä. Heistä työskenteli Suomessa 6 479 (6 871) ja muissa maissa 1 728 (1 729) henkilöä.

Yhtiökokouksen päätökset

14.3.2019 pidetty varsinainen yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2018 ja myönsi vastuuvapauden yhtiön hallitukselle ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että tilikaudelta 2018 vahvistettavan taseen perusteella maksetaan osinkoa 0,92 euroa osakkeelta, yhteensä 35,3 miljoonaa euroa. Osingon maksupäiväksi päätettiin 25.3.2019.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi kuusi. Hallitukseen valittiin uudelleen seuraavan yhtiökokouksen loppuun saakka Heikki Bergholm, Teemu Kangas-Kärki, Laura Lares, Sakari Lassila, Miikka Maijala ja Laura Tarkka.

Tilintarkastajaksi valittiin KPMG Oy Ab, KHT-yhteisö, joka ilmoitti nimeävänsä KHT Leenakaisa Winbergin yhtiön päävastuulliseksi tilintarkastajaksi.

Yhtiökokous päätti muuttaa yhtiöjärjestystä 6 §:n, 13 §, 4 §:n ja 12 §:n osalta. Yhtiöjärjestyksen 6 § kuuluu yhtiöjärjestysmuutoksen jälkeen seuraavasti: ”Yhtiön tilintarkastajaksi on valittava tilintarkastusyhteisö, jonka nimeämän päävastuullisen tilintarkastajan tulee olla

KHT-tilintarkastaja. Tilintarkastajan toimikausi on yhtiön tilikausi ja tilintarkastajan tehtävät päättyvät vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.” Varsinaisen yhtiökokouksen käsittelemiä asioita koskevan 13 §:n kohta 9 muutettiin samalla vastaamaan 6 §:n uutta sanamuotoa. Lisäksi yhtiöjärjestyksen 4 §:ää muokattiin siten, että siitä poistettiin seuraava hallituksen jäsenen yläikärajaa koskeva määräys: ”Hallituksen jäseneksi ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta” ja 12 §:ää muokattiin siten, että siitä poistettiin seuraava äänileikkuria koskeva määräys: ”Yhtiökokouksessa älköön kukaan osakkeenomistaja äänestäkö enemmällä kuin viidennellä osalla (1/5) yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista.”

Varsinaisen yhtiökokouksen päätöksistä on kerrottu tarkemmin pörssitiedotteella 14.3.2019.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista

Vastuullinen toimintatapa kuuluu erottamattomasti Lassila & Tikanojan strategiaan, liiketoimintaan ja jokapäiväiseen työhön. Yhtiössä uskotaan, että toimimalla vastuullisesti ja luomalla arvoa eri sidosryhmille myös omistajille tuotettu arvo kasvaa.

L&T:n toiminnan merkittävimmät vaikutukset konkreettisesti asiakkaille tuotettujen vastuullisuushyötyjen kautta, mikä ohjaa yhtiötä tavoittelemaan jatkuvasti yhä parempia tuloksia asiakkaiden materiaalien hyödyntämisessä, päästöjen ja energian kulutuksen vähentämisessä sekä uusien ympäristöystävällisten menetelmien ja kiertotaloutta edistävien palveluiden kehittämisessä.

Lisäksi L&T pystyy toimintansa luonteen ja laajuuden vuoksi vaikuttamaan merkittävästi ilmastonmuutoksen hillitsemiseen toimialoillaan Ympäristöpalveluissa, Teollisuuspalveluissa ja Kiinteistöpalveluissa. Tavoitteena onkin kasvattaa toiminnan hiilikädenjälkeä eli positiivista ilmastovaikutusta ja samalla pienentää omaa hiilijalanjälkeä mm. raskaan kaluston päästöjen vähentämisen avulla.

L&T:llä on 8 200 työntekijää Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä. Suurena työllistäjänä ja palveluyrityksenä L&T kantaa sosiaalista vastuuta pitämällä huolta

henkilöstönsä työhyvinvoinnista ja työkyvystä, sillä yhtiössä uskotaan, että hyvä henkilöstökokemus korreloi vahvasti hyvään asiakaskokemukseen. Lisäksi L&T haluaa yhdessä asiakkaidensa kanssa edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa työllistämisen kautta ja tekee tämän muun muassa tarjoamalla työtä myös niille, joiden on vaikea työllistyä.

Koska L&T on palveluidensa kautta näkyvä osa yhteiskunnan arkea, on yhtiön huolehdittava tinkimättömästi oman toimintansa vaatimustenmukaisuudesta ja vastuullisuudesta. L&T:llä noudatetaan ympäristö- ja työnantajavelvoitteita ja minimoidaan toiminnan ympäristökuormitus. Yhtiö edellyttää myös toimittajiltaan lakien, säännösten ja omien vastuullisuusperiaatteidensa mukaista toimintaa. L&T on sitoutunut tukemaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteita sekä Global Compact -aloitetta ja sen ihmis- ja työoikeus-, ympäristö- ja korruption vastaisia periaatteita.

Yritysvastuun raportointi

Yhtiö raportoi yritysvastuunsa etenemisestä tarkemmin laajassa yritysvastuuraportissa, joka julkaistaan vuosittain osana yhtiön Vuosikertomus-kokonaisuuteen kuuluvaa Vuosikatsausta. Vuoden 2019 yritysvastuuraportti on laadittu GRI (Global Reporting Initiative) Standards -raportointiohjeiston perustason (core) mukaisesti. Sen ympäristö- ja henkilöstövastuun keskeiset tunnusluvut ovat kolmannen osapuolen varmentamat. Vuonna 2019 yhtiö raportoi ensimmäistä kertaa myös toimintansa ilmastovaikutuksista Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) -suositusten mukaisesti.

Voit tutustua L&T:n yritysvastuuraporttiin [täällä](#).

Yritysvastuuohjelma ohjaa vastuullisuuden kehittämistä

L&T:n yritysvastuuta ohjataan yritysvastuuohjelman kautta. Ohjelmassa on otettu huomioon yritysvastuun olennaiset näkökohdat ja asetettu niille soveltuvin osin mitattavat ja seurattavat tavoitteet. Yritysvastuuohjelman painopisteet on määritelty yhtiön toiminnan vaikutusten, keskeisten sidosryhmien odotusten sekä strategisten painotusten pohjalta. Lisäksi niissä on otettu huomioon ympäristö- ja palvelualan yritykselle ominaiset liiketoiminnan ja toimintaympäristön erityispiirteet sekä YK:n kestävän kehityksen ja Global Compactin tavoitteet.

Vuonna 2019 L&T:n strategiapäivityksen yhteydessä keskeiset vastuullisuustavoitteet eli yhtiön ilmastovaikutukset ja henkilöstön suositteluaste tuotiin mukaan yhtiön pitkän aikavälin strategiaan tavoitteisiin. Tässä yhteydessä ne nostettiin entistä keskeisempään rooliin myös yritysvastuuohjelmassa.

L&T:n yritys vastuun painopisteet

Kiertotalous ja ilmastonmuutoksen hillintä
STRATEGISET TAVOITTEET:

1. Kasvatamme toimintamme hiilikädenjälkeä liikevaihtoa nopeammin.
2. Pienennämme omaa hiilijalanjälkeämme -50 % vuoteen 2030 mennessä.

Edistämme asiakkaidemme materiaalien ja energian kestäväää käyttöä ja vähennämme hävikkiä.

Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö
STRATEGINEN TAVOITE:

1. Henkilöstön suositteluasteen nostaminen 80 %:iin.

Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista, työkyvystä ja työturvallisuudesta.

Työllistämme erityisryhmiä ja osatyökykyisiä.

Luomme talouskasvua ja hyvinvointia.

Kestävä teollisuus ja kaupungit

Edistämme teollisuusinfran kehittämistä kestäväen kehityksen mukaiseksi, sivuvirtojen hyödyntämistä ja suljettuja kiertoja.

Innoivomme ratkaisuja kestävien kaupunkien rakentamiseksi sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseksi.

Vaatimustenmukaisuuden varmistaminen

Varmistamme oman toimintamme vaatimustenmukaisuuden ja eettisyyden.
Varmistamme toimitusketjumme vastuullisuuden.

Yritys vastuun johtaminen L&T:llä

L&T:llä yritys vastuun on integroitu yhtiön strategiaan eli hallitus vahvistaa yritys vastuunohjelman strategian yhteydessä. Lisäksi hallitus seuraa yritys vastuunohjelman etenemistä vuosittain.

Konsernin johtoryhmä ohjaa ja seuraa säännöllisesti ohjelman toteutumista. Kehittäminen tapahtuu pääosin liiketoimintalähtöisissä työryhmissä, mutta vastuullisuustyön käytännön koordinoinnista ja raportoinnista vastaa yhteiskuntasuhdejohtaja ja hänen alaisuudessaan toimiva viestintäorganisaatio.

Liiketoiminnot ja muut funktiot vastaavat toimintansa vastuullisuudesta ja määräystenmukaisuudesta yhtiön johtamisjärjestelmän mukaisesti. Lisäksi jokaisen L&T:läisen velvollisuutena on huolehtia tehtävissään vastuullisuutta koskevien toimintaperiaatteiden noudattamisesta.

L&T:n johtamisjärjestelmän keskiössä ovat henkilöstön hyvinvointi, turvallinen työympäristö ja esimerkillisyys ympäristöasioissa. Johtamisjärjestelmä on sertifioitu ISO 9001 (laatu), ISO 14001 (ympäristö) ja OHSAS 18001 (työterveys ja työturvallisuus) -standardien mukaisesti. Vuonna 2019 sertifiointi kattoi lähes 90 prosenttia Suomen liiketoiminnoista ja vastaavasti lähes 90 prosenttia Suomen henkilöstöstä. Uutena vuonna 2019 sertifiointien piiriin tuli kiinteistöhuollon palvelulinja. Ruotsissa sertifiointi kattoi kaikki liiketoiminnot.

Yritys vastuun toimintaperiaatteet ja riskienhallinta

Lassila & Tikanoja noudattaa päätöksenteossaan ja hallinnossaan Suomen osakeyhtiölakia, julkisesti noteerattuja yhtiöitä koskevia muita säädöksiä, L&T:n yhtiöjärjestyksestä, L&T:n hallituksen ja sen valiokuntien työjärjestyksiä sekä Nasdaq Helsinki Oy:n sääntöjä ja ohjeita. Lisäksi toimintaa ohjaavat hallituksen tai johtoryhmän hyväksymät politiikat ja toimintaperiaatteet.

Asemavaltuutusohje määrittelee L&T:llä käytettävät päätöksentekosäännöt ja -valtuudet. Varmistaakseen toimintansa määräystenmukaisuuden, L&T on määrittänyt vastuullisen liiketavan periaatteet eli Tapa toimia -ohjeet, jotka koskevat jokaista L&T:läistä ja yhtiön sopimustoimittajia. Ohjeisiin perehdyttäminen on esimiesten vastuulla ja johto seuraa ohjeiden noudattamista. Sen lisäksi, että jokaisen L&T:läisen on noudatettava Tapa toimia -ohjeistoa, tulee kaikkien myös ehkäistä ohjeiden vastaista toimintaa. Ohjeiden vastaisesta toiminnasta ilmoitetaan ensisijaisesti omalle esimiehelle, joka auttaa ohjeiden tulkinnassa epäselvissä tilanteissa. Lisäksi henkilökunta voi soittaa tai lähettää sähköpostia luottamukselliseen ilmoituskanavaan, joka on käytössä kaikissa toimintamaissa. Ohjeiden vastaiseen toimintaan puututaan viiveettä yhdessä sovitun prosessin mukaisesti.

Vuonna 2019 uudet L&T:läiset perehtyivät Tapa toimia -ohjeisiin osana perehdytysohjelmaansa. Ruotsissa Tapa Toimia -ohje jalkautettiin koko henkilöstölle. Suomessa räätälöimme ohjeesta työntekijöille suunnatun verkkokurssin, jonka jalkautus aloitettiin syksyllä kiinteistöhuollon ja Ympäristöpalvelun työntekijöistä. Tavoitteenamme on saada jalkautus toteutettua verkkokurssina kaikille työntekijöille vuoden 2020 aikana.

Vastuullisuuteen liittyvien riskien hallinta on osa yhtiön kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Riskienhallintaprosessi on kuvattu selvityksessä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä ja keskeiset riskit on avattu kohdassa [Riskit ja riskienhallinta](#).

Ympäristövastuu

L&T:n ympäristövastuu toteutuu erityisesti asiakkaille tuotettavien palveluiden kautta. Asiakkailta kerätyt materiaalit pyritään aina ensisijaisesti ohjaamaan uudelleen käyttöön tai kierrätykseen lain mukaisen etusijajärjestyksen ja kiertotalousajattelun viitoittamana.

Yhtiö pyrkii jatkuvasti kasvattamaan toimintansa hiilikädenjälkeä, mikä toteutuu, kun asiakkaat korvaavat neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla tai fossiilisia polttoaineita bio- ja kierrätyspolttoaineilla tai onnistuvat L&T:n palveluiden avulla vähentämään toiminnastaan syntyvää hävikkiä. Samalla kun L&T:n toiminnan hiilikädenjälki kasvaa, asiakkaiden hiilijalanjälki vastaavasti pienenee. Näin yhtiö pystyy tukemaan asiakkaitaan heidän ympäristövastuutavoitteidensa saavuttamisessa.

Hiilikädenjäljen kasvattamisen lisäksi L&T pyrkii pienentämään omien toimintojensa ympäristövaikutuksia. L&T:n toiminnan merkittävin välitön ympäristövaikutus on keräys- ja kuljetuspalveluista aiheutuvat päästöt, joiden vähentämiseksi tehdään aktiivisesti töitä joka päivä mm. taloudellista ajotapaa ja reittitehokkuutta kehittämällä. Lisäksi tavoitteena on, ettei yhtiön omassa toiminnassa tapahdu yhtään vakavaa ympäristövahinkoa.

Ympäristöpolitiikassa on määritetty ne ympäristönäkökohdat ja periaatteet, joita L&T noudattaa niin omassa toiminnassaan kuin asiakkaille tuottamissaan palveluissa. Lähtökohdana on ympäristölainsäädännön ja -standardien tinkimätön noudattaminen sekä jatkuvan parantamisen periaate ISO 14001 -sertifioidun ympäristöjärjestelmän mukaisesti.

Ammattimainen jätteenkäsittely edellyttää ympäristölupia ja toimintaa velvoitteiden mukaisesti. Vuonna 2019 L&T:llä oli 67 (70) ympäristölupaa, jotka ohjasivat yhtiön ympäristöasioiden hallintaa ja seurantatarkkailua. Ympäristöluvan varaisille laitoksille on tehty ennaltavaraumis- ja pelastussuunnitelmat, joissa on määritelty, kuinka laitos varautuu merkittävimpiin ympäristövahinkoihin. Lisäksi tehdään säännöllisesti sisäisiä auditointeja, joissa käydään läpi myös ympäristöasiat.

L&T edellyttää yhteistyökumppaneiltaan ja toimittajiltaan vastuullista ympäristöasioiden hoitoa, mikä huomioidaan jo hankintaprosessissa muun muassa itsearviointien avulla. Jätettä luovutetaan vain sellaisille toimijoille, joilla on lupa sitä vastaanottaa tai käsitellä.

Yritystokohteissa tehdään huolelliset due diligence -tutkimukset.

L&T:n toiminnan merkittävimmät ympäristöriskit liittyvät ajoneuvokalustoon, jätteiden varastointiin ja käsitteilyyn sekä kemikaaliturvallisuuteen. Näitä riskejä ja niiden hallintaa on kuvattu tarkemmin kohdassa [Riskit ja riskienhallinta](#).

Tavoitteet ja tulokset

L&T:n strategisena tavoitteena on kasvattaa toimintansa hiilikädenjälkeä liikevaihtoaan nopeammin. Vuonna 2019 L&T:n hiilikädenjälki eli toiminnan tuottamat päästövähennykset pysyivät edellisvuoden tasolla ja olivat noin 1,2 miljoonaa (1,2) CO₂-ekvivalenttitonnia.

Lisäksi yhtiön tavoitteena on puolittaa omasta toiminnasta syntyvät päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2018. Vuonna 2019 L&T:n oman toiminnan absoluuttiset päästöt olivat 45,3 tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia (47,8).

Vuonna 2019 L&T menestyi jälleen erinomaisesti kansainvälisessä yritysten ilmastotyötä arvioivassa CDP Climate -vertailussa sijoittuen maailman kärkiyhtiöiden joukkoon, Leadership-tasolle toiseksi parhaalla luokituksella A-. Raportoimme omien päästöjemme kehityksen Science Based -tavoitteiden mukaisesti vuodesta 2020 eteenpäin.

Asiakkailta kerättyjen materiaalien ympäristökuorituksen vähentämiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi L&T pyrkii jatkuvasti löytämään uusia ratkaisuja

materiaalien hyödyntämiseksi mahdollisimman korkealla jalostusasteella ja jätehuollon etusijajärjestyksen mukaisesti.

Vuonna 2019 yhtiön hallussa olevien, asiakkailta kerättyjen materiaalien, uudelleenkäyttö- ja kierrätysaste nousi 54,8 prosenttiin (54,2). Uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen toimitettiin yli 400 000 tonnia materiaaleja. Raportointi kattaa yritysasiakkailta kerätyt yhdyskuntajätteet, vaaralliset jätteet, teollisuuden jätteet ja rakennusjätteet Suomessa ja Venäjällä.

Vuonna 2019 yhtiön toiminnassa ei tapahtunut yhtään vakavaa ympäristövahinkoa.

Sosiaalinen vastuu: henkilöstö ja ihmisoikeudet

Suurena työllistäjänä ja palvelualan yrityksenä L&T:n sosiaalisen vastuun painopiste on omassa henkilöstössä. Henkilöstövastuun olennaisimmat osa-alueet ovat henkilöstötyytyväisyyden vahvistaminen sekä henkilöstön työkyvyn vahvistaminen ja työturvallisuuden parantaminen. Lisäksi yhtiö haluaa tehdä aktiivisesti töitä erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien ja osatyökykyisten työllistämiseksi.

Yhtiö ei salli minkäänlaista syrjintää, häirintää, kiusaamista, rasismia tai epäasiallista kohtelua eikä hyväksy lapsityövoiman käyttöä, mitään pakkotyön muotoa, eikä muita ihmisoikeuksien loukkauksia omassa toiminnassaan tai toimitusketjussaan.

L&T kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa määriteltyjä ihmisoikeuksia sekä kansainvälisen työjärjestön (ILO) määrittelemiä työntekijöiden oikeuksia ja ILO:n kansainvälisiä sopimuksia. Yhtiö on sitoutunut tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen ihmis- ja työoikeusperiaatteita.

Työsuhteissa noudatetaan kansallisia lakeja, sopimuksia ja muita velvoitteita. Työntekijöiden vapautta järjestäytyä ammatillisesti kunnioitetaan. Yhtiö seuraa työehtosopimusten, ympäristö-, työ- ja työturvallisuuslainsäädännön sekä taloudenpitoon liittyvien säännösten noudattamista ja noudattaa paikallista tilaajavastuulainsäädäntöä ja edellyttää samaa myös toimittajiltaan.

Toimintaa ohjaa henkilöstöpolitiikka, OHSAS 18001-standardien mukaisesti sertifioitu johtamisjärjestelmä sekä työturvallisuusjohtamisen ja vastuullisen liiketavan periaatteet (Tapa toimia).

L&T:n toiminnan merkittävimmät henkilöstöriskit liittyvät osaavan ja motivoituneen työvoiman saatavuuteen ja henkilöstötyytyväisyyden heikkenemiseen sekä työkyvyttömyys- ja tapaturmakustannusten nousuun. Ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä on arvioitu osana riskienhallintaprosessia, mutta koska L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppaneiden kanssa, ei toiminnassa ole tunnistettu merkittäviä ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä. Näitä riskejä ja niiden hallintaa on kuvattu tarkemmin tämän dokumentin kohdassa [Riskit ja riskienhallinta](#).

Tavoitteet ja tulokset

L&T:n tavoitteena on nostaa henkilöstön suositteluaste 80 %:iin. Vuonna 2019 mitattiin henkilöstön tyytyväisyyttä kaksi kertaa uudistetulla Fiilinki (Ruotsissa Pulsen) mittaukselle. Henkilöstön suositteluaste oli viimeisimmän mittauksen 10/2019 mukaan 73 prosenttia (72). Henkilöstön suositteluaste parani Suomessa ja erityisesti Ruotsissa, jossa parannus oli merkittävä.

Osana henkilöstön työkyvyn johtamista L&T:n tavoitteena on laskea sairauspoissaolojen määrää 4,5 prosenttiin ja nostaa keskimääräistä eläköitymisikää pitkällä aikavälillä 65 vuoteen. Vuonna 2019 sairauspoissaolo prosentti Suomessa oli 5,0 (5,0), Ruotsissa 5,2 (5,1) ja Venäjällä 2,4 (2,7). Jotta sairauspoissaolojen määrä saataisiin käännettyä laskuun, jatketaan terveyden edistämiseksi tehdyn toimenpidesuunnitelman määrätietoista toimeenpanoa vuonna 2020. Keskimääräinen eläköitymisikä (sis. vanhuuseläkkeet ja työkyvyttömyyseläkkeet) oli Suomessa 63,1 (63,2) vuotta ja koko yhtiössä edellisvuoden tasolla 63,2 (63,2) vuotta.

Työturvallisuudessa L&T tavoittelee jatkuvaa parantamista ja lopullisena tavoitteena on nolla tapaturmaa. Vuonna 2019 kokonaistapaturmataajuus toteutui tavoitteiden mukaisesti ja kehittyi viime vuodesta, ollen koko yhtiössä 23 (25). Poissaoloon johtaneita tapaturmia mitaava LTA-taajuus jäi tavoitteesta ollen viime vuoden mukaisesti 14 (14). Jatkossa yhtiössä panostetaan entistä enemmän siihen, että kaikki L&T:läiset saadaan mukaan turvallisuustyöhön.

Vuonna 2019 L&T:llä ei ollut yhtään raportoitua kuolemaan johtanutta tapaturmaa eikä ammattitautitapauksia. Yhtiössä ei myöskään ollut yhtään raportoitua ihmisoikeuksiin liittyvää rikkomusta tai syrjintätapausta.

Korruption ja lahjonnan torjunta

L&T:n hankintaprosessit ovat läpinäkyviä ja hankintapäätökset perustuvat kilpailukykyisiin toimitussopimuksiin. Hankintoja ohjaavat hankintaperiaatteet sekä yksityiskohtaisemmat hankintaohjeet. Toimivaltuudet ja päätöksentekorajat hankintojen osalta on määritelty yhtiön asemavaltuutusohjeessa.

Mikäli hankintapäätöksen tekemiseen liittyy mahdollisia eturistiriitoja, jäävätään eturistiriitoja omaavat henkilöt päätöksenteon ulkopuolelle. Toimittajayhteistyöhön ei saa liittyä lahjontaa eikä sellaista vieraanvaraisuutta tai lahjoja, jotka voisivat vaikuttaa hankintapäätöksiin.

Yhtiö on sitoutunut tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen korruption vastaisia periaatteita. Korruption ja lahjonnan ehkäisyssä noudatetaan kansallisia lakeja ja sopimuksia. Sisäisesti toimintaa ohjaavat vastuullisen liiketavan periaatteet (Tapa toimia), joissa on kuvattu lahjonnan ja korruption vastaisia ohjeita mm. lahjojen ja vieraanvaraisuuden tarjoamisesta ja vastaanottamisesta sekä eturistiriitojen välttämisestä. Lisäksi yhtiössä noudatetaan erikseen määriteltyä lupamenettelyä, jolla varmistetaan asiakastilaisuuksien tarkoituksenmukaisuus sekä sponsoroinnin ja tukimainonnan läpinäkyvyys.

L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppanien kanssa, mikä parantaa läpinäkyvyyttä kumppaneiden vastuullisuuteen. Merkittävien toimittajien osalta johdamme toimintaa säännöllisellä toimittajayhteistyöllä ja seuraamme yhteistyön sujuvuutta erikseen sovitulla toiminnan mittareilla. Sopimustoimittajat sitoutuvat noudattamaan L&T:n vastuullisen liiketavan periaatteita (Tapa toimia). Varmistamme toimittajiemme vastuullisen toimintatavan toteutumista itsearviointikyselyillä, toimittaja-auditoinneilla, toimittajan taloudelliseen tilanteeseen liittyvillä analyyseillä tai muilla tarkoituksenmukaisilla keinoilla. Pääasialliset varmistustoimenpiteemme kohdistamme merkittävimpiin toimittajiimme.

Vuonna 2019 yhtiössä ei ollut yhtään lahjonta- tai korruptiotapausta.

Tutkimus ja kehitys

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kaudelle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun yritys pystyy todentamaan kehitettävän tuotteen teknisen toteutettavuuden ja kaupalliset hyödyntämismahdollisuudet sekä kun hankintameno pystytään luotettavasti määrittämään. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi.

Yhtiön tämän hetken aktivoitava kehitystyö kohdistuu lähinnä ohjelmisto- ja järjestelmähankkeisiin. Taseeseen aktivoitiin ohjelmistoprojekteista kehitysmenoja 3,2 miljoonaa euroa (4,6). Ohjelmistoprojektin kustannukset aktivoidaan siitä lähtien, kun projektit ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämissä vaiheeseen, ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke.

Pääosin tuloslaskelmaan kuluksi kirjattavan tuotekehityksen tehtävänä on vastata L&T:n palvelutuotevalikoiden kilpailukykyä ja edesauttaa näin yhtiön tavoitteiden saavuttamisessa.

Riskienhallinta

L&T:lle on määritelty riskienhallintaprosessi, jossa käydään läpi talous- ja rahoitusriskit, strategiset riskit, operatiiviset riskit sekä vahinkoriskit.

Riskienhallinnan järjestämisen pääpiirteet

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön strategiset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä. Riskienhallintaprosessissa pyritään myös arvioimaan riskien mukanaan tuomia mahdollisuuksia.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet, valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuutta. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta. L&T-konsernin riskienhallintaa ohjaa L&T:n hallituksen vahvistama riskienhallintapolitiikka. Poliitikassa määritellään konsernin riskienhallinnan päämäärät ja periaatteet, organisointi ja vastuut sekä toimintatavat. Rahoitusriskien hallinnassa noudatetaan L&T:n hallituksen vahvistamaa konsernin rahoituspolitiikkaa. Vakuutusriskien hallinnan periaatteet määritellään vakuutuspolitiikassa.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

Riskit kartoitetaan säännöllisesti ja systemaattisesti sekä toimiala- että yhtiötasolla ja kriittisiksi määrittelyissä keskitetyissä toiminnoissa. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla ja riskeille laaditaan sekä vastuutetaan toimenpiteet, joiden avulla esille nousseita riskejä hallitaan ja pyritään minimoimaan.

Merkittävimmistä esille nousseista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Riskianalyysi

Osiassa Strategiset ja operatiiviset riskit kuvataan L&T:n liiketoiminnan merkittävimpiä strategisia, operatiivisia ja vahinkoriskejä, jotka toteutuessaan voivat vaarantaa tai estää liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamisen. Rahoitusriskejä ja niiden hallintaa on selostettu konsernitiilin päätöksen liitetiedossa 4.1 Rahoitusriskien hallinta.

Strategiset ja operatiiviset riskit

Vastuullisuus

Ympäristöalan yrityksenä ja suurena työllistäjänä vastuullisesti toimiminen on L&T:lle yhtiön maineen ja sidosryhmien luottamuksen kannalta erittäin tärkeää. Yhtiö seuraa jatkuvasti toimintaympäristöön vaikuttavia muutoksia ja kehitystrendejä liittyen esim. ilmastotavoitteisiin, ihmisoikeuksiin ja toimitusketjun vastuullisuuteen ja pyrkii tunnistamaan niihin liittyvät riskit ja mahdollisuudet.

Vuonna 2019 osana riskienhallintaprosessia käytiin läpi mahdolliset L&T:n toimintaan liittyvät ihmisoikeusriskit. Ilmastoriskien hallitsemiseksi yhtiö on sitoutunut asettamaan ns. Science Based -tavoitteet vuoden 2020 aikana. Lisäksi tehdään aktiivisesti käytännön toimenpiteitä, joilla voidaan suoraan pienentää omia ympäristövaihtokuituksia mm. uusimalla ajoneuvokalustoa ja seuraamalla ajotapaindeksiä. Henkilöstöön ja henkilöstövastuuseen liittyviä riskejä on avattu tarkemmin kohdassa Henkilöstö.

ICT-järjestelmät

Tieto- ja viestintäjärjestelmiin ja niiden käyttöönottoon liittyvät riskit voivat toteutuessaan vaikuttaa L&T:n toimintaan ja asiakaspalveluun. Riskien minimoimiseksi tehdään määrätietoista työtä järjestelmäympäristön kehittämiseksi ja ICT-ympäristön käyttövarmuuden turvaamiseksi mm. kartoittamalla toiminnalle kriittiset järjestelmät ja määrittelemällä ja tarkentamalla vastuita järjestelmätoimittajien ja L&T:n välillä. Uusien järjestelmien ja niihin liittyvien toimintamallien käyttöönotot suunnitellaan perusteellisesti ja aiemmista kokemuksista otetaan oppia, jotta käyttöönotot eivät häiritse L&T:n toimintaa. ICT-järjestelmiin liittyviä riskejä hallitaan myös järjestelmäarkkitehtuuria kehittämällä sekä pidemmän aikajänteen investoinneilla, joilla tavoitellaan sekä korjausvelan poistoa että kilpailukykyyn nostoa.

Markkinat ja uudistuminen

Markkinoilla ja markkinaympäristössä tapahtuvat muutokset, kuten kunnallistaminen ja kierrätysraaka-aineiden markkinamuutokset sekä päästöoikeuksien, uusioraaka-aineiden tai öljytuotteiden markkinahintojen kehitys voivat vaikuttaa yhtiön liiketoimintoihin ja liiketoiminnan kasvuun negatiivisesti sekä johtaa kannattavuuden heikkenemiseen. Markkinoihin liittyvää riskiä pienentää L&T:n riippumattomuus yksittäisistä suurista asiakkaista ja L&T:n palvelutarjonnan monipuolisuus. L&T kehittää ja tuo jatkuvasti markkinoille uusia palvelutuotteita, joilla pyritään muun muassa erottautumaan kilpailijoista ja luomaan muita lisäarvotekijöitä hinnan lisäksi. Lisäksi strategioita toteutetaan pitkäjänteisesti ja niissä huomioidaan mahdolliset muutokset toimialalla sekä uudistumisen

Hallituksen toimintakertomus

tarve ja näihin liittyvät toimenpiteet kannattavuuden varmistamiseksi. Samalla seurataan aktiivisesti markkinatilannetta sekä lainsäädännön kehittymistä ja pyritään vaikuttamaan siihen proaktiivisesti.

Yritysosot

L&T tavoittelee kasvua sekä orgaanisesti että yritysostojen kautta. Yritysosojen onnistuminen vaikuttaa yhtiön kasvu- ja kannattavuustavoitteiden toteutumiseen. Jos yritysostoissa epäonnistutaan, yhtiön kilpailukyky ja kannattavuus voivat kärsiä ja yhtiön riskiprofiili voi muuttua. Riskiä hallitaan kauppasopimuksilla, ostokohteiden liiketoiminnan strategisella ja taloudellisella analysoinnilla, tekemällä kattavat due diligence -tutkimukset ostokohteista sekä erityisesti kaupan toteutumisen jälkeisellä tehokkaasti läpiviedyllä yhdistymishjelmalla.

Henkilöstö

Työvoiman saatavuushaasteet ovat merkittävä henkilöstöön liittyvä riski. Myös mahdollinen henkilöstötyytyväisyyden heikentyminen voi muodostua yhtiölle strategiseksi riskiksi, koska L&T:n kilpailuetu rakentuu pitkälti osaavan ja motivoituneen henkilöstön työllä. Näitä riskejä hallitaan panostamalla työntekijäkokemukseen, rekrytointiin sekä työnantajamielikuvaan.

Työntekijäkokemuksen parantaminen on koko yhtiön strateginen tavoite. Siihen vaikutetaan kehittämällä perehdytystä ja esimiestyötä sekä edistämällä henkilöstön urakiertoja ja etenemismahdollisuuksia.

Työvoimansaannin varmistamiseksi tehdään aktiivista yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa. Lisäksi pyritään edistämään työperäistä maahanmuuttoa sekä erityisryhmien työllistämistä.

Henkilöstön sairastavuuden kasvu sekä työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkekustannusten kohoaminen voi vaikuttaa L&T:n kilpailukykyyn ja kannattavuuteen. Yhtiö panostaa aktiivisesti henkilöstön työturvallisuuteen sekä työkyvyn ylläpitoon tavoitteena sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkkeiden vähentäminen sekä niistä aiheutuvien kustannusten minimointi. L&T tekee säännöllisesti työtehtävä- ja kohdekohtaisia riskiarvioita sekä työpaikkaselvityksiä ja tukee henkilöstönsä työkykyä ja jaksamista työkykyä ylläpitävällä toiminnalla. L&T:llä on oma sairauskassa, joka tukee L&T:n työkyvyntä ja täydentää työterveyshuoltoa. Lisäksi yhtiön käytössä on Sopiva työ -malli, jossa tavoitteena on kuntouttaa ja työllistää työkyvyttömyyseläkeriskin piirissä olevia henkilöitä.

Vahinkoriskit

Mahdollisten ennalta arvaamattomien vahinkoriskien varalta L&T:llä on jatkuva, kaikki toimintamaat kattava vakuutusturva, joka sisältää muun muassa henkilöstö-, omaisuus-, keskeytys-, vastuu-, ympäristö- ja kuljetusvahingot.

Tulipalon seurauksena kierrätyslaitoksen toiminta voi keskeytyä lyhyeksi tai pitkäksi aikaa. Riskin merkittävyttä pienentää kuitenkin se, että yksittäisillä laitoksilla tai

tuotantolinjoilla ei ole olennaisen suurta merkitystä L&T:n kokonaiskannattavuudelle. Vakuuttamisen lisäksi yhtiö pyrkii minimoimaan palovahinkoriskejä jatkuvuussuunnittelulla, kehittämällä ensisammutusvalmiutta ja kouluttamalla henkilökuntaa vaaratilanteiden varalta.

Ympäristövahinkojen vaara

L&T:n liiketoimintaan kuuluu vaarallisten jätteiden keräystä ja kuljetusta sekä prosessointia yhtiön omissa laitoksissa. Vaarallisten jätteiden virheellisen käsittelyn tai laitevaurioiden seurauksena on mahdollista, että haitallisia aineita pääsee ympäristöön. Tällaisten vahinkojen seurauksena L&T:lle voi syntyä korvausvaateita. Ympäristövahinkoihin liittyviä riskejä hallitaan vakuuttamisen lisäksi laitosten järjestelmällisillä ympäristökartoituksilla, laitteistojen ennakkohuoltosuunnitelmissa, auditoinneilla ja henkilöstön pitkäjänteisellä kouluttamisella.

Hallinnointi

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä tilikaudelta 2019 annetaan erillisenä kertomuksena.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakepääoma ja osakkaiden lukumäärä

Lassila & Tikanoja Oyj:n osakepääomassa ja osakemäärässä ei ole tapahtunut muutoksia vuonna 2019. Yhtiön rekisteröity osakepääoma on 19 399 437 euroa. Osakkeita on 38 798 874 kappaletta. Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä ilman yhtiön hallussa olevia

osakkeita oli 38 354 267 osaketta. Kullakin osakkeella on yksi ääni. Yhtiöjärjestyksessä ei ole määritelty osakkeiden enimmäismäärää eikä enimmäispääomaa. Osakkeella ei ole nimellisarvoa eikä kirjanpidollista vasta-arvoa.

Yhtiön osakkeet on liitetty Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään. Euroclear Finland ylläpitää yhtiön virallista osakasluetteloa.

Osakkeenomistajat

Lassila & Tikanoja Oyj:llä oli vuoden 2019 lopussa 15 524 (13 207) osakkeenomistajaa. Hallintarekisteröidyn omistuksen osuus oli 12,0 prosenttia (19,5) osakekannasta.

Hallituksen ja toimitusjohtajan omistukset

Yhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja sekä heidän määräysvallassaan olevat yhteisöt omistivat 31.12.2019 yhteensä 952 807 yhtiön osaketta. Niiden osuus osake- ja äänimäärästä on 2,5 prosenttia.

Kaupankäynti osakkeilla vuonna 2019

Yhtiön osakkeet noteerataan Nasdaq Helsinki Oy:n keski suurten yhtiöiden listalla toimialaluokassa Teollisuustuotteet ja -palvelut. Kaupankäyntitunnus on LAT1V ja ISIN-koodi FI0009010854.

Yhtiön osakkeen vaihto ilman omia osakkeita Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli vuonna 2019 8 172 082 kappaletta, mikä on 21,3 prosenttia (13,0) ulkona olevien osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä. Vaihdon arvo oli 122,3 miljoonaa euroa (83,8). Korkein hinta oli 16,40 euroa ja alin 12,92 euroa. Päätöskurssi oli 15,74 euroa.

Hallituksen toimintakertomus

Yhtiön osakekannan markkina-arvo ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita oli kauden lopussa 599,6 miljoonaa euroa (574,6).

Omat osakkeet

Yhtiön hallussa oli katsauskauden lopussa 704 408 omaa osaketta, jotka edustavat 1,8 prosenttia kaikista osakkeista ja äänistä.

Hallituksen valtuutukset

Lassila & Tikanoja Oyj:n 14.3.2019 pidetty varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta yhtiön omien osakkeiden hankkimiseen yhtiön vapaalla omalla pääomalla. Lisäksi yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta päättämään osakeannista sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta.

Hallitus on valtuutettu hankkimaan enintään 2 000 000 kappaletta (5,2 prosenttia koko osakemäärästä) yhtiön omia osakkeita. Hankkimisvaltuutus on voimassa 18 kuukautta.

Hallitus on valtuutettu päättämään uusien tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevien osakkeiden annista osakeannilla ja/tai optio-oikeuksien tai muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta siten, että valtuutuksen nojalla voidaan antaa ja/tai luovuttaa yhteensä enintään 2 000 000 osaketta, joka on 5,2 % koko osakemäärästä. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta.

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain 31.12.2019

	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
Yritykset ja asuntoyhtiöt	787	5,1 %	3 133 377	8,1 %
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	60	0,4 %	7 648 205	28,9 %
Julkisyhteisöt	19	0,1 %	4 373 517	11,3 %
Kotitaloudet	14 331	92,3 %	13 199 490	34,0 %
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	279	1,8 %	5 616 330	14,5 %
Ulkomaiset osakkeenomistajat	50	0,3 %	138 993	3,1 %
Joista hallinta-rekisteröityjä	11		4 648 434	12,0 %
Yhteistilillä			40 528	0,1 %
Omat osakkeet	1		704 408	1,8 %
Yhteensä	15 525		38 798 874	100,0 %

Osakkeenomistuksen jakautuminen suuruusluokittain 31.12.2019

Osakkeita kpl	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1-1 000	13 733	88,5 %	3 301 119	8,5 %
1 001-5 000	1 372	8,8 %	2 927 270	7,5 %
5 001-10 000	185	1,2 %	1 320 812	3,4 %
10 001-100 000	193	1,2 %	5 437 843	14,0 %
100 001-500 000	24	0,2 %	4 774 664	12,3 %
yli 500 000	18	0,1 %	20 996 638	54,1 %
joista hallintarekisteröityjä	11		4 648 434	12,0 %
Yhteistilillä			40 528	0,1 %
Omat osakkeet	1		704 408	1,8 %
Yhteensä	15 525	100,0 %	38 798 874	100,0 %

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2019, pois lukien hallintarekisteröidyt

	Osakkeenomistaja	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1	Mandatum Henkivakuutusosakeyhtiö	2 963 934	7,6
2	Evald ja Hilda Nissin Säätiö	2 413 584	6,2
3	Nordea-rahastot	1 725 752	4,5
4	Majjala Juhani	1 529 994	3,9
5	Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo	1 425 375	3,7
6	Stiftelsen för Åbo Akademi	1 066 282	2,8
7	Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	1 024 836	2,6
8	Bergholm Heikki	831 116	2,1
9	Majjala Mikko	720 000	1,9
10	Lassila & Tikanoja Oyj	704 408	1,8
11	Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma	629 791	1,6
12	OP Suomi -sijoitusrahasto	607 851	1,6
13	Kristiina Turjanmaa	529 200	1,4
14	Valtion Eläkerahasto	512 000	1,3
15	Eläkevakuutusosakeyhtiö Veritas	420 000	1,1
16	Oy Chemec Ab	356 320	0,9
17	Majjala Eeva	345 000	0,9
18	Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva	324 900	0,8
19	Kirkon Eläkerahasto	281 604	0,7
20	Fondita-rahastot	270 000	0,7
	Yhteensä	18 681 947	48,2

Voitonjako

Osingonjakopolitiikka

Lassila & Tikanoja Oyj:n osingon määrä on sidottu tilikauden tulokseen. Se osa tuloksesta, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille.

Vuonna 2019 yhtiön osakekohtainen tulos oli 0,90 euroa (0,89) ja liiketoiminnan rahavirta/osake 2,46 euroa (2,35). Yhtiön hallitus esitti 12.3.2020 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,92 euroa osakkeelta. Vuodelta 2018 maksettiin osinkoa 0,92 euroa osakkeelta.

Lähiaikojen epävarmuustekijöitä

Työvoiman saatavuushaasteet voivat nostaa tuotantokustannuksia ja hidastaa liikevaihdon kasvua.

Rakennusteollisuuden volyymin lasku ja investointien kasvun hidastuminen voivat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön liiketoimintoihin ja liiketoiminnan kasvuun sekä johtaa kannattavuuden heikkenemiseen. Lisäksi päästöoikeuksien, uusioraaka-aineiden tai öljytuotteiden markkinahintojen kehitys voivat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön toimintaympäristöön.

Uuteen toiminnanohjausjärjestelmään liittyvän toimintamallin vakiinnuttamisesta johtuvat väliaikaiset ylimääräiset kustannukset voivat heikentää yhtiön tulosta.

Näkymät vuodelle 2020

Vuoden 2020 liikevaihdon arvioidaan olevan vuoden 2019 tasolla, ja liikevoiton arvioidaan kasvavan vuoden 2019 tasosta (40,5 miljoonaa euroa). Vertailukauden liikevoitosta, 45,0 miljoonaa euroa, on vähennetty L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynnin vaikutus 4,5 miljoonaa euroa.

Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiön johdolla ei ole tiedossa sellaisia olennaisia katsauskauden jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet tilinpäätöksen laadintaan.

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

36 Konsernin tunnusluvut

38 Tunnuslukujen laskentaperusteet

Konsernin tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

	2019	2018	2017	2016	2015
1 Osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89	0,87	1,13	0,98
2 Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89	0,87	1,13	0,98
3 Oma pääoma/osake, EUR	5,33	5,44	5,66	5,81	5,51
4 Osinko / osake, EUR *	0,92	0,92	0,92	0,92	0,85
5 Osinko / tulos, %	101,7	103,7	105,4	81,3	86,5
6 Efektiivinen osinkotuotto, %	5,8	6,1	5,1	4,8	4,7
7 Hinta/voittosuhte (P/E)	17,4	16,9	20,7	17,0	18,4
8 Liiketoiminnan rahavirta /osake, EUR	2,46	2,35	1,61	1,99	2,33
Tilikauden					
9 alin kaupantekokurssi, EUR	12,92	14,34	17,22	14,37	14,54
10 ylin kaupantekokurssi, EUR	16,40	20,00	20,89	19,59	18,74
11 keskimääräinen kurssi, EUR	14,41	16,78	18,52	16,96	17,25
12 viimeinen kaupantekokurssi, EUR	15,74	14,96	18,06	19,20	18,12
13 Osakekannan markkina-arvo 31.12., MEUR	610,7	580,4	700,7	744,9	703,0
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä					
14 keskimäärin vuoden aikana	38 354 267	38 404 842	38 394 955	38 375 007	38 589 658
15 vuoden lopussa	38 094 466	38 405 922	38 398 012	38 378 006	38 361 153
16 keskimäärin vuoden aikana laimennettu	38 368 388	38 418 963	38 409 829	38 389 881	38 604 906
17 Vaihdetun osakkeiden lukumäärä, kpl	8 492 535	4 994 631	5 480 149	6 475 324	10 271 667
18 % keskimääräisestä osakemäärästä	22,1	13,0	14,3	16,9	26,6
19 Osakkeiden vaihto, MEUR	122,3	83,8	101,6	110,1	177,2

* 2019 Hallituksen ehdotus

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

	2019	2018	2017	2016	2015
20 Liikevaihto, MEUR	784,3	802,2	709,5	661,8	646,3
21 Liikevoitto, MEUR	45,0	47,6	44,0	50,5	49,9
22 % liikevaihdosta	5,7	5,9	6,2	7,6	7,7
23 EBITDA, MEUR	99,4	90,1	-	-	-
24 % liikevaihdosta	12,7	11,2	-	-	-
25 Voitto ennen veroja, MEUR	42,0	42,7	42,5	50,1	47,7
26 % liikevaihdosta	5,4	5,3	6,0	7,6	7,4
27 Tilikauden voitto, MEUR	34,7	34,1	33,5	43,4	37,9
28 % liikevaihdosta	4,4	4,2	4,7	6,6	5,9
29 Tilikauden voitto emoyhtiön omistajille, MEUR	34,7	34,1	33,5	43,4	37,9
30 % liikevaihdosta	4,4	4,2	4,7	6,6	5,9
31 EVA, MEUR	19,8	24,2	21,1	30,7	30,3
32 Liiketoiminnan rahavirta, MEUR	94,5	90,1	61,8	76,4	89,8
33 Taseen loppusumma, MEUR	583,6	561,3	577,3	452,8	465,8
34 Oman pääoman tuotto, % (ROE)	16,8	16,1	15,2	20,0	18,2
35 Sijoitettu pääoma, MEUR	380,5	361,1	-	-	-
36 Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	12,4	12,8	13,3	17,4	16,5
37 Omavaraisuusaste, %	35,6	38,1	38,6	50,4	46,5
38 Nettovelkaantumisaste, %	66,8	46,8	54,2	17,3	19,8
39 Korolliset nettovelat, MEUR	135,6	97,8	117,9	38,7	41,8
40 Bruttoinvestoinnit, MEUR	46,1	37,8	113,2	41,6	49,6
41 % liikevaihdosta	5,9	4,7	16,0	6,3	7,7
42 Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin	7 308	7 566	7 875	7 199	7 099
43 Henkilöstö kokopäiväiset ja osa-aikaiset yhteensä vuoden lopussa	8 207	8 600	8 663	7 931	8 085

Vaihtoehtoisten tunnuslukujen täsmäytys

EVA-tuloksen täsmäytys liikevoittoon

1.1.-31.12. MEUR	2019	2018
Liikevoitto	45,0	47,6
Sijoitettu pääoma (rullaava 12 kk vuosineljännesten keskiarvo)	384,6	354,3
Sijoitetulle pääomalle laskettu kustannus	-25,2	-23,4
EVA	19,8	24,2

Tunnuslukujen laskentaperusteet

Osakekohtaiset tunnusluvut

1	Osakekohtainen tulos, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$
2	Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos}}{\text{Osakkeiden laimennettu lukumäärä keskimäärin}}$
3	Oma pääoma/osake, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$
4	Osakekohtainen osinko*	=	$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$
5	Osinko/tulos, %*	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakekohtainen tulos}} \times 100$
6	Efekttiivinen osinkotuotto, %*	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Tilikauden päätöskurssi}} \times 100$
7	Hinta/voittosuhte (P/E)	=	$\frac{\text{Tilikauden päätöskurssi}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$
8	Liiketoiminnan rahavirta/osake, EUR	=	$\frac{\text{Liiketoiminnan nettorahavirta}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$
13	Osakekannan markkina-arvo, MEUR	=	Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä x tilikauden päätöskurssi

* Laskentakaavoja sovelletaan myös pääomanpalautuksen tunnuslukuihin

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

25	EBITDA, MEUR	=	Liikevoitto + poistot + arvonalentumiset
31	EVA, MEUR	=	Liikevoitto - sijoitetulle pääomalle (vuosineljännesten keskiarvo) laskettu kustannus
			Sijoitetulle pääomalle laskettu kustannus lasketaan käyttäen konsernin painotettua keskimääräistä pääomankustannusta (WACC).
			WACC 2019: 6,55 %
			WACC 2018: 6.60 %
			WACC 2017: 6.69 %
			WACC 2016: 6.56 %
			WACC 2015: 6,51 %
34	Oman pääoman tuotto, % (ROE)	=	$\frac{\text{Voitto/tappio}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja tilikauden lopun keskiarvo)}} \times 100$
35	Sijoitettu pääoma, MEUR	=	Oma pääoma + korolliset rahoitusvelat
36	Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto/tappio ennen veroja + rahoituskulut}}{\text{Oma pääoma + korolliset rahoitusvelat (tilikauden alun ja tilikauden lopun keskiarvo)}} \times 100$
37	Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma - saadut ennakot}} \times 100$
38	Nettovelkaantumisaste, %	=	$\frac{\text{Korolliset nettorahoitusvelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
39	Korolliset nettovelat, MEUR	=	Korollinen vieras pääoma - likvidit varat

TILINPÄÄTÖS

40	Konsernin tuloslaskelma
40	Konsernin laaja tuloslaskelma
41	Konsernitase
42	Konsernin rahavirtalaskelma
43	Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista
44	Konsernitilinpäätöksen liitetiedot
97	Emoyhtiön tilinpäätös
113	Tilinpäätösmerkintä
114	Tilintarkastuskertomus

1	Taloudellinen tulos	47	4	Rahoitusriskit ja pääomarakenne	79
1.1	Segmentti-informaatio	48	4.1	Rahoitusriskien hallinta	80
1.2	Myyntituotot asiakassopimuksista	53	4.2	Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin	84
1.3	Työsuhde-etuksista aiheutuvat kulut	56	4.3	Rahoitusleasingsaamiset	86
1.4	Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	57	4.4	Rahavarat	86
1.5	Tutkimus- ja kehitysmenot	57	4.5	Oma pääoma	87
1.6	Osakeperusteiset maksut	58	4.6	Osakekohtainen osinko	88
1.7	Vuokrasopimusten kulut	59	4.7	Rahoitusvelat	89
1.8	Rahoitustuotot ja -kulut	59	4.8	Vastuusitoumukset	90
1.9	Tuloverot	60	4.9	Johdannaissopimukset	91
1.10	Osakekohtainen tulos	62	5	Konsolidointi ja muut liitetiedot	92
1.11	Rahavirtalaskelman liitetiedot	62	5.1	Yhdistelyperiaatteet	93
2	Operatiiviset varat ja velat	63	5.2	Konserniyritykset	94
2.1	Myyntisaamiset ja muut saamiset	64	5.3	Hankitut ja myydyt liiketoiminnot	94
2.2	Vaihto-omaisuus	65	5.4	Lähipiiritapahtumat	96
2.3	Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	66	5.5	Tilintarkastuskustannukset	96
2.4	Muut pitkäaikaiset velat	66	5.6	Riita-asiat ja oikeusprosessit	96
2.5	Varaukset	67	5.7	Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	96
2.6	Eläkevelvoitteet	68			
3	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	71			
3.1	Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet	72			
3.2	Liikearvojen arvonalentumistestit	74			
3.3	Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	76			
3.4	Käyttöoikeusomaisuuserät	78			

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernin tuloslaskelma

1.1.–31.12. MEUR	2019	2018	Liite
Liikevaihto	784,3	802,2	1.1,1.2
Liiketoiminnan muut tuotot	10,6	5,2	1.4
Varaston muutos	0,3	-2,4	
Materiaalit ja palvelut	-270,4	-282,0	
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	-327,1	-324,2	1.3
Liiketoiminnan muut kulut	-98,3	-108,7	1.4
Poistot ja arvonalentumiset	-54,4	-42,5	
Liikevoitto	45,0	47,6	
Rahoitustuotot ja -kulut	-3,0	-4,5	1.8
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0,0	-0,4	
Voitto ennen veroja	42,0	42,7	
Tuloverot	-7,3	-8,7	1.9
Tilikauden voitto	34,7	34,1	
Tilikauden voiton jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille	34,7	34,1	
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89	1.10
Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89	

Konsernin laaja tuloslaskelma

1.1.–31.12. MEUR	2019	2018	Liite
Tilikauden voitto	34,7	34,1	
Erät, joita ei siirretä myöhemmin tulosvaikutteiseksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	0,0	0,0	2.6
Erät, joita ei siirretä myöhemmin tulosvaikutteiseksi, yhteensä	0,0	0,0	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi			
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-0,3	-0,2	
Muuntoerot	-0,6	-3,4	
Muuntoerot määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi, yhteensä	-0,9	-3,6	
Tilikauden laaja tulos, verojen jälkeen	33,8	30,4	
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille	33,8	30,4	
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	

Lisätietoja konsernin laajan tuloslaskelman veroista on liitetiedossa [1.9 Tuloverot](#).

Konsernitase

31.12. MEUR	2019	2018	Liite
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet			3.1
Liikearvo	151,9	151,5	
Muut aineettomat hyödykkeet*	36,2	42,0	
	188,0	193,5	
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet*	129,5	155,2	3.3
Käyttöoikeusomaisuuserät	77,2	-	3.4
	206,7	155,2	
Muut pitkäaikaiset varat*			
Rahoitusleasingsaamiset	-	0,1	4.3, 4.2
Laskennalliset verosaamiset	4,6	4,4	1.9
Muut saamiset	1,4	1,8	2.1
	6,0	6,3	
Pitkäaikaiset varat yhteensä	400,7	355,0	
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	21,5	21,0	2.2
Myyntisaamiset*	84,2	87,1	2.1, 4.2
Sopimukseen perustuvat omaisuuserät	22,0	31,9	1.2, 2.1, 4.2
Muut saamiset*	13,4	12,0	2.1, 4.2, 4.9
Rahavarat	41,8	54,3	4.2, 4.4
Lyhytaikaiset varat yhteensä	182,9	206,3	
Varat yhteensä	583,6	561,3	

* Vertailukauden tasearvoja on oikaistu aikaisempia kausia koskevista virheistä johtuen. Tästä on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

31.12. MEUR	2019	2018	Liite
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Oma pääoma			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			4.5
Osakepääoma	19,4	19,4	
Muut rahastot	-10,4	-9,5	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,6	0,6	
Kertyneet voittovarot *	158,6	164,2	
Tilikauden voitto	34,7	34,1	
	202,8	208,8	
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,2	0,2	
Oma pääoma yhteensä	203,0	208,9	
Velat			
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	29,2	29,3	1.9
Eläkevelvoitteet	1,3	1,4	2.6
Varaukset	5,4	4,6	2.5
Rahoitusvelat	161,6	144,8	4.2, 4.7
Muut velat	0,3	0,5	2.4
	197,8	180,6	
Lyhytaikaiset velat			
Rahoitusvelat	15,8	7,4	4.2, 4.7
Ostovelat ja muut velat	165,3	162,4	2.3, 4.2, 4.9
Varaukset *	1,7	2,0	2.5
	182,8	171,8	
Velat yhteensä	380,6	352,4	
Oma pääoma ja velat yhteensä	583,6	561,3	

Konsernin rahavirtalaskelma

1.1.-31.12. MEUR

	2019	2018	Liite
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden voitto	34,7	34,1	
Oikaisut	58,3	55,6	1.11
Tulorahoitus ennen käyttöpääoman muutosta	93,0	89,6	
Käyttöpääoman muutos			
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos	7,3	1,5	
Vaihto-omaisuuden muutos	-0,5	3,0	
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos	7,4	5,4	
Käyttöpääoman muutos	14,2	9,9	
Maksetut korot	-3,9	-3,4	
Saadut korot	0,2	0,4	
Maksetut verot	-9,1	-6,4	
Liiketoiminnan nettorahavirta	94,5	90,1	
Investointien rahavirta			
Hankitut tytäryritykset ja liiketoiminnat vähennettynä hankintahetken rahavaroilla/ kauppahinnan oikaisu	-0,4	1,2	5.4
Myydyt tytäryritykset ja liiketoiminnat vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	11,8	-	
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin käyttöomaisuushyödykkeisiin	-37,6	-29,0	
Aineellisten ja aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden myynnit	0,7	2,2	
Investoinnit osakkuusyrityksiin	0,0	0,0	
Muiden pitkäaikaisten saamisten muutos	0,4	0,8	
Investointien nettorahavirta	-25,1	-24,7	
Rahoituksen rahavirta			
Lyhytaikaisten lainojen nostot	10,0	10,0	
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-10,0	-32,6	
Pitkäaikaisten lainojen nostot	-	49,6	4.7
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-28,8	-47,7	
Vuokrasopimusvelkojen lyhennys	-13,3	-2,9	
Maksetut osingot	-35,3	-35,3	
Omien osakkeiden hankinta	-4,5	-	
Rahoituksen nettorahavirta	-81,9	-58,8	
Likvidien varojen nettomuutos	-12,5	6,6	
Likvidit varat tilikauden alussa	54,4	48,1	
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	0,0	-0,3	
Likvidit varat taseessa tilikauden lopussa	41,9	54,4	4.4

Rahavirtalaskelman mukaiset likvidit varat muodostuvat taseen mukaisista rahavaroista, jotka on eritelty liitetiedossa [4.4 Rahavarat](#).

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

MEUR	Osakepääoma	Muuntoerot	Suojausrahasto	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	Kertyneet voittovarot	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä	Liite
Oma pääoma 1.1.2018	19,4	-5,7	-0,2	0,6	202,8	216,9	0,2	217,1	
Aikaisempia tilikausia koskeva oikaisu*					-3,4	-3,4		-3,4	
Oikaistu oma pääoma 1.1.2018	19,4	-5,7	-0,2	0,6	199,4	213,4	0,2	213,6	
Laaja tulos									
Tilikauden tulos					34,1	34,1	0,0	34,1	
Muut laajan tuloksen erät		-3,4	-0,2		0,0	-3,6	0,0	-3,7	
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-3,4	-0,2		34,0	30,4	0,0	30,4	
Liiketoimet omistajien kanssa									
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi				0,0	0,2	0,2		0,2	1.6
Maksetut osingot					-35,3	-35,3		-35,3	
Palautuneet osingot					0,0	0,0		0,0	
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä				0,0	-35,2	-35,1		-35,1	
Muut muutokset					0,0	0,0		0,0	
Oma pääoma 31.12.2018	19,4	-9,1	-0,4	0,6	198,3	208,8	0,2	208,9	
Laaja tulos									
Tilikauden tulos					34,7	34,7	0,0	34,7	
Muut laajan tuloksen erät		-0,6	-0,3		0,0	-0,9	0,0	-0,9	
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-0,6	-0,3		34,7	33,8	0,0	33,8	
Liiketoimet omistajien kanssa									
Osakeperusteiset etuudet				0,0	0,1	0,1		0,1	1.6
Maksetut osingot					-35,3	-35,3		-35,3	
Palautuneet osingot					0,0	0,0		0,0	
Omien osakkeiden hankinta					-4,5	-4,5		-4,5	
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä				0,0	-39,7	-39,6		-39,6	
Muut muutokset					0,0	0,0		0,0	
Oma pääoma 31.12.2019	19,4	-9,7	-0,7	0,6	193,2	202,8	0,2	203,0	

* Vertailukauden tasearvoja on oikaistu aikaisempia kausia koskevista virheistä johtuen. Tästä on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

Lisätietoja omasta pääomasta on liitetiedossa 4.5 Oma pääoma, ja omaan pääomaan kirjatusta veroista liitetiedossa 1.9 Tuloverot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernin perustiedot

Lassila & Tikanoja -konserni on erikoistunut ympäristön- huoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon.

Konsernilla on toimintaa Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä.

Konsernin emoyritys on Lassila & Tikanoja Oyj, jonka y-tunnus on 1680140-0. Lassila & Tikanoja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki.

Yhtiön rekisteröity osoite on Valimotie 27, 00380 Helsinki.

Lassila & Tikanoja Oyj:n osake noteerataan NASDAQ OMX Helsingissä.

Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa internetosoitteesta www.lassila-tikanoja.fi tai konsernin emoyrityksen pääkonttorista osoitteesta Valimotie 27, 00380 Helsinki.

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 28. päivänä tammikuuta 2020 tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

Tilinpäätöksen laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti, ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2019 voimassa olleita IAS- ja IFRS- standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyin menettelyin mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisöainsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta sellaisia myytävissä olevia sijoituksia, joiden käypä arvo voidaan määrittää markkinahintojen avulla, ja johdannaispimuksia, jotka on arvostettu käypään arvoon. Osakeperusteiset maksut on kirjattu käypään arvoon niiden myöntämispäivänä.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina ellei toisin mainittu.

Sovelletut uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

Vuonna 2019 käyttöön otetut uudet ja uudistetut standardit

IFRS 16 Vuokrasopimukset on otettu käyttöön 1.1.2019. IFRS 16 -standardi sisältää periaatteet vuokrasopimusten kirjaamiselle, arvostamiselle, esittämistavalle ja annettaville tilinpäätöstiedoille. Uusi standardi korvaa IAS 17 -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. Yhtiö soveltaa IFRS 16 -standardia käyttäen yksinkertaistettua siirtymämenetelmää, jossa käyttöönoton kumulatiivinen vaikutus näytetään 1.1.2019 avaavassa taseessa ja käyttöönottoa edeltävän vuoden vertailulukuja ei oikaista. Käyttöönoton yhteydessä kirjataan aiemmin IAS 17:ää sovellettaessa operatiivisiksi vuokrasopimuksiksi luokitelluista vuokrasopimuksista velka, joka perustuu 1.1.2019 voimassa olevien vuokrasopimusten jäljellä olevien maksamattomien vuokrien nykyarvon määrään. Käyttöoikeusomaisuuseräksi kirjataan määrä, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimusvelka standardin

käyttöönottohetkellä, jolloin käyttöönotolla ei ole vaikutusta omaan pääomaan.

IFRS 16 -standardin käyttöönoton vaikutus taseeseen 1.1.2019 oli 53,8 miljoonaa euroa, lisäten sekä varojen käyttöoikeusomaisuuseriä että velkoja. IFRS 16 -standardin mukainen käyttöoikeusomaisuuserien määrä ja vuokravastuiden 31.12.2018 diskonttaamaton määrä 39,0 miljoonaa euroa eroavat toisistaan. Tämä johtuu pääasiallisesti siitä, että toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vuokrien määrä on esitetty vuokravastuissa aikaisimpaan mahdolliseen irtisanomiseen asti, kun taas uuden standardin käyttöönoton yhteydessä vuokrakausi on arvioitu perustuen johdon laatimaan sopimusanalyysiin siitä, milloin vuokrasopimus tullaan irtisanomaan. Lisäksi eroa selittää diskonttotekijän vaikutus sekä helpotukset koskien lyhytaikaisia vuokrasopimuksia ja vähäarvoisia omaisuuseriä.

IFRS 16 -oikaistu avaava tase

MEUR	31.12.2018	IFRS 16 käyttöönotto	1.1.2019
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	193,5		193,5
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	155,2	-23,6	131,6
Käyttöoikeusomaisuuserä	-	77,4	77,4
Muut pitkäaikaiset varat	6,3		6,3
Pitkäaikaiset varat yhteensä	355,0	53,8	408,8
Lyhytaikaiset varat yhteensä	206,3		206,3
Varat yhteensä	561,3	53,8	615,1

MEUR	31.12.2018	IFRS 16 käyttöönotto	1.1.2019
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Oma pääoma yhteensä	208,9		208,9
Velat			
Pitkäaikaiset velat			
Rahoitusvelat	144,8	43,6	188,4
Muut velat	35,8		35,8
	180,6	43,6	224,2
Lyhytaikaiset velat			
Rahoitusvelat	7,4	10,2	17,6
Ostovelat ja muut velat	162,4		162,4
Varaukset	2,0		2,0
	171,8	10,2	182,0
Velat yhteensä	352,4	53,8	406,2
Oma pääoma ja velat yhteensä	561,3	53,8	615,1

Siltalaskelma IFRS 16 -siirtymästä

Vuokravastuut 31.12.2018	39,0
Lyhytaikaiset sopimukset	-0,1
Vähäarvoiset sopimukset	-1,2
Rahoitusleasing -velka IAS 17	23,8
Vuokrakauden määrittely	21,9
Diskonttotekijä	-5,8
Vuokrasopimusvelka 1.1.2019	77,6

Koska vuokrasopimusten sisäinen korko ei ole helposti määritettävissä, on diskonttokorkona käytetty lisäluoton korkoa. Lisäluoton korko on määritelty perustuen korkomatriisiin, joka heijastaa maturiteetin vaikutusta koron suuruuteen eripituisissa vuokrasopimuksissa. Osateki-jöinä korkomatriisissa on viitekorko, lisäluoton marginaali sekä mahdollinen maa- ja valuuttariskilisiä. Korkomatrii-sissa korot vaihtelevat 1,5–12 prosenttia välillä ja vaikut-tavat vuokrasopimusvelan määrään velkojen suhteessa. Käyttöönnoton yhteydessä käytetty painotettu keskiporko oli 2,4 prosenttia.

Muut tilikauden aikana käyttöön otetut uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

Millään muulla tilikauden 2019 aikana sovellettavaksi tulleella uudella standardilla tai standardin muutoksella ei katsota olleen olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen raportointiin.

Tulevilla tilikaudeilla sovellettaviksi tulevat uudet ja muutetut standardit sekä tulkinnat

Millään tiedossa olevalla myöhemmin käyttöön otettavalla uudella standardilla tai standardin muutoksella ei katsota olevan olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen raportointiin.

Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus

Yhtiössä on tilikaudella arvioitu taloushallinnon prosesseja ja havaittu prosessien toimivuudessa tiettyjä kehityskohteita, joiden osalta on tehty korjaavia toimenpiteitä. Samassa yhteydessä on todettu eräiden tase-erien arvostukseen liittyen seikkoja, joiden olisi johdon näkemyksen mukaan tullut vaikuttaa kyseisten tase-erien arvostukseen jo tilinpäätöksessä esitettäviä kausia edeltävillä kausilla. Konsernin johto on todennut, että näiden erien osalta täyttyy IAS 8.5 kohtaan sisältyvä Aikaisempaa kausia koskevien virheiden määritelmä ja tämän johdosta johto on päättänyt esittää kyseisten tase-erien arvostukseen liittyvät oikaisut virheen korjauksena oikaisemalla aikaisemman esitettävän kauden varojen, velkojen ja oman pääoman alkusaldoja.

Virheen korjauksiin sisältyy pitkäaikaisiin omaisuuksiin kirjattuja arvonalentumisia yhteensä 1,8 miljoonaa euroa, epävarmoinhin myyntisaamisiin ja ennakkomaksuihin liittyviä varauksia yhteensä 1,2 miljoonaa euroa sekä tapaturmien korvausmaksuihin liittyvä varaus 1,3 miljoonaa euroa. Lisäksi virheen korjauksiin liittyen on kirjattu pitkäaikaisiin varoihin laskennallinen verosaatava 0,9 miljoonaa euroa. Nettovaikutus oman pääoman alkusaldoon per 1.1.2018 oli siten 3,4 miljoonaa euroa. Tunnusluvut ja liitetiedot ovat myös näiltä osin oikaistu vertailuvuodelta 2018.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot

Konsernin johto joutuu IFRS-tilinpäätöstä laatiessaan tekemään tulevaisuutta koskivia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Johto joutuu lisäksi käyttämään harkintaa tehdessään päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valinnasta ja niiden soveltamisesta.

Harkintaan perustuvat ratkaisut koskevat erityisesti niitä tapauksia, joissa voimassaolevassa IFRS-normistossa on vaihtoehtoisia kirjaamis-, arvostamis- tai esittämistapoja. Merkittävin osa-alue, joissa johto on käyttänyt edellä kuvattua harkintaa, liittyy hankittujen liiketoimintojen yhteydessä kirjattujen omaisuserien ja velkojen kirjaamiseen ja käypään arvoon arvostamiseen.

Tilinpäätöksen laatiminen edellyttää yhtiön johdolta sellaisten arvioiden ja oletusten käyttämistä, jotka vaikuttavat taseen laadintahetken varojen ja velkojen sekä tilikauden tuottojen ja kulujen määriin. Arviot ja oletukset

pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen tilinpäätöshetkellä ja niiden taustalla on aiemmat kokemukset sekä tulevaisuutta koskevat, tilinpäätöshetkellä todennäköisimpinä pidetyt oletukset.

Keskeiset tulevaisuutta koskevat oletukset ja sellaiset raportointikauden päättymispäivän arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät, jotka aiheuttavat merkittävimmät riskit konsernin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana on esitetty seuraavien liitetietojen yhteydessä:

- [1.2 Myyntituotot asiakassopimuksista](#)
- [2.1 Myyntisaamiset ja muut saamiset](#)
- [2.5 Varaukset](#)
- [3.1 Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet](#)
- [3.2 Liikearvojen arvonalentumistestit](#)
- [3.3 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet](#)
- [3.4 Käyttöoikeusomaisuuserät](#)
- [4.2 Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin](#)
- [5.3 Hankitut ja myydyt liiketoiminnot](#)

1 Taloudellinen tulos

1.1	Segmentti-informaatio	48
1.2	Myyntituotot asiakassopimuksista	53
1.3	Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	56
1.4	Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	57
1.5	Tutkimus- ja kehitysmenot	57
1.6	Osakeperusteiset maksut	58
1.7	Vuokrasopimusten kulut	59
1.8	Rahoitustuotot ja -kulut	59
1.9	Tuloverot	60
1.10	Osakekohtainen tulos	62
1.11	Rahavirtalaskelman liitetiedot	62

1.1 Segmentti-informaatio

Laatimisperiaate

Segmentti-informaatio raportoidaan ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle sisäisen raportoinnin kanssa yhdenmukaisella tavalla ja ylimpänä operatiivisena päätöksentekijänä toimii Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtaja. Segmenttien välinen hinnoittelu tapahtuu käypään markkinahintaan.

Segmentin varat ovat sellaisia liiketoiminnan eriä, joita segmentti käyttää liiketoiminnassaan, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin varat sisältävät aineettomat hyödykkeet, aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet, rahoitusleasing-saamiset, vaihto-omaisuuden sekä myyntisaamiset ja muut saamiset lukuun ottamatta siirtosaamisia koroista ja verosaamisia. Segmentin velat ovat sellaisia liiketoiminnan velkoja, jotka aiheutuvat segmentin liiketoiminnasta, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin velat sisältävät varaukset ja eläkevelvoitteet sekä pitkäaikaisista veloista ennakot, siirtovelat ja kauppahintavelat ja lyhytaikaisista veloista ostovelat ja muut velat lukuun ottamatta siirtovelkoja koroista ja verovelkoja.

Kohdistamattomat varat sisältävät likvidit varat, saamiset korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtosaamiset koroista ja muista rahoituseristä sekä verosaamiset. Kohdistamattomat velat sisältävät lainat, velat korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtovelat koroista ja muista rahoituseristä sekä verovelat.

Konsernin toimintasegmentit tilikaudella

Konsernilla on neljä raportoitavaa segmenttiä, jotka ovat konsernin toimialayksiköt.

Konserni muutti segmenttirakennettaan 1.1.2019 alkaen. Uudessa rakenteessa konsernilla on neljä raportointisegmenttiä – Ympäristöpalvelut, Teollisuuspalvelut, Kiinteistöpalvelut Suomi ja Kiinteistöpalvelut Ruotsi. Muutoksen avulla pyritään hyödyntämään paremmin materiaalivirtoihin perustuvien liiketoimintojen keskinäiset synergiat sekä kiinteistöihin liittyvien liiketoimintojen keskinäiset synergiat ja kasvumahdollisuudet maakohtaisesti.

Suomen osalta nykyiseen Kiinteistöpalvelut-segmenttiin liitettiin Suomen kiinteistötekniiset palvelut. Ruotsin kiinteistötekniikkaliiketoiminta ja siivousliiketoiminta yhdistettiin omaksi raportointisegmenttikseen. Uusiutuvat Energialähteet yhdistettiin Ympäristöpalvelut-segmenttiin.

Ympäristöpalveluiden toiminta käsittää jätehuolto- ja kierrätysliiketoiminnan, keräysvälineiden myynnin sekä niiden huoltoliiketoiminnan ja uudet kiertotalousratkaisut.

Tilikauden 2019 alusta alkaen ympäristöpalveluiden liiketoimintasegmenttiin kuuluu myös uusiutuvien energialähteiden liiketoiminta (L&T Biowatti), joka toimittaa asiakkailleen puupohjaisia polttoaineita, kierrätyspolttoaineita ja ainespuuta sekä tarjoaa metsäpalveluita metsänomistajille.

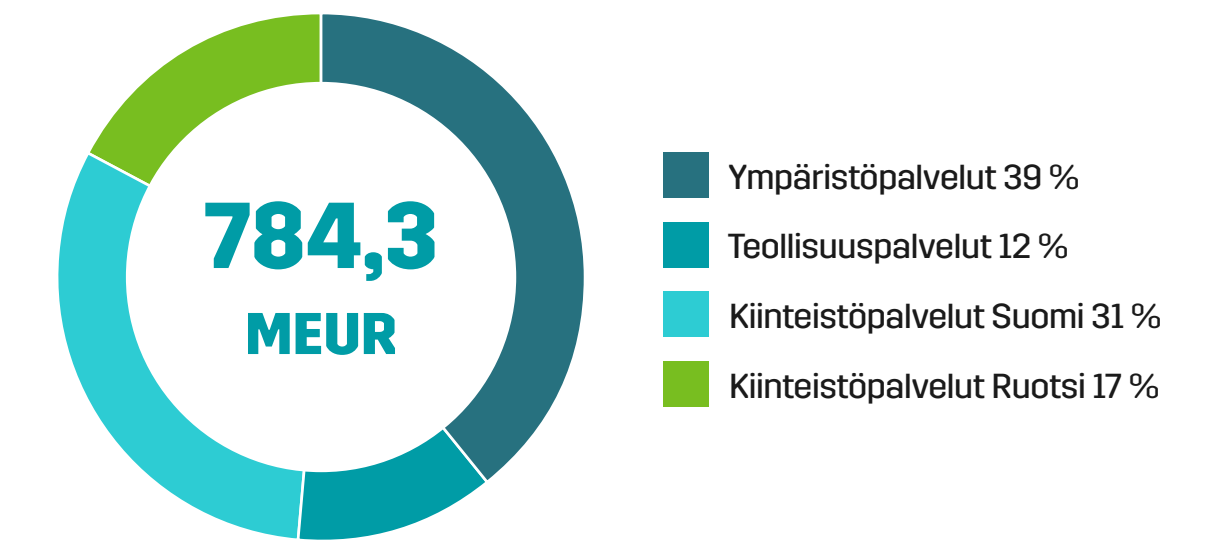
Teollisuuspalvelut -toimiala koostuu teollisuusprosesseissa syntyviin materiaalivirtoihin ja niiden hyödyntämiseen keskittyvistä materiaalihyötykäyttöratkaisuista, teollisuusprosessien puhdistukseen erikoistuneesta prosessipuhdistuksesta, vaarallisten jätteiden keräyksestä ja käsittelystä sekä viemäriverkostojen ylläpitoon erikoistuneista viemärihuolto- ja kuvauspalveluista.

Kiinteistöpalvelut Suomi -toimiala tarjoaa Suomessa siivous- ja tukipalveluita sekä kiinteistöhuollon ja kiinteistöjohtamisen palveluita. Lisäksi tilikauden 2019 alusta alkaen kiinteistöpalveluiden toimiala sisältää myös kiinteistötekniikan, kaupan kylmätekniikan sekä energianhallinnan palveluita.

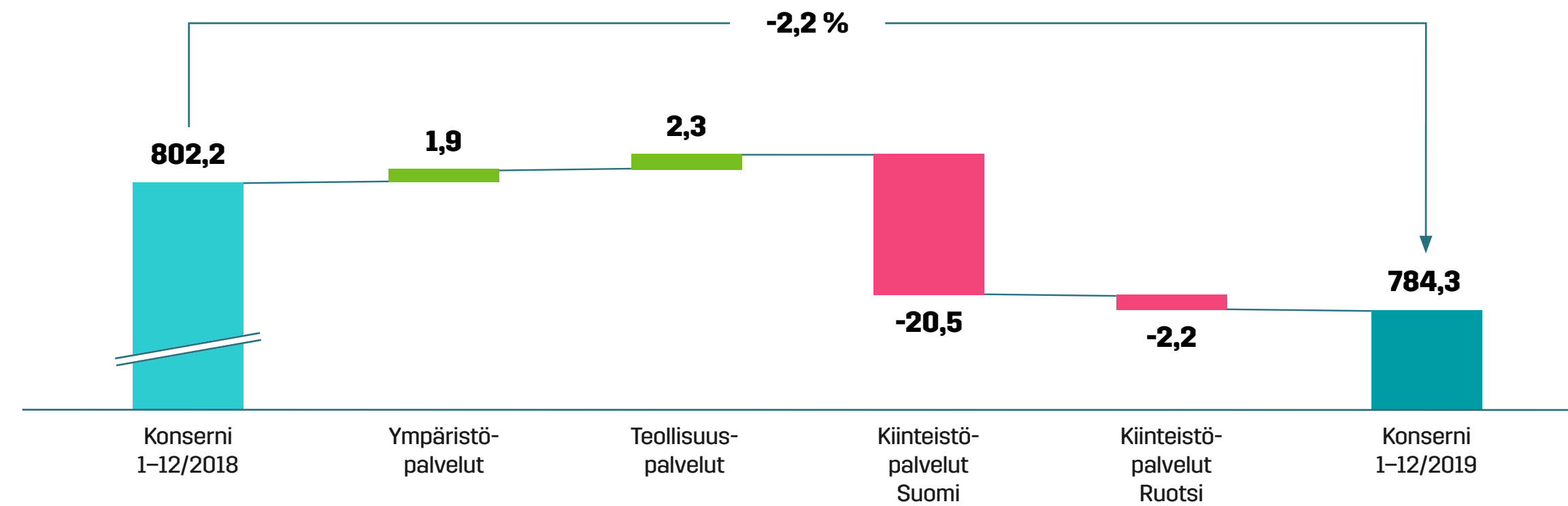
Kiinteistöpalvelut Ruotsi -toimiala tarjoaa siivous- ja tukipalveluita sekä kiinteistötekniisiä palveluita Ruotsissa.

Konsernihallinto ja muut -erä sisältää konsernijohdon kulut sekä kulut, jotka aiheutuvat pörssiyhtiönä toimimisesta, ja näitä tuottoja ja kuluja vastaavat varat ja velat. Lisäksi konsernihallinnon varoihin kuuluvat myytävissä olevat sijoitukset.

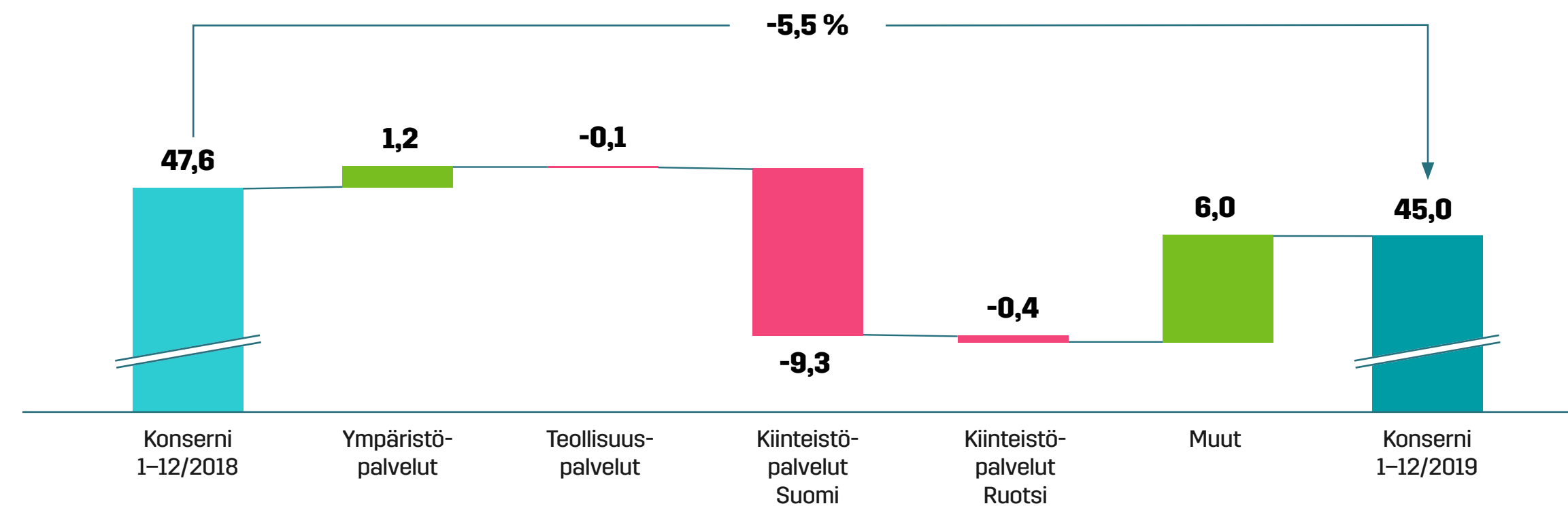
Liikevaihdon jakautuminen toimialoittain

Liikevaihto

Liikevoitto

2019 MEUR	Ympäristöpalvelut	Teollisuuspalvelut	Kiinteistöpalvelut Suomi	Kiinteistöpalvelut Ruotsi	Konsernihallinto ja muut*	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto							
Liikevaihto, ulkoinen	309,4	96,7	246,4	131,8			784,3
Toimialojen välinen liikevaihto	1,8	2,1	2,7	0,0		-6,7	0,0
Liikevaihto yhteensä	311,2	98,9	249,1	131,8		-6,7	784,3
Liikevoitto	32,8	9,9	-4,1	3,8	2,5		45,0
Liikevoitto, %	10,5	10,1	-1,6	2,9			5,7
Rahoitustuotot ja -kulut							-3,0
Voitto ennen veroja							42,0
Tuloverot							-7,3
Tilikauden voitto							34,7
Varat							
Toimialan varat	263,8	86,8	82,5	92,4	7,1		532,6
Kohdistamattomat varat							51,1
Varat yhteensä							583,6
Velat							
Toimialan velat	68,4	33,3	47,7	16,0	7,4		172,9
Kohdistamattomat velat							207,7
Velat yhteensä							380,6
Investoinnit	28,2	12,3	4,7	0,8	0,2		46,1
Poistot	25,2	9,2	13,5	5,6	1,0		54,4

* Erä Konsernihallinto ja muut sisältää tilikauden 2019 toisella kvartaalilla kirjatun L&T Korjausrakentaminen Oy:n myyntivoiton 7,0 miljoonaa euroa.

2018 MEUR	Ympäristöpalvelut	Teollisuuspalvelut	Kiinteistöpalvelut Suomi	Kiinteistöpalvelut Ruotsi	Konsernihallinto ja muut	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto							
Liikevaihto, ulkoinen	307,5	93,7	267,0	134,0			802,2
Toimialojen välinen liikevaihto	1,9	2,9	2,6	0,0		-7,3	0,0
Liikevaihto yhteensä	309,4	96,5	269,6	134,0		-7,3	802,2
Liikevoitto	31,6	10,0	5,2	4,2	-3,5		47,6
Liikevoitto, %	10,2	10,4	1,9	3,1			5,9
Rahoitustuotot ja -kulut							-4,9
Voitto ennen veroja							42,7
Tuloverot							-8,7
Tilikauden voitto							34,1
Varat							
Toimialan varat	237,6	72,8	94,3	96,4	0,6		501,7
Kohdistamattomat varat*							59,6
Varat yhteensä							561,3
Velat							
Toimialan velat	67,6	29,9	48,5	17,7	4,7		168,3
Kohdistamattomat velat*							184,1
Velat yhteensä							352,4
Investoinnit	20,7	8,4	7,6	1,1	0,0		37,8
Poistot	20,4	7,5	12,0	2,6	0,0		42,5

* Vertailukauden tasearvoja on oikaistu aikaisempia kausia koskevista virheistä johtuen. Oikaisuja ei ole kohdistettu segmenteille, sillä oikaisu on arvoltaan segmenttikohtaisesti epäolennainen. Asiasta on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

Varojen täsmäytys kokonaisvaroihin

MEUR	2019	2018
Raportoitavien segmenttien varat	525,4	501,2
Muiden erien varat	7,1	0,6
	532,6	501,7
Kohdistamattomat varat		
Likvidit varat	41,8	54,3
Verosaamiset	8,5	6,0
Muut kohdistamattomat varat	0,8	1,4
Aikaisempia kausia koskeva oikaisu*	-	-2,1
Yhteensä	51,1	59,6
Varat yhteensä	583,6	561,3

Velkojen täsmäytys kokonaisvelkoihin

MEUR	2019	2018
Raportoitavien segmenttien velat	165,5	163,6
Muiden erien velat	7,4	4,7
	172,9	168,3
Kohdistamattomat velat		
Velat, korko- ja valuuttajohdannaiset	178,3	149,8
Siirtovelat, korot ja muut rahoituserät	0,1	4,7
Verovelat	29,3	29,6
Yhteensä	207,7	184,1
Velat yhteensä	380,6	352,4

Maantieteellisiä alueita koskevat tiedot
Laatimisperiaate

Konserni toimii Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä. Maantieteellisten alueiden liikevaihto esitetään asiakkaan sijaintimaan mukaan ja varat esitetään varojen sijaintimaan mukaan.

MEUR	2019	2018
Liikevaihto		
Suomi	629,4	645,7
Ruotsi	137,7	139,6
Muut maat	17,2	17,0
Yhteensä	784,3	802,2
Varat		
Suomi	470,9	444,3
Ruotsi	50,5	48,7
Muut maat	11,1	8,7
Kohdistamattomat varat*	51,1	59,6
Yhteensä	583,6	561,3
Investoinnit		
Suomi	44,5	36,3
Muut maat	1,6	1,5
Yhteensä	46,1	37,8

* Vertailukauden tasearvoja on oikaistu aikaisempia kausia koskevista virheistä johtuen. Oikaisuja ei ole kohdistettu segmenteille, sillä oikaisu on arvoltaan segmenttikohtaisesti epäolennainen. Asiasta on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

1.2 Myyntituotot asiakassopimuksista

Laatimisperiaate

IFRS 15 sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen myyntituottojen kirjaamisesta. Standardin päätavoitteena on tarjota tilinpäätöksen käyttäjille informaatiota asiakassopimuksista johtuvien myyntituottojen ja rahavirtojen luonteesta, ajoittumisesta ja epävarmuudesta.

Myyntituotto asiakassopimuksista kirjataan, kun tai sitä mukaa kuin suoritevelvoite täytetään luovuttamalla luvattu tavara tai palvelu asiakkaalle. Tavara tai palvelu luovutetaan asiakkaalle, kun asiakas saa siihen määräysvallan. Myyntituotto kirjataan siihen rahamäärään, johon yhtiön odotetaan olevan oikeutettu kyseisiä tavaroita ja palveluja vastaan.

Yhtiö toimii päämiehenä kaikissa asiakassopimuksissaan. Yhtiö hyödyntää käytännön apukeinoa, eikä esitä raportointikauden lopussa täyttämättä (tai osittain täyttämättä) oleville suoritevelvoitteille kohdistetun transaktiohinnan yhteenlaskettua määrää. Tämä johtuu siitä, että asiakassopimusten, kuten projektitoimitusten, kesto aika on tyypillisesti lyhyt. Pitkäkestoisissa palveluissa sopimukset voivat kuitenkin olla kestoaltaan useampia vuosia. Näiden osalta sovelletaan käytännön apukeinoa, jonka mukaan yhtiöllä on oikeus saada asiakkaalta vastike, joka suoraan vastaa yhtiön tarkasteluhetken mennessä tuottaman suoritteiden arvoa asiakkaalle. Tällöin yhtiö tulouttaa määrän, jonka se on oikeutettu laskuttamaan.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Myyntituottojen kirjaamiseen liittyy merkittävää johdon harkintaa erityisesti seuraavissa osa-alueissa:

- Palveluliiketoiminnan suoritevelvoitteiden tunnistaminen
- Palvelu- ja projektiliiketoiminnan myyntituottojen kirjaamisen ajoittuminen
- Ympäristöpalveluiden jätepuristimien ja paalainten takaisinostovelvoitteen käsittely ja merkittävän rahoituskomponentin arvioiminen
- Muuttuvan vastikkeen arvioiminen

Kirjaamisessa käytetty harkinta on kuvattu tarkemmin kyseisen myyntituoton kuvauksen yhteydessä.

Palveluliiketoiminta

Palveluliiketoiminta jakautuu pitkäkestoisiin palvelusopimuksiin ja erikseen tilattaviin palveluihin.

Pitkäkestoiset palvelusopimukset sisältävät esimerkiksi Ympäristöpalveluiden jätehuollon sekä Kiinteistöpalveluiden siivouksen ja kiinteistöhuollon palveluja. Pitkäkestoisissa palvelusopimuksissa asiakkaille tarjottava suorite muodostuu yhdestä tai useammasta palvelukokonaisuudesta, joita toimitetaan tasaisesti koko sopimuksen keston ajan. Asiakas voi samalla sopimuksella tilata esimerkiksi siivouspalvelut, ulkotyöt sekä taloteknisen huollon palvelut, jotka muodostavat toisistaan erillisiä palvelukokonaisuuksia. Jokainen palvelukokonaisuus muodostaa erillisen suoritevelvoitteen, sillä asiakas kykenee hyötymään niistä erikseen ja asiakas voisi halutessaan hankkia palvelut eri toimittajilta. Mikäli sopimus sisältää useamman kuin yhden erillisen suoritevelvoitteen, transaktiohintaa kohdistetaan kullekin suoritevelvoitteelle erillismyyntihintojen perusteella.

Pitkäkestoisten palvelusopimusten lisäksi asiakkaille tarjotaan erikseen tilattavia palveluja Teollisuuspalveluissa ja Kiinteistöpalveluissa. Erikseen tilattavat palvelut eroavat pitkäkestoisista palveluista siinä, että suoritettava työ on tyypillisesti lyhyttä ja joko satunnaisesti toistuvaa tai kertaluontoista.

Myyntituotot palveluliiketoiminnasta tuloutetaan ajan kuluessa, sillä asiakas saa ja kuluttaa suoritteesta saamansa hyödyn sitä mukaa kuin suoritetta tuotetaan. Kiinteällä kuukausiveloituksella laskutettavat palvelut tuloutetaan tasaisesti sopimuskauden aikana, sillä myös

suoritetta toimitetaan tasaisesti. Tuntiveloitteiset työt tuloutetaan ja laskutetaan tehtyyn työhön perustuen. Konsernin johto on tunnistanut, että erityisesti kiinteistöhuollon pitkäkestoisissa palvelusopimuksissa voi esiintyä kausiluontoista vaihtelua, sillä suoritettavan työn sisältö vaihtelee vuodenaikojen mukaan. Johdon arvion mukaan kulut näistä palveluista kertyvät olennaisilta osin tasaisesti, jolloin myös myyntituotot kirjataan tasaisesti sopimuskaudella.

Teollisuuspalvelut vastaanottaa pilaantunutta maa-ainesta, jossa suoritevelvoitteena on maa-aineksen vastaanotto ja käsittely. Maa-aineksen suoritevelvoitteen täyttämistään määrittämisessä käytetään tuotokseen perustuvaa menetelmää. Tuloutus perustuu käsitellyn maa-aineksen määrään. Asiakasta laskutetaan maa-aineksen vastaanottohetkellä ja saatu maksu käsitellään sopimukseen perustuvana velkana.

Projektiliiketoiminta

Konsernin projektiliiketoimintaan kuuluvat esimerkiksi Teollisuuspalveluiden prosessipuhdistuksen urakat ja kaatopaikkojen sulkemismurakat, Kiinteistöpalveluiden korjaus- ja muutostyöurakat sekä kaupan kylmätekniikan ja energianhallinnan projektiurakat. Projektitoimituksissa asiakas tilaa projektin yhtenä kokonaisuutena, jolloin projekti käsittää tyypillisesti yhden suoritevelvoitteen. Sopimus voi myös sisältää useita erillisiä kohteita, joista jokainen muodostaa erillisen suoritevelvoitteen. Mikäli sopimus sisältää useamman kuin yhden erillisen suoritevelvoitteen, kohdistetaan transaktiohintaa kullekin suoritevelvoitteelle erillismyyntihintojen perusteella.

Projektitoimitukset tuloutetaan ajan kuluessa, sillä yhtiön suorittamat urakat liittyvät pääsääntöisesti asiakkaan määräysvallassa olevan omaisuuserän parantamiseen. Projektiliiketoiminnassa suoritevelvoitteen täyttämistä määrittämisessä käytetään kertyneisiin kustannuksiin perustuvaa menetelmää. Johto arvioi, että urakoiden suorittamisen kustannukset voidaan määrittää luotettavalla tavalla. Lisäksi, urakoiden sopimusrakenteesta johtuen johto katsoo, että yhtiöllä on aina oikeus maksuun tarkasteluhetken mennessä tehdystä työstä. Projektiliiketoiminnassa laskutus tapahtuu tyypillisesti ennalta sovittujen maksupostien perusteella.

Laite- ja materiaalityyppi

Laitteiden myynti käsittää Ympäristöpalveluiden keräysvälineiden eli puristimien ja paalainten suoramyntiä asiakkaille. Materiaalien myynti käsittää Ympäristöpalveluiden toimialalla puu- ja kierrätyspolttoaineen, tukki- ja kuitupuun toimitusta sekä muiden kierrätysraaka-aineiden myyntiä asiakkaille. Laitteiden ja materiaalien myynnissä yksittäinen laite tai yksittäinen materiaalityyppi muodostaa erillisen suoritevelvoitteen. Yhtiön toimittamiin laitteisiin ei sisälly erityisiä takuuehtoja, joista yhtiöllä syntyisi erillinen suoritevelvoite.

Määräysvalta toimitettavaan tuotteeseen siirtyy, kun tuotteen fyysinen hallinta on siirtynyt asiakkaalle, mikä tapahtuu tyypillisesti toimituksesta.

Ympäristöpalvelut toimittaa asiakkaille puupohjaisia polttoaineita, kierrätyspolttoaineita, ainespuuta ja kuorikatetta. Asiakkaalta saatava hinta perustuu toimitetun polttoaineen määrään ja sen energiasisältöön tai toimitetun tuotteen määrään. Joissain tapauksissa lopullinen

myyntihinta määräytyy sen jälkeen, kun asiakas on mitannut tuotteen lämpöarvon tai toimitetun tavaran määrän, jolloin lopulliseen myyntihinnan määrään liittyy epävarmuutta. Johto on arvioinut vastikemäärään liittyvän epävarmuuden olevan vähäinen ja jälkikäteen tehtävät hinnan oikaisut eivät ole olennaisia.

Vuokratuotot

Puristimien ja paalainten myynnin lisäksi asiakas voi vuokrata laitteen ulkoisen rahoitusyhtiön kautta. Sopimukseen rahoitusyhtiön kanssa sisältyy laitteen takaisinostovelvollisuus vuokra-ajan päättyessä sopimuksessa ennalta määritetyllä jäännösarvolla. Vuokrattavat laitteet kirjataan käyttöomaisuuteen, sillä takaisinostovelvoitteesta johtuen johto on arvioinut, että olennainen osa omistamiseen liittyvistä riskeistä ja eduista jää yhtiölle. Sopimuksen alussa rahoitusyhtiöltä saatava vuokratuottoa vastaava rahamäärä sekä laitteen jäännösarvo kirjataan taseeseen velaksi. Vuokratuotto tuloutetaan kuukausittain sopimuskauden aikana. Johto on arvioinut, että rahoitusyhtiöltä saatavasta rahamäärästä ei aiheudu merkittävää rahoituskomponenttia.

Muuttuvan vastikemäärän arvioiminen

Asiakassopimuksiin saattaa sisältyä muuttuvan vastikkeen komponentteja kuten bonuksia ja myöhästymisestä johtuvia rangaistusseuraamuksia. Johto on arvioinut, että lähtökohtaisesti saatavaan vastikemäärään liittyvä epävarmuus on vähäinen. Arviota muuttuvan vastikkeen rahamäärään liittyen päivitetään jokaisen raportointikauden lopussa.

Sopimukseen perustuvat taseeseen merkityt määrät

Sopimukseen perustuvat omaisuuserät ja myyntisaamiset

Sopimukseen perustuva omaisuuserä on oikeus vastikkeeseen niistä tavaroista tai palveluista, jotka on luovutettu asiakkaalle. Jos asiakkaalle luovutetaan tavaroita tai palveluja ennen kuin asiakas maksaa vastikkeen, esitetään tilinpäätöksessä sopimukseen perustuva omaisuuserä. Jos yhtiöllä on ehdoton oikeus vastikkeeseen, erä esitetään taseessa myyntisaamisena.

Sopimukseen perustuva omaisuuserä ja myyntisaamiset arvioidaan arvon alentumisen varalta IFRS 9:n mukaisesti. Yhtiön yleinen maksuehto asiakkaille on 14 päivää, mutta saattaa vaihdella tapauskohtaisesti.

Sopimukseen perustuvat velat

Sopimukseen perustuva velka on velvoite luovuttaa asiakkaalle tavaroita tai palveluja, joista on saatu vastike asiakkaalta. Jos asiakas maksaa vastikkeen ennen kuin tavara tai palvelu luovutetaan asiakkaalle, esitetään tilinpäätöksessä sopimukseen perustuva velka, kun asiakas on suorittanut maksun.

Sopimuksesta aiheutuvat menot

Yhtiöllä ei ole olennaisia sopimuksen saamisesta aiheutuvia lisämenoja. Yhtiö hyödyntää käytännön apukeinoja, jonka perusteella sopimuksen saamisesta aiheutuva lisämenot voidaan kirjata kuluksi niiden toteutuessa.

Myyntituottojen jakauma

2019 MEUR	Ajan kuluessa tuloutettavat palvelut			Yhtenä ajanhetkenä tuloutettavat tuotteet		Vuokrat	Liikevaihto yhteensä
	Pitkäkestoiset palvelusopimukset	Erikseen tilattavat palvelut	Projektiliiketoiminta	Laite- ja materiaalityyppi	Vuokratuotot		
Ympäristöpalvelut	212,0				96,8	2,4	311,2
Teollisuuspalvelut	47,0	42,0	6,0		3,8		98,9
Kiinteistöpalvelut Suomi	162,7	68,6	17,8				249,1
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	48,1	80,1	3,6				131,8
Yhteensä	469,8	190,7	27,4		100,6	2,4	791,0
Toimialojen välinen							-6,7
Ulkoisen liikevaihto yhteensä							784,3

2018 MEUR	Ajan kuluessa tuloutettavat palvelut			Yhtenä ajanhetkenä tuloutettavat tuotteet		Vuokrat	Liikevaihto yhteensä
	Pitkäkestoiset palvelusopimukset	Erikseen tilattavat palvelut	Projektiliiketoiminta	Laite- ja materiaalityyppi	Vuokratuotot		
Ympäristöpalvelut	209,0				98,5	2,0	309,4
Teollisuuspalvelut	44,5	41,5	5,4		5,1		96,5
Kiinteistöpalvelut Suomi	168,6	61,5	39,5				269,6
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	58,7	69,2	6,1				134,0
Yhteensä	480,8	172,2	51,0		103,6	2,0	809,5
Toimialojen välinen							-7,3
Ulkoisen liikevaihto yhteensä							802,2

Sopimukseen perustuvat taseeseen merkityt määrät

MEUR	2019	2018
Myyntisaamiset	84,2	87,1
Sopimukseen perustuvat omaisuuserät	22,0	31,9
Sopimukseen perustuvat velat	10,1	10,0

Sopimukset ovat kestoaltaan lyhyitä, joten sopimukseen perustuvat velat tuloutuvat kokonaisuudessaan seuraavan kauden aikana. Sopimukseen perustuvat velat sisältyvät taseen erään Ostovelat ja muut velat.

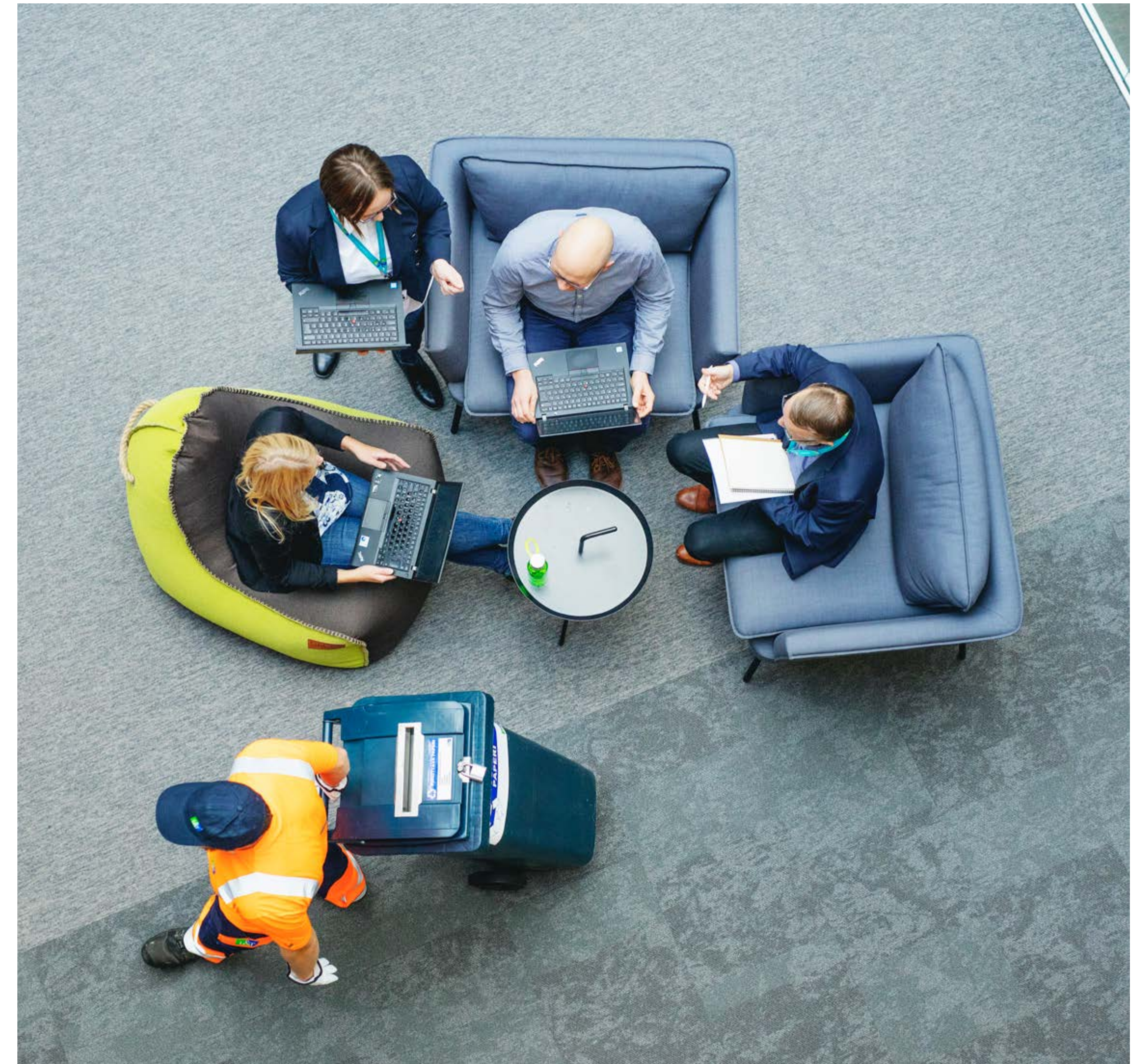
1.3 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

MEUR	2019	2018
Palkat ja palkkiot	261,4	259,3
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	56,5	56,4
Etuuspohjaiset järjestelyt	0,0	0,0
Osakepalkitseminen	0,2	0,2
Muut henkilösivukulut	8,9	8,3
Yhteensä	327,1	324,2

Tiedot osakepalkkioista esitetään liitetiedossa [1.6 Osakeperusteiset maksut](#).
Tiedot johdon työsuhde-etuuksista esitetään liitetiedossa [5.4 Lähipiiritapahtumat](#).
Tiedot etuuspohjaisten eläkkeiden tase-eristä esitetään liitetiedossa [2.6 Eläkevelvoitteet](#).

Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin

MEUR	2019	2018
Toimihenkilöt	1 259	1 279
Työntekijät	6 049	6 287
Yhteensä	7 308	7 566
Suomi	5 946	6 199
Ruotsi	1 020	1 066
Venäjä	342	301
Yhteensä	7 308	7 566

1.4 Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Laatimisperiaate

Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut sisältävät sellaisia tuottoja ja kuluja, joiden ei katsota liittyvän suoraan konsernin liiketoimintojen operatiiviseen toimintaan. Tällaisia ovat esimerkiksi omaisuuserien ja liiketoimintojen myynnistä syntyneet myyntivoitot ja -tappiot, luottotappiokulut ja -varaukset sekä niiden peruutukset sekä ajoneuvojen ja työkoneiden käytöstä aiheutuvia kuluja. Erissä esitetään myös kaupallisten hyödykeriskien suojaukseen käytettyjen johdannaisten realisoituneet ja realisoitumattomat tappiot.

Syntyneiden menojen korvaukseksi saadut julkiset avustukset kirjataan tuloslaskelmaan silloin, kun konserni täyttää avustuksen saamisen edellytykset ja on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan. Ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa. Välittömästi henkilöstön palkkaukseen liittyvät julkiset työllistämisen-, oppisopimus- ja muut vastaavat tuet kirjataan henkilöstökulujen vähennykseksi.

Käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaan liittyvät julkiset avustukset kirjataan alkuperäisten hankintamenojen vähennykseksi. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa hyödykkeen taloudellisena vaikutusaikana.

MEUR	2019	2018
Liiketoiminnan muut tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	1,1	1,3
Ostojen vuosihyvitykset	0,3	1,5
Myyntisaamisten luottotappioiden peruutukset	0,1	0,5
Saadut korvaukset ja julkiset avustukset	0,4	0,6
Hyödykejohdannaisten arvomuutokset	0,0	0,4
Muiden osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	7,5	0,2
Muut	1,3	0,6
Yhteensä	10,6	5,2
Liiketoiminnan muut kulut		
ICT kulut	14,8	13,9
Matkakulut	11,5	11,6
Myyntisaamisten luottotappiovarauksen muutos	0,2	0,1
Ajoneuvot ja työkoneet	41,8	40,5
Vuokrat ja kiinteistökulut	3,5	16,7
Asiantuntijapalkkiot	6,7	6,4
Vapaaehtoiset sosiaalikulut	6,5	6,1
Muut	13,3	13,5
Yhteensä	98,3	108,7

1.5 Tutkimus- ja kehitysmenot

Laatimisperiaate

Tutkimusmenot on kirjattu tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Uusien palvelukonseptien antamat hyödyt ovat todennettavissa vasta niin myöhäisessä vaiheessa, että aktivointikriteereiden ei ole katsottu täyttyvän ennen palvelun luovuttamista. Taseeseen on aktivoitu ohjelmistoprojekteihin liittyviä kehitysmenoja, joista on tarkempi kuvaus liitetieto 3.1 yhteydessä.

Tuloslaskelmaan sisältyy kuluksi kirjattuja tutkimus- ja kehittämismenoja keskitetysti ohjatuista kehitysprojekteista 1,9 miljoonaa euroa (1,8).

1.6 Osakeperusteiset maksut

Laatimisperiaate

Konsernilla on useita kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suoritetaan joko oman pääoman ehtoisina instrumentteina tai käteisvaroina. Järjestelyissä myönnettävät etuudet arvostetaan käypään arvoon niiden myöntämishetkellä ja kirjataan kuluksi tasaisesti oikeuden syntymisjakson aikana. Järjestelyn tulosvaikutus esitetään työsuhte-etuuksista aiheutuissa kuluissa.

Osakepalkkiojärjestelmä 2016

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 11.1.2016 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen. Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 34 200 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2017 luovutettiin yhteensä 16 110 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa käytettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2017

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 13.12.2016 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen. Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 31 900 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2018 luovutettiin yhteensä 2 584 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa käytettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2018

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 13.12.2017 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen. Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 28 600 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2019 luovutettiin 11 233 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa tullaan käyttämään yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 8 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2019

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 12.12.2018 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen. Ohjelman perusteella voidaan luovuttaa enintään 32 850 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2020 luovutetaan yhteensä arviolta 6 127 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa tullaan käyttämään yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuuluu 8 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmät 2016, 2017, 2018 ja 2019

Instrumentti Osakeohjelma	Osakepalkkiojärjestelmä			
	2016	2017	2018	2019
Myöntämispäivä	11.1.2016	13.12.2016	13.12.2017	12.12.2018
Ansaintajakso alkaa	1.1.2016	1.1.2017	1.1.2018	1.1.2019
Ansaintajakso päättyy	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
Osakkeen keskipurssi myöntämispäivänä	17,79	18,92	17,72	16,16
Toteutunut määrä, kpl*	16 110	2 584	11 233	6 127
Osakeomistusvelvollisuus, vuotta	2	2	2	2
Osakkeiden vapautuminen	31.03.2019	31.03.2020	31.03.2021	31/03/2022
Henkilöitä	10	10	8	8

Osakepalkkiojärjestelmistä kirjattavat kulut

MEUR	2019	2018
Osakkeina maksettavat palkkiot	0,1	0,1
Rahasuoritusosuudet	0,1	0,1
Yhteensä	0,2	0,2

* Vuoden 2019 ohjelman toteuma on arvio.

1.7 Vuokrasopimusten kulut

Laatimisperiaate

Konserni vuokraa tuotanto- ja toimistotiloja, niihin liittyviä maa-alueita sekä autoja. Konsernin vuokrasopimukset ovat pääosin operatiivisia vuokrasopimuksia, jotka on kirjattu aikaisemmillä tilikausilla IAS 17 –standardin mukaisesti tuloslaskelmaan vuokratulueiksi. IFRS 16 -standardin myötä näiden sopimusten kirjanpitokäsittelyä muuttui 1.1.2019 alkaen. Hyödykkeitä on lisäksi otettu vuokralle rahoitusleasingsopimuksilla. Nämä hyödykkeet on jo aikaisemmillä tilikausilla kirjattu taseeseen eikä niiden kirjaaminen ja esittämistapa muutu IFRS 16 -standardin käyttöönoton yhteydessä.

IFRS 16 -standardi edellyttää vuokralle ottajilta lähtökohtaisesti kaikkien vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen. Taseeseen kirjataan sopimuksen alkamisajankohtana käyttöoikeusomaisuuserä ja vuokrasopimusvelka, joiden arvo on määritetty perustuen tulevien vuokrien nykyarvoon. Tuloslaskelmaan kirjataan vuokratulujen sijaan vuokra-ajalle käyttöoikeusomaisuuserien poistot ja vuokrasopimusvelasta aiheutuvat korkokulut.

Standardi sisältää kaksi käytännön helpotusta, jotka koskevat lyhytaikaisia vuokrasopimuksia, joiden vuokra-aika on enintään 12 kuukautta, sekä sopimuksia, joiden kohteena olevan hyödykkeen arvo on vähäinen. Lisäksi standardin soveltamisen ulkopuolelle on rajattu tietyt aineettomia hyödykkeitä koskevat sopimukset ja myös muun vuokratun aineettoman omaisuuden osalta standardin soveltaminen on vapaaehtoista. Konserni on päättänyt olla kirjaamatta käyttöoikeusomaisuuseriä lyhytaikaisista vuokrasopimuksista ja arvoltaan vähäisistä hyödykkeistä eikä yhtiö sovelle standardia aineettomia hyödykkeitä koskeviin vuokrasopimuksiin. Vuokralle antajan kirjanpitokäsittely säilyy suurelta osin vanhan IAS 17 -standardin mukaisena.

MEUR	2019
Vuokrasopimusten kulut	
Käyttöoikeusomaisuuserien poistot	-16,4
Vuokrasopimusvelkojen korkokulut	-1,5
Lyhytaikaisiin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut	-0,1
Arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskeviin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut	-1,9
Yhteensä	-19,9

1.8 Rahoitustuotot ja -kulut

Laatimisperiaate

Ulkomaan rahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle. ja rahoituserien kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuottoihin tai -kuluihin. Vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

Tietyt ehdot täyttävän hyödykkeen hankintameno on sisällytetään välittömästi kyseisen hyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta aiheutuvat vieraan pääoman menot.

Lainojen nostamisesta välittömästi johtuneet transaktiomenot on sisällytetty lainan alkuperäiseen hankintamenoon ja jaksotettu laina-aikana korkokuluksi efektiivisen koron menetelmällä.

MEUR	2019	2018
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	0,2	0,4
Valuuttakurssivoitot	0,7	-
Rahoitustuotot yhteensä	0,9	0,4
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintameno arvoistettavista lainoista	3,4	2,4
Muut rahoituskulut	0,5	1,4
Valuuttakurssitappiot	-	1,1
Rahoituskulut yhteensä	3,9	4,9
Rahoitustuotot ja -kulut	-3,0	-4,5

1.9 Tuloverot

Laatimisperiaate

Konsernin verot muodostuvat kauden verotettavaan tuloon perustuvista veroista ja laskennallisista veroista. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, mutta suoraan omaan pääomaan tai muun laajan tuloksen eriin kirjattavien erien verovaikutus kirjataan kyseisiin eriin. Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verot lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla.

Laskennalliset verot lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä väliaikaisista eroista omaisuus- ja velkaerien verotusarvojen ja kirjanpitoarvojen välillä. Laskennalliset verot lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivänä voimassa olevia verokantoja, ja verokantojen muuttuessa tiedossa olevalla uudella verokannalla. Verotuksessa vähennyskelvottomista liikearvon arvonalentumisista ei kirjata laskennallista veroa. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan.

Merkittävimmät väliaikaiset erot muodostuvat muun muassa FAS:ssa tehdyistä liikearvon poistoista ja käyttöomaisuushyödykkeiden poistoista.

Tuloverot tuloslaskelmalla:

MEUR	2019	2018
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot	-7,4	-5,1
Edellisten tilikausien verot	0,0	0,0
Laskennalliset verot	0,1	-3,6
Yhteensä	-7,3	-8,7

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

MEUR	2019	2018
Tulos ennen veroja	42,0	42,7
Verot Suomen verokannan mukaan 20 %	-8,4	-8,5
Ulkomaisten tytäryhtiöiden erilaisten verokantojen vaikutus	-0,2	0,0
Vähennyskelvottomat kulut	-0,2	-0,2
Verovapaat tulot ja myyntivoitot	1,5	0,0
Verot aiemmilta tilikausilta	0,0	0,0
Tilikauden tappioista kirjaamaton laskennallinen vero	0,0	-0,1
Edellisten vuosien tappioiden käyttö	0,0	0,1
Muut erät	-0,2	0,1
Yhteensä	-7,3	-8,7

Verovaikutukset, muut laajan tuloksen erät

MEUR	2019			2018		
	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-0,4	0,1	-0,3	-0,3	0,1	-0,2
Muuntoerot	-0,6	0,0	-0,6	-3,4	0,0	-3,4
Muuntoerot määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut laajan tuloksen erät	-1,0	0,1	-0,9	-3,7	0,1	-3,7

1. Taloudellinen tulos

2. Operatiiviset varat ja velat

3. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

4. Rahoitusriskit ja pääomarakenne

5. Konsolidointi ja muut liitetiedot

MEUR	1.1.2019	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Muut muutokset	Hankitut / myydyt liike-toiminnot	31.12.2019
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	0,2	0,0	0,0			0,2
Varaukset	1,3	0,0	0,0	0,1		1,4
Käyvän arvon muutokset	0,1	0,0	0,1			0,2
Hyllypoistot	1,2	0,1	0,0			1,3
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	3,5	-0,1	0,0	0,0		3,4
Yhteensä	6,3	0,0	0,2	0,1	0,0	6,5
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot ja purkutappiot	-31,2	0,1	0,0	0,0	0,0	-31,1
Rahoitusleasing	0,0	0,0				0,0
Osakeperusteiset etuudet	0,1	-0,1	0,0			0,0
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	-31,2	0,1	0,0	0,0	0,0	-31,1
Laskennallinen verovelka, netto	-24,9	0,1	0,1	0,1	0,0	-24,6

MEUR	1.1.2018	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Kurssierot	Hankitut / myydyt liike-toiminnot	31.12.2018
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	0,2	0,0	0,0			0,2
Varaukset	1,5	-0,1				1,3
Käyvän arvon muutokset	0,0	0,0	0,1			0,1
Hyllypoistot	1,0	0,2				1,2
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	6,9	-3,3	0,0	-0,1	0,0	3,5
Yhteensä	9,6	-3,3	0,1	-0,1	0,0	6,3
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot ja purkutappiot	-31,0	0,6	0,0	-0,8	0,0	-31,2
Rahoitusleasing	-0,1	0,0				0,0
Osakeperusteiset etuudet	0,1	0,0	0,0			0,1
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	-31,0	0,7	0,0	-0,8	0,0	-31,2
Laskennallinen verovelka, netto	-21,5	-2,6	0,1	-0,9	0,0	-24,9

Laskennalliset verot taseella

MEUR	2019	2018
Laskennalliset verosaamiset	4,6	4,4
Laskennalliset verovelat	-29,2	-29,3
Laskennalliset verovelat, netto	-24,6	-24,9

Laskennalliset verot on esitetty taseessa eriteltyinä verosaamisiin ja verovelkoihin. Laskennalliset verosaamiset ja verovelat on esitetty nettona silloin, kun sekä saaminen että velka kohdistuvat samaan erään, eikä erä ole ollut suuruudeltaan olennainen.

Verosaamisten Muihin vähennyskelpoisiin tilapäisiin eriin sisältyy purkutappioiden verotuksen tuloutuksesta aiheutuva verosaaminen määrältään 2,0 miljoonaa euroa (2,0).

1.10 Osakekohtainen tulos

Laatimisperiaate

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden osakeantioikaistulla keskimääräisellä lukumäärällä ilman yhtiön omassa omistuksessa olevia osakkeita.

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien potentiaalisten osakkeiden laimentava vaikutus.

MEUR	2019	2018
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto	34,7	34,1
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä keskimäärin kauden aikana, miljoona kpl	38,4	38,4
Osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89
Osakepalkkiojärjestelmän laimennusvaikutus, miljoona kpl	0,0	0,0
Ulkona olevien osakkeiden laimennettu osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin kauden aikana, 1 000 kpl	38,4	38,4
Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89

1.11 Rahavirtalaskelman liitetiedot

MEUR	2019	2018
Liiketoiminnan rahavirran oikaisut		
Verot	7,3	8,7
Poistot ja arvonalentumiset	54,4	42,5
Rahoitustuotot ja -kulut	3,0	4,5
Myyntivoitot ja -tappiot	-7,0	-
Varaukset	1,8	-1,7
Muut	-1,2	1,6
Yhteensä	58,3	55,6

2 Operatiiviset varat ja velat

2.1	Myyntisaamiset ja muut saamiset	64
2.2	Vaihto-omaisuus	65
2.3	Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	66
2.4	Muut pitkäaikaiset velat	66
2.5	Varaukset	67
2.6	Eläkevelvoitteet	68

2.1 Myyntisaamiset ja muut saamiset

Laatimisperiaate

Myyntisaamiset ovat tavanomaiseen liiketoimintaan liittyviä laskutettuja saamisia ja ne on kirjattu kirjanpitoon alkuperäisen myynnin määräisenä vähennettynä todennäköisillä arvonalentumistappioilla. Saamiset ovat korottomia ja yhtiön yleinen maksuehto on 14 päivää. Myyntisaamiset kirjataan siten käypään arvoonsa, sillä diskonttauksella ei maksuajan lyhyden vuoksi ole arvoon olennaista vaikutusta. Myyntisaamiset luokitellaan rahoitusvaroiksi, joista selostetaan tarkemmin liitetiedossa [4.2 Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin](#).

Luottotappioiden kirjaamiseen sovelletaan IFRS 9 -standardin mukaista yksinkertaistettua arvonalentumismallia. Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan jakamalla myyntisaamiset ikääntymisen perusteella luokkiin ja kertomalla kyseiset luokat luottotappioprosentilla, joka perustuu historiatietoon myyntisaamisten toteutuneista luottotappioista. Arvonalentumismalli koskee yhtiön myyntisaamisia ja sopimukseen perustuvia omaisuuseriä ja niiden luottotappioiden aikaisempaa kirjaamista.

Historiatiedon sekä lähijalan taloudellisiin näkymien perusteella kirjataan erääntymättömistä tai alle 180 päivää erääntyneistä myyntisaamisista luottotappiovaraus 0,2–17 prosenttia. Yli 180 päivää erääntyneiden myyntisaamisten osalta luottotappiovaraus arvioidaan tapauskohtaisesti, sen ollessa kuitenkin vähintään 30 prosenttia (yli 180 päivää erääntyneet) ja yli 360 päivää vanhat myyntisaamiset kirjataan alas kokonaisuudessaan. Mikäli asiakas on ajautunut maksukyvyttömyystilaan kuten esimerkiksi konkurssiin tai velkasaneeraukseen, kirjataan myyntisaaminen pois taseesta lopullisena luottotappiona, kun siitä ei kohtuudella arvioida saatavan suoritusta.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Epävarmat saamiset arvioidaan kuukausittain suoritettavan tarkastelun perusteella. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että saamisten tasearvo on suurempi kuin niistä kerrytettävissä oleva rahamäärä, erotus kirjataan luottotappiona tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin. Kriteerinä saamisen luottotappion kirjaamiseen pidetään velallisen merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, yrityssaneerausta, perintätoimiston antamaa luottotappiosuositusta tai maksujen pitkäaikaista laiminlyöntiä. Mikäli saamisten tasearvon ja niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän erotus myöhemmin pienenee, luottotappio peruutetaan tulosaikutteisesti.

MEUR	2019	2018
Myyntisaamiset	84,2	87,1
Sopimukseen perustuvat omaisuuserät	22,0	31,9
Rahoitusleasingsaamiset, lyhytaikaiset	0,0	0,2
Lainasaamiset	0,3	0,3
Siirtosaamiset	8,6	8,1
Ennakkomaksut	0,3	0,4
Verosaamiset	3,9	2,4
Muut saamiset	0,3	0,5
Yhteensä	119,6	131,0
Siirtosaamisten erittely		
Kela, työterveyshuollon korvaukset	1,3	1,4
Lakisääteiset henkilövakuutukset	0,0	2,2
Maksetut lisenssit	2,0	0,7
Muut	5,3	3,8
Yhteensä	8,6	8,1

Kaikki saamiset ovat vakuudettomia. Myyntisaamisista kirjatut luottotappiot ja niiden peruutukset ilmenevät liitetiedostosta [1.4 Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut](#).

Myyntisaamisten ja luottotappiovarausten ikäjakauma

MEUR	2019		2018	
	Myynti-saamiset	josta luotto-tappiovaraus	Myynti-saamiset	josta luotto-tappiovaraus
Erääntymättömät myyntisaamiset ja sopimukseen perustuvat omaisuuserät	92,6	0,2	103,5	0,3
Erääntyneet 1–90 pv	12,0	0,4	15,6	0,3
Erääntyneet 91–365 pv	2,4	0,2	0,7	0,2
Erääntyneet yli 365 pv	1,6	1,5	2,0	1,5
Yhteensä	108,6	2,4	121,8	2,3

Luottotappiovarauksen muutos

MEUR	2019	2018
Luottotappiovaraus 1.1.	2,3	0,7
Varauksen muutos tuloslaskelmassa	0,1	1,6
Luottotappiovaraus 31.12.	2,4	2,3

Arvoltaan alentuneet myyntisaamiset on kirjattu kuluksi tuloslaskelmaan.

Luottotappioiden määrä ja aiemmin kirjattujen luottotappioiden peruutukset esitetään liitetiedossa [1.4 Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut](#).

Kaikki rahoitusvarat ovat vakuudettomia ja muista rahoitusvaroista ei ole kirjattu luottoa.

2.2 Vaihto-omaisuus

Laatimisperiaate

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alhaisempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatu arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. Ympäristöpalveluiden L&T Biowatin ja ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen. Muut varastot määritetään FIFO-periaatteella.

Kierrätyslaitoksilla valmistetaan kierrätysmateriaaleista myytäviä uusioraaka-aineita. Näiden materiaalien varastojen hankintameno muodostuu materiaalikustannuksista, välittömistä palkoista, muista välittömistä valmistusmenoista sekä osuudesta muuttuvista ja kiinteistä yleismenoista normaalilla toiminta-asteella.

MEUR	2019	2018
Aineet ja tarvikkeet	15,2	14,6
Valmiit tuotteet/tavarat	2,7	2,8
Muu vaihto-omaisuus	3,6	3,6
Yhteensä	21,5	21,0

Vaihto-omaisuuden kuluksi kirjattu hankintameno oli 29,4 miljoonaa euroa (32,3), joka sisältää varaston muutosta 0,3 miljoonaa euroa (-2,4).

Vaihto-omaisuuden arvosta kirjattiin kuluksi 1,1 miljoonaa euroa (1,6), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen nettorealisointiarvoa. Kulukirjaus sisältyy tuloslaskelman erään Materiaalit ja palvelut.

2.3 Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat

Laatimisperiaate

Ostovelat ja muut lyhytaikaiset korottomat velat kirjataan taseeseen alkuperäiseen arvoonsa, joka vastaa niiden käypää arvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen velkojen maturiteetti huomioon ottaen. Luokitellaan rahoitusvaroiksi, joista selostetaan tarkemmin liitetiedoissa [4.1 Rahoitusriskien hallinta](#) ja [4.2 Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin](#).

MEUR	2019	2018
Saadut ennakot	12,4	13,2
Ostovelat	59,1	62,8
Johdannaisvelat	0,9	0,5
Verovelat	0,1	0,3
Muut velat	21,7	23,0
Siirtovelat	71,1	62,7
Yhteensä	165,3	162,4
Siirtovelat		
Henkilöstökuluihin liittyvät velat	56,5	48,6
Muut jaksotetut kulut	14,6	14,1
Yhteensä	71,1	62,7

Ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot ovat samat kuin niiden tasearvot.

2.4 Muut pitkäaikaiset velat

MEUR	2019	2018
Saadut ennakot	0,3	0,3
Muut velat	0,0	0,2
Yhteensä	0,3	0,5

2.5 Varaukset

Laatimisperiaate

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena syntynyt oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite kolmatta osapuolta kohtaan ja tapahtumaan liittyy maksuvelvoite, jonka toteutuminen on todennäköistä ja jonka suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varaus arvostetaan velvoitteen kattamiseksi vaadittavien menojen nykyarvoon. Ajan kulumisesta johtuva varauksen lisäys kirjataan korkokuluksi. Varauksen muutokset merkitään tuloslaskelmaan samaan erään kuin varaus on alun perin kirjattu.

Ympäristöön liittyvät varaukset kirjataan silloin, kun on syntynyt olemassa oleva velvoite, jonka seurauksena maksuvelvoitteen syntyminen on todennäköistä ja sen määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ympäristön ennalleen palauttamiseen liittyvät ympäristövaraukset tehdään projektin alkaessa. Varauksena aktivoidut kustannukset ja omaisuuden alkuperäinen hankintameno poistetaan omaisuuden taloudellisen vaikutusajan kuluessa ja varaukset diskonttataan nykyarvoonsa. Taseessa euromääräisesti suurimmat varaukset ovat kaatopaikkojen ja pilaantuneiden maiden käsittelyalueen peittokustannusvaraukset.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Varaus kirjataan, mikäli erän täsmällistä määrää tai tapahtumisajankohtaa ei tiedetä. Muussa tapauksessa erä kirjataan siirtovelkoihin. Varausten määrää arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä ja niiden määrä muutetaan vastaamaan parasta arviota tarkasteluhetkellä.

Ympäristövaraukset kattavat seuraavat velvoitteet

Uudenkaupungin Munaisten metsän kaatopaikka toimii yhdyskuntajätteiden, pilaantuneiden maa-ainesten sekä teollisuuden sivutuotteiden loppusijoitusalueena.

Yhtiö on vuokrannut Kotkan kaupungilta maa-alueen, jolla on kaatopaikka. Lisäksi konsernilla on käytössään Varkaudessa maa-alue pilaantuneen maa-aineksen välivarastointia, puhdistustoimintaa ja loppusijoitusta varten. Konsernilla on velvoite hoitaa vuokrasopimusten tai toiminnan päättyessä alueiden jälkihoitotyöt eli maisemointi ja seurantatutkimukset ympäristölupien ehtojen mukaisesti.

MEUR	Ympäristövaraukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2019	4,7	1,9	6,6
Varausten lisäykset	0,8	1,7	1,5
Käytetyt varaukset	-0,2	-1,8	-1,0
Diskonttauksen vaikutus	0,1	0,0	0,1
Varaukset 31.12.2019	5,3	1,8	7,1

MEUR	Ympäristövaraukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2018	6,1	2,1	8,3
Varausten lisäykset	0,0	0,6	0,6
Käytetyt varaukset	-1,2	-0,9	-2,0
Käyttämättömien varausten peruutukset	-0,4	0,0	-0,4
Diskonttauksen vaikutus	0,1	0,0	0,1
Varaukset 31.12.2018	4,7	1,9	6,6

MEUR	2019	2018
Pitkäaikaiset varaukset	5,4	4,6
Lyhytaikaiset varaukset	1,7	2,0
Yhteensä	7,1	6,6

Keravan kaatopaikan osalta on tilinpäätöshetkellä voimassa enää seurantatutkimusvaraus.

Kotkan kaatopaikan alueella on tilikauden aikana otettu käyttöön kaksi uutta osa-aluetta joista tehty maisemointivaraukset.

Muut varaukset ovat pääsääntöisesti uudelleenjärjestelykulu- ja tapaturmamaksuvarauksia.

2.6 Eläkevelvoitteet

Laatimisperiaate

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuus pohjaisiksi ja maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisissa järjestelyissä konserni suorittaa kiinteitä maksuja eläkkeistä eikä sillä ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen. Kaikki sellaiset järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuus pohjaisia eläkejärjestelyjä. Eläkejärjestelyt noudattavat kunkin maan paikallisia säädöksiä ja käytäntöjä ja ovat pääosin maksupohjaisia. Maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin tehdyt suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jota veloitus koskee.

Yhtiöllä on pieniä, pääosin yritys kauppojen mukana tulleita, etuus pohjaisia eläkejärjestelyjä. Näistä etuus pohjaisista eläkkeistä osa on konsernin omalla vastuulla ja osalle on otettu eläkevakuutus. Velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen käyttäen ennakoituun etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkevelvoitteen nykyarvoa laskettaessa diskonttokorko perustuu yritysten liikkeeseenlaskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoon, joiden maturiteetti vastaa olen naisilta osin laskettavan eläkevastuun arvioitua maturiteettia. Riskipremio perustuu sellaisten yritysten liikkeelle laskemiin joukkovelkakirjalainoihin, joiden

luottokelpoisuusluokitus on AA. Taseeseen kirjatavan eläkevelvoitteen nykyarvosta vähennetään eläkejärjestelyyn kuuluvat varat tilinpäätöspäivän käypään arvoon arvostettuina. Taseeseen merkitään etuus pohjaisen eläkejärjestelyn nettovelka (tai -omaisuuserä).

Kauden työsuoritukseen perustuva meno (eläkemeno) ja etuus pohjaisen järjestelyn nettovelan nettokorko kirjataan tulosvaikutteisesti ja esitetään työsuhte-etuuksista aiheutuvissa kuluissa. Etuus pohjaisen nettovelan (tai -omaisuuserän) uudelleen määrittämisestä aiheutuvat erät (mm. vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot sekä järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta nettokorkoon sisältyviä eriä) kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä tilikaudella, jona ne syntyvät.

Aiempaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan kuluksi tulosvaikutteisesti aikaisempaan seuraavista ajankohdista: joko kun järjestelyn muuttaminen tai supistaminen tapahtuu tai kun yhteisö kirjaa tähän liittyvät uudelleenjärjestelymenot tai työsuhteen päättämiseen liittyvät edut.

Etuus pohjaiset eläkejärjestelyt ovat pieniä ja koskevat yksittäisiä henkilöitä Suomessa sekä Ruotsissa. Ne ovat syntyneet pääasiassa yritys kauppojen seurauksena. Osa eläkesopimuksista hoidetaan vakuutusyhtiöissä ja osa on yhtiön omalla vastuulla.

MEUR	2019	2018
Taseen etuus pohjainen eläkevelka määräytyy seuraavasti:		
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	0,5	0,6
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-0,4	-0,5
	0,1	0,1
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	1,2	1,3
Nettomääräinen eläkevelka taseessa	1,3	1,4
Velvoitteen nykyarvon muutokset		
Velvoite kauden alussa	1,9	1,9
Työsuorituksesta johtuvat menot	0,0	0,0
Korkomenot	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,0	0,1
Maksetut etuudet	-0,1	-0,1
Velvoite tilikauden lopussa	1,7	1,9
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypien arvojen muutokset		
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden alussa	0,5	0,5
Korkotuotot	0,0	0,0
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,0	0,0
Maksetut etuudet	0,0	0,0
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden lopussa	0,4	0,5

MEUR	2019	2018
Taseessa esitetyn velan muutokset:		
Velka kauden alussa	1,4	1,4
Tuloslaskelmaan merkityt kulut	0,0	0,0
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,0	0,0
Maksetut etuudet	-0,1	-0,1
Velka kauden lopussa	1,3	1,4
Tuloslaskelman etuus pohjainen eläkekulu määräytyy seuraavasti:		
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	0,0	0,0
Korkomenot	0,0	0,0
Korkotuotot	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,0	0,0
Yhteensä	0,0	0,1

Konserni ennakoi maksavansa etuus pohjaisiin eläkejärjestelyihin 75,6 tuhatta euroa vuonna 2020.

MEUR	2019	2018
Velvoitteen nykyarvo	1,7	1,9
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-0,4	-0,5
Alikate	1,3	1,4
Tärkeimmät käytetyt vakuutusmatemaattiset oletukset		
Diskonttauskorko	0,5 %	1,2 %
Varojen odotettu tuotto	1,5 %	1,9 %
Tuleva palkankorotusolettamus	3,7 %	4,1 %
Inflaatio-oletus	1,2 %	1,6 %

Velvoitteen maksuperusteinen maturiteetti

MEUR	2019	2018
Maturiteetti alle vuoden	0,1	0,1
1–5 vuotta	0,6	0,3
5–10 vuotta	0,5	0,3
10–15 vuotta	0,2	0,3
15–20 vuotta	0,2	0,2
20–25 vuotta	0,1	0,1
25–30 vuotta	0,1	0,1
yli 30 vuotta	0,1	0,1
Yhteensä	1,8	1,5

1. Taloudellinen tulos

2. Operatiiviset varat ja velat

3. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

4. Rahoitusriskit ja pääomarakenne

5. Konsolidointi ja muut liitetiedot

3 Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

3.1	Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet	72
3.2	Liikearvojen arvonalentumistestit	74
3.3	Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	76
3.4	Käyttöoikeusomaisuuserät	78

3.1 Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet

Laatimisperiaate

Liikearvo on se osa hankintamenosta, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon hankintahetkellä. Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan se testataan vuosittain arvonalentumisen varalta viimeisen neljänneksen aikana. Taseessa liikearvot esitetään alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet arvostetaan käypään arvoon. Aineettomien hyödykkeiden taloudellisen vaikutusajan arvioidaan olevan rajallinen tai rajoittamaton. Konsernin liiketoimintojen yhdistämisissä kirjatut aineettomat hyödykkeet ovat mm. asiakassuhteita, kilpailukieltosopimuksia ja ympäristöluopia. Niillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, joka vaihtelee kolmesta kolmeentoista vuoteen.

Muut aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa ohjelmistoja ja ohjelmistolisenssejä.

Ohjelmistoprojektien kustannukset aktivoidaan muihin aineettomiin hyödykkeisiin siitä lähtien kun projektit ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämisvaiheeseen ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke. Tällaisen aineettoman hyödykkeen tulee tuottaa konsernille vastaista taloudellista hyötyä, joka ylittää sen kehittämisestä syntyneet menot. Hankintameno käsittää kaikki menot, jotka johtuvat välittömästi omaisuuserän saattamisesta valmiiksi toimimaan johdon tarkoittamalla tavalla. Suurimmat menoerät ovat ulkopuolisille maksetut konsulttipalkkiot ja oman henkilöstön palkka- ja muut kustannukset.

Ohjelmistojen ja ohjelmistolisenssien poistoaika on viisi vuotta.

Poistojen kirjaaminen lopetetaan, kun aineeton käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi (tai sisältyy myytävänä olevaksi luokiteltuun luovutettavien erien ryhmään) IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot -standardin mukaisesti.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättymispäivänä omaisuuserien tasearvoja mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi. Mikäli viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumisen kirjaamistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksiköiden tasolla, eli sillä alimmalla yksikkötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa muista rahavirroista.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä luovutuksesta aiheutuville kustannuksilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettorahavirtoja, jotka diskontataan nykyarvoonsa. Diskonttaus korkona käytetään ennen veroja määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä riskeistä.

Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Rahavirtaa tuottavaan yksikköön kohdistuva arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen vähentämään muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti.

Muusta omaisuuserästä kuin liikearvosta aikaisemmin kirjattu arvonalentumistappio peruutetaan, mikäli olosuhteissa on tapahtunut muutos ja kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

Liikearvojen arvonalentumistestit tehdään vuosittain tai aina, kun viitteitä arvonalenemisesta ilmenee. Kerrytettävissä olevista rahamäärästä tehdään sekä käyttöarvoon että nettomyyntihintaan perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot on kohdistettu.

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet ovat ohjelmistoprojekteja, joille ei voida tehdä erillisiä arvonalentumistestejä, koska niillä ei ole itsenäistä rahavirtaa. Jos tilikauden päättyessä todetaan, että projektit aiotaan saattaa loppuun ja ottaa ohjelmistot käyttöön, arvonalennukselle ei katsota olevan tarvetta. Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan kuitenkin osana sitä rahavirtaa tuottavaa yksikköä, johon ne kuuluvat.

MEUR	Liikearvo	Hankittu sopimuskanta	Kilpailukieltosopimukset	Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	166,0	47,4	23,9	10,1	15,3	51,0	0,6	314,3
Lisäykset	0,0				0,5	0,4	2,5	3,5
Hankitut liiketoiminnat	0,1	0,4	0,0					0,5
Vähennykset	0,0				-5,4	-1,1	0,0	-6,4
Siirrot erien välillä					0,0	1,4	-1,4	0,0
Kurssierot	0,2	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2
Hankintameno 31.12.2019	166,3	47,4	23,9	10,1	10,5	51,8	1,7	311,6
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2019	-14,5	-28,2	-23,9	-9,6	-12,5	-32,0		-120,8
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,0				5,3	1,0		6,4
Tilikauden poistot	0,0	-2,8	0,0	-0,1	-0,7	-5,8		-9,4
Kurssierot	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2019	-14,5	-30,9	-23,9	-9,7	-7,9	-36,8		-123,6
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	151,9	16,4	0,0	0,4	2,6	15,0	1,7	188,0

Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista ovat yleensä patenteja tai lupia.

Aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat tilinpäätöshetkellä 31.12.2019 2,2 miljoonaa euroa (0,2).

MEUR	Liikearvo	Hankittu sopimuskanta	Kilpailukieltosopimukset	Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2018	164,9	48,1	24,0	10,1	14,8	45,2	3,6	310,7
Lisäykset	0,1				0,9	1,2	3,1	5,3
Hankitut liiketoiminnat	2,9	0,2	0,0					3,1
Vähennykset					-0,4	-1,6		-1,9
Siirrot erien välillä					0,0	6,2	-6,1	0,1
Kurssierot	-1,9	-0,9	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	-2,9
Hankintameno 31.12.2018	166,0	47,4	23,9	10,1	15,3	51,0	0,6	314,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2018	-14,7	-25,5	-23,9	-9,6	-12,3	-28,5		-114,5
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	1,6		1,9
Tilikauden poistot	0,0	-2,9	0,0	-0,1	-0,6	-5,1		-8,6
Kurssierot	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0		0,4
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2018	-14,5	-28,2	-23,9	-9,6	-12,5	-32,0		-120,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	151,5	19,2	0,0	0,5	2,8	19,0	0,6	193,5

3.2 Liikearvojen arvonalentumistestit

Laatimisperiaate

Arvonalentumistestauksessa arvioidaan kerrytettävissä olevat rahamäärät käyttöarvon perusteella. Vastaiset rahavirrat perustuvat johdon neljän vuoden vuosikohtaisiin tuloslaskelma- ja ylläpitoinvestointiennusteisiin, jotka on tehty budjetointiprosessin yhteydessä. Johto perustaa ennusteensa toteutuneeseen kehitykseen sekä käsitykseensä alansa kasvunäkymistä (markkinoiden yleinen kehitys ja yksikön kannattavuus, hinnoittelu, kunnallistamispäätökset, henkilöstö- ja raaka-ainekustannukset). Kasvuennusteissa huomioidaan hyväksytyt investointipäätökset.

Rahavirrat, jotka ulottuvat neljän vuoden ennustejakson jälkeiselle ajalle on laskettu ns. loppuarvomenetelmää käyttäen. Laskelmissa käytetty kasvu perustuu johdon arvioon kassavirran pitkän aikavälin kasvusta.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Liikearvojen arvonalentumistesteissä kerrytettävissä olevista rahamääristä tehdään käyttöarvoon perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot on kohdistettu. Nämä laskelmat edellyttävät johdon arvioiden käyttämistä ja perustuvat hallituksen hyväksymiin strategiakausien ennusteisiin. Vaikka johdon käsityksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arviot tulevista rahavirroista erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista.

Liikearvojen kohdistaminen

Liikearvon kirjanpitoarvot on kohdistettu alla olevan taulukon mukaisesti kassavirtaa tuottaville yksiköille:

MEUR	2019	2018
Ympäristöpalvelut	73,7	73,7
Teollisuuspalvelut	19,5	19,4
Kiinteistöpalvelut Suomi	22,6	19,0
Kiinteistötekniikka, Suomi	-	3,6
L&T Service AB	2,7	1,8
L&T FM AB	33,4	34,0
Yhteensä	151,9	151,5

Arvonalentumistestaus vuonna 2019

Arvonalentumistestaus on laadittu käyttöarvolaskelmilla joissa tulevat rahavirrat diskontataan nykyarvoon. Käyttöarvolaskelmissa on käytetty rahavirtaa tuottavissa yksiköissä kasvuolettamana 1,9 prosenttia, joka vastaa Euroopan keskuspankin keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitetta. Kasvuolettama on sama kaikissa rahavirtaa tuottavissa yksiköissä perustuen yhteneväiseen liiketoiminta-alueeseen.

%	2019	2018
Ympäristöpalvelut	1,9	1,3
Teollisuuspalvelut	1,9	1,5
Kiinteistöpalvelut Suomi	1,9	1,5
Kiinteistötekniikka, Suomi	-	2,0
L&T Service AB	1,9	1,5
L&T FM AB	1,9	2,0

Laskennassa käytetty diskonttauskorko perustuu konsernin painotettuun keskimääräiseen pääomakustannukseen ennen veroja (WACC). WACC:n osatekijät ovat riskitön tuotto, markkinariskipreemio, toimialakohtainen beta, vieraan pääoman kustannus sekä oman ja vieraan pääoman suhde. Jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle on määritetty oma diskonttauskorko. WACC:n määrittelyä on täsmennetty tilikauden aikana ja WACC:n osatekijöiden kautta huomioidun toimialakohtaisen riskin lisäksi erillisille toimialakohtaisille riskilisten määrittelylle ei ole perustetta, koska johdon arvion mukaan yhtiön toiminta ei ole yleistä toimialakohtaista riskiä suurempaa. Lisäksi Suomi ja Ruotsi maantieteellisinä liiketoiminta-alueina ovat yhteneväiset.

Laskennassa käytetyt diskonttauskorot:

%	2019	2018
Ympäristöpalvelut	7,8	8,8
Teollisuuspalvelut	7,7	8,9
Kiinteistöpalvelut Suomi	7,7	10,3
Kiinteistötötekniikka, Suomi	-	10,1
L&T Service AB	8,2	10,7
L&T FM AB	8,0	10,3

Liikearvon testauksessa ei tunnistettu arvonalentumisia yhdessäkään rahavirtaa tuottavassa yksikössä.

Arvonalentumistestin herkkyyssanalyysit

Jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle on tehty herkkyyssanalyysi, jossa laskennan keskeiset oletukset testattiin. Herkkyyssanalyysissa laskettiin yksittäistä keskeistä oletusta muuttamalla millä raja-arvoilla käyttöarvo on yhtä suuri kirjanpitoarvon kanssa. Testauksen tuloksiin perustuen mikään jokseenkin mahdollinen muutos keskeisissä oletuksissa ei voisi saada aikaan sitä, että rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvo ylittäisi käyttöarvon. Testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli yli 50 prosenttia kaikissa rahavirtaa tuottavissa yksiköissä.

Käyttöarvo suhteessa kirjanpitoarvoon:

	2019	2018
Ympäristöpalvelut	Yli 50 %	Yli 50 %
Teollisuuspalvelut	Yli 50 %	Yli 50 %
Kiinteistöpalvelut Suomi	Yli 50 %	Yli 50 %
Kiinteistötötekniikka, Suomi	-	Yli 50 %
L&T Service AB	Yli 50 %	Yli 50 %
L&T FM AB	Yli 50 %	10-25 %

Tulevaisuuden EBITDA-prosentit on määritetty konservatiivisin perustein ja niiden arvo perustuu toteutuneeseen kehitykseen. Loppuarvon laskennassa käytetyt EBITDA-prosentit muodostavat oleellisen osatekijän koko käyttöarvon laskennassa.

Loppuarvon laskennassa käytetyt EBITDA-prosentit niiden rahavirtaa tuottavien yksiköiden osalta, joissa testaus-
hetkellä tai vertailukauden testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli alle 50 prosenttia olivat seuraavat:

%	2019	2018
L&T FM AB	6,0	6,0

Alla olevassa taulukossa on esitetty herkkyyssanalyysissa testatut oletukset ja niiden raja-arvot niiden rahavirtaa tuottavien yksiköiden osalta, joissa testaus-
hetkellä tai vertailukauden testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli alle 50 prosenttia.

Herkkyyssanalyysissa testatut keskeiset oletukset ja niiden raja-arvot:

%	2019	2018
L&T FM AB		
Diskonttauskorko	13,0	11,8
Loppuarvon laskennassa käytetty EBITDA-prosentti	2,8	4,9

3.3 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Laatimisperiaate

Aineellinen käyttöomaisuus on arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla. Alkuperäinen hankintameno sisältää menot, jotka aiheutuvat välittömästi kyseisen aineellisen omaisuuserän hankkimisesta. Ehdot täyttävän aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osaksi omaisuuserän hankintamenoa.

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineellinen käyttöomaisuus arvostetaan hankintahetken käypään arvoon. Taseessa aineellinen käyttöomaisuus esitetään vähennettynä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla.

Aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa lukuun ottamatta uusia kaatopaikkoja. Arvioidut taloudelliset vaikutusajat tarkistetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä, ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, poistoaikoja muutetaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Tilinpäätöksen poistot perustuvat seuraaviin arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	5–30 vuotta
Kuljetusvälineet	6–15 vuotta
Koneet ja kalusto	4–15 vuotta

Valmistuneisiin kaatopaikkoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen viemän tilavuuden mukaan. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Mikäli käyttöomaisuushyödyke koostuu useammasta osasta, joiden taloudelliset vaikutusajat ovat eripituiset, kukin osa käsitellään erillisenä hyödykkeenä. Tavanomaiset korjaus- ja kunnossapitokustannukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet. Kooltaan merkittävien uudistus- ja parannushankkeiden menot kirjataan taseeseen, jos on todennäköistä, että taloudellisen hyödyn lisäys koituu tulevaisuudessa konsernin hyväksi. Kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot -standardin mukaisesti, poistojen kirjaaminen lopetetaan. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksesta ja käytöstä poistamisesta syntyvät voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti ja ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa tai kuluissa.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättymispäivänä omaisuuserien tasearvoja mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumisen kirjaamistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksiköiden tasolla, eli sillä alimmalla yksikötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa muista rahavirroista.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä luovutuksesta aiheutuville kustannuksilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettorahavirtoja, jotka diskontataan nykyarvoonsa. Diskonttauskorkona käytetään ennen veroja määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä riskeistä.

Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Rahavirtaa tuottavaan yksikköön kohdistuva arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen vähentämään muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti.

Arvonalentumistappio peruutetaan, mikäli olosuhteissa on tapahtunut muutos ja kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut.

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	5,6	124,9	438,5	0,1	5,2	574,4
IFRS 16 käyttöönotto			-28,5			-28,5
Lisäykset	0,7	2,7	13,2		11,2	27,8
Hankitut liiketoiminnot		0,1	0,1			0,2
Vähennykset	0,0	-1,0	-29,4	0,0	0,0	-30,4
Siirrot erien välillä		3,4	8,9		-12,3	0,0
Kurssierot	0,1	0,2	0,8	0,0	0,0	1,1
Hankintameno 31.12.2019	6,3	130,4	403,6	0,1	4,2	544,6
Kertyneet poistot 1.1.2019	-0,5	-90,8	-327,8	-0,1		-419,2
IFRS 16 käyttöönotto			4,9			4,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,9	27,6			28,5
Tilikauden poistot		-6,0	-22,7			-28,7
Kurssierot		-0,1	-0,5	0,0		-0,6
Kertyneet poistot 31.12.2019	-0,5	-96,0	-318,5	-0,1	0,0	-415,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	5,8	34,4	85,1	0,1	4,2	129,5

Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvoon sisältyy 10,1 miljoonaa euroa (8,6) rahoitusyhtiön kautta myytyjä puristimia ja paalaimia, jotka laitteiden takaisinostovelvollisuuden vuoksi aktivoidaan käyttöomaisuuteen. IFRS 16-käyttöönoton myötä rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otetut hyödykkeet esitetään erässä käyttöoikeusomaisuuserät, [liitetieto 3.4 Käyttöoikeusomaisuuserät](#).

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 7,5 miljoonaa euroa (8,9).

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto*	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2018	5,8	123,9	436,5	0,1	2,0	568,2
Lisäykset		0,5	25,4		6,3	32,2
Hankitut liiketoiminnot			0,1			0,1
Vähennykset	-0,1	-0,3	-24,4		0,0	-24,8
Siirrot erien välillä		1,1	1,8		-3,0	-0,1
Kurssierot	-0,1	-0,3	-0,9	0,0	0,0	-1,2
Hankintameno 31.12.2018	5,6	124,9	438,5	0,1	5,2	574,4
Kertyneet poistot 1.1.2018	-0,5	-84,9	-323,7	-0,1		-409,2
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,2	23,1			23,3
Tilikauden poistot		-6,2	-27,7			-33,9
Kurssierot		0,1	0,5	0,0		0,6
Kertyneet poistot 31.12.2018	-0,5	-90,8	-327,8	-0,1		-419,2
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	5,1	34,1	110,7	0,1	5,2	155,2

Vertailukauden koneiden ja kaluston kirjanpitoarvoon sisältyy 23,6 miljoonaa euroa rahoitusleasingsopimuksella (IAS 17) vuokralle otettuja hyödykkeitä.

3.4 Käyttöoikeusomaisuuserät

Laatimisperiaate

Vuokrasopimuksesta aiheutuva käyttöoikeusomaisuuserä kirjataan sopimuksen alkamisajankohtana eli päivänä, jolloin vuokralle antaja antaa kohdeomaisuuserän konsernin käytettäväksi. Käyttöomaisuuserä arvostetaan hankintamenoon, josta vähennetään kertyneet poistot ja arvonalentumistappiot ja jota oikaistaan vuokrasopimusvelan uudelleen määrittämisestä johtuvilla erillä. Alkuperäisen arvostamisen mukaiseen hankintamenoon sisällytetään vuokrasopimusvelan alkuperäisen arvostuksen mukainen määrä, alkamisajankohtaan mennessä maksetut vuokrat vähennettynä saaduilla kannustimilla ja sopimuksesta alkuvaiheessa koituneilla välittömillä menoilla. Lisäksi hankintamenoissa otetaan huomioon mahdolliset kohdeomaisuuserän ennallistamiskulut. Vuokrasopimuksesta kirjatut käyttöoikeusomaisuuserät ovat arvonalentumistestauksen kohteena.

IFRS 16 -standardin mukaan vuokralle ottaja arvostaa sopimuksen alkamisajankohtana vuokrasopimusvelan diskonttaamalla sopimuksen tulevat vähimmäisvuokrat nykyarvoon. Konsernin vuokrasopimusten sisäinen korko ei ole helposti määritettävissä, joten tulevat vähimmäisvuokrat diskontataan käyttäen konsernin lisäluoton korkoa. Lisäluoton korko määritellään standardin mukaan koroksi, jota vuokralle ottaja maksaisi lainatessaan vastaavaksi ajaksi ja vastaavanlaisin vakuuksin varat, jotka tarvittaisiin käyttöoikeusomaisuuserän hankintamenoa arvoltaan vastaavan omaisuuserän hankkimiseen vastaavanlaisessa taloudellisessa ympäristössä. Konserni on määrittänyt lisäluoton koron vuokrasopimuksille perustuen sopimusten maturiteettiin ja taloudelliseen ympäristöön.

Yhtiön vuokrasopimusvelka kattaa rahoitusyhtiön kautta vuokrattujen hyödykkeiden sekä muiden vuokrasopimusten vuokravastuut.

Yhtiön vuokrasopimukset eivät sisällä olennaisia muuttuvia vuokria tai jäännösarvotakuita.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Vuokralle ottajan on IFRS 16 -standardin mukaan määritettävä vuokra-aika siten, että se on ajanjakso, jona vuokrasopimus ei ole purettavissa ottaen huomioon myös mahdolliset jatko- tai päättämisoptiot, jos niiden käyttäminen on arvioitu kohtuullisen varmaksi. Jatko-optioiden käyttäminen ja huomioiminen osana vuokrakautta arvioidaan sopimuskohtaisesti liiketoiminnallisista perusteista.

Konsernilla on toistaiseksi voimassa olevia vuokrasopimuksia erityisesti kiinteistöihin ja maa-alueisiin liittyen. Toistaiseksi voimassa olevien kiinteistö- ja maa-alesopimusten osalta vuokrakauden pituus perustuu johdon

arvioon vuokrakauden pituudesta. Arviossa otetaan huomioon esimerkiksi sopimuksen voimassaoloaikana vuokrakohteeseen tehdyt merkittävät parannustyöt, vuokrasopimuksen päättämiseen liittyvät menot sekä kohdeomaisuuserän tärkeys konsernin toimintojen kannalta ottaen huomioon kohdeomaisuuserän erityislaatuisuuden, sijaintipaikan ja sopivien vaihtoehtojen saatavuus. Johto arvioi kohteiden vuokrakauden pituutta jatkossa varmistukseen, että vuokrakausi vastaa tarkasteluhetken olosuhteita.

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	12,2	36,3	5,3	53,8
IFRS 16 käyttöönotto			28,5	28,5
Lisäykset	0,2	2,1	14,0	16,3
Vähennykset	0,0	0,0	0,0	0,0
Kurssierot		-0,1	-0,1	-0,1
Hankintameno 31.12.2019	12,4	38,3	47,8	98,5
Kertyneet poistot 1.1.2019	0,0	0,0	0,0	0,0
IFRS 16 käyttöönotto			-4,9	-4,9
Tilikauden poistot	-1,1	-8,5	-6,8	-16,4
Kurssierot		0,0	0,0	0,0
Kertyneet poistot 31.12.2019	-1,1	-8,6	-11,7	-21,3
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	11,3	29,8	36,1	77,2

Tilinpäätöshetkellä tiedossa ei ole tulevilla tilikausilla voimaan astuvia uusia vuokrasopimuksia, joilla olisi olennaista vaikutusta käyttöoikeusomaisuuserän tai vuokrasopimusvelan määrään.

Vuokrasopimuskuluista tarkemmin liitetiedossa [1.7 Vuokrasopimusten kulut](#).

Aiemmin aineellisissa käyttöomaisuushyödykkeissä esitetyt rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otetut hyödykkeet esitetään IFRS 16 -käyttöönoton myötä käyttöoikeusomaisuuserissä tilikauden alusta.

4 Rahoitusriskit ja pääomarakenne

4.1	Rahoitusriskien hallinta	80
4.2	Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin	84
4.3	Rahoitusleasingsaamiset	86
4.4	Rahavarat	86
4.5	Oma pääoma	87
4.6	Osakekohtainen osinko	88
4.7	Rahoitusvelat	89
4.8	Vastuusitoumukset	90
4.9	Johdannaispimukset	91

4.1 Rahoitusriskien hallinta

Rahoitusriskien hallinnan periaatteet määritellään hallituksen hyväksymässä rahoituspolitiikassa. Rahoitusriskien hallinnan tarkoituksena on suojautua merkittävilta rahoitusriskeiltä ja pyrkiä rajoittamaan rahoitusmarkkinoiden muutosten ja muiden riskitekijöiden epäedullisia vaikutuksia konsernin tulokseen.

Konsernin rahoitus ja likviditeetin hallinta hoidetaan keskitetysti konsernin taloushallinnossa, jota johtaa talousjohtaja. Rahoitusriskien hallintaan liittyvät transaktiot toteutetaan konsernin taloushallinnossa.

Valuuttariski

Konserni muodostuu Suomessa toimivasta emoyhtiöstä sekä Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä toimivista tytäryhtiöistä. Emoyhtiön ja kotimaisten tytäryhtiöiden toiminta- ja raportointivaluuttana on euro ja muissa tytäryhtiöissä sijaintimaan valuutta. Valuuttakurssien vaihtelut vaikuttavat siten konsernin tulokseen ja omaan pääomaan.

Translaatoriski

Translaatoriskille alttiina oleva positio muodostuu ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyistä nettosijoituksista, joihin sisältyvät oman pääoman sijoitukset ja kertyneet voittovarot. Ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehtyjen nettosijoitusten positiota ei suojata, koska omistuksia pidetään pitkäaikaisina strategisina sijoituksina.

Transaktioriski

Ulkomaisten tytäryhtiöiden liiketoiminta tapahtuu lähes täysin niiden toimintavaluutassa eikä siten aiheuta transaktioriskiä. Tytäryhtiöiden rahoitus hoidetaan konsernin sisäisillä lainoilla, jotka ovat kunkin tytäryhtiön toimintavaluutan määräisiä. Suomessa toimivat konserniyhtiöt käyttävät myynnin laskutusvaluuttana lähes poikkeuksetta euroa.

Konsernin merkittävin transaktioriski aiheutuu tytäryhtiöiden lainapääomasta ja kertyneistä koroista. Nettopositio tilinpäätöshetkellä oli seuraava:

MEUR	2019	2018
SEK-määräiset sisäiset lainapääomat ja kertyneet korot	-	5,3
RUB-määräiset sisäiset lainapääomat ja kertyneet korot	8,1	6,7
Netto	8,1	12,0

Vuonna 2019 tapahtuneiden valuuttakurssimuutosten takia omaan pääomaan syntyi muuntoeroja -0,6 miljoonaa euroa (-3,4). Valuuttamääräiset nettosijoitukset on esitetty valuutoittain alla olevassa taulukossa.

Nettosijoitusten translaatiopositio

MEUR	2019	2018
SEK	32,2	28,3
RUB	1,7	1,0
Yhteensä	33,9	29,3

Sijoitusten hintariski

Konserni ei ole sijoittanut varoja noteerattuihin osakkeisiin, joiden arvo vaihtelee markkinahintojen muutosten vuoksi, joten se ei altistu arvopaperimarkkinoihin liittyvälle hintariskille. Konsernin omistamien noteeraamattomien osakkeiden määrä on vähäinen, eikä niihin liity olennaista hintariskiä.

Hyödykehintariski

Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan vaihtelut heijastuvat sekä tuotantokalustossa käytettävien polttoainehintojen hintoihin että ympäristöhuoltoalan tuotteiden hankintahintoihin öljypohjaisten raaka-aineiden kautta. Osassa jätehuollon asiakassopimuksista laskutusjaksot ja sopimusehdot ovat sellaiset, että hintoja ei pystytä korottamaan kuukausittain. Tämän vuoksi polttoainehintojen kohoaminen saadaan siirrettyä palveluhintoihin viiveellä. Dieselin hintariskiä on suojattu osittain hyödykejohdannaisopimuksilla. Näihin sopimukseen sovelletaan IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa. Ympäristötuotteiden raaka-ainehintariskiä pyritään hallitsemaan siten, että myyntihinnat sovitaan yleensä kiinteiksi enintään toimit-

tajien vahvistamien ostohintojen voimassaoloajaksi. Uusien dieselsuojausten tekeminen on lopetettu tilikauden 2019 aikana. Aiemmin tehtyjä suojauksia on voimassa vielä tilinpäätöshetkellä.

Korkoriski

Korkoriski liittyy pääasiassa lainoihin, jotka on sidottu vaihtuviin korkoihin ja joista aiheutuvat rahavirrat vaihtelevat korkotason muuttuessa. Koska yhtiön palveluiden kysyntä tai niiden hinnat eivät ole merkittävästi riippuvaisia taloussuhdanteiden vaihteluista, korkokustannukset pyritään pitämään mahdollisimman vakaina. Tämän vuoksi yli puolet vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvästä rahavirrasta pyritään suojaamaan korkoriskiltä koronvaihtosopimuksin.

Tilikauden lopun lainoista oli joko kiinteäkorkoisia tai koronvaihtosopimuksilla suojattuja 80 prosenttia (65) ja vaihtuvakorkoisia 20 prosenttia (35). Korkotason muutokset eivät siten vaikuta korkokustannuksiin täysimääräisesti.

Kaikki rahavirran suojaukseksi tehdyt koronvaihtosopimukset ovat konsernin riskienhallintapolitiikan mukaisesti suojaavia ja kaikkiin sopimukseen sovelletaan IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa. Pääosa konsernin liikevaihdosta syntyy pitkäaikaisista palvelusopimuksista. Hyvän kassavirtaennustettavuuden vuoksi konsernin rahoituspolitiikassa on määritely, että korkoa tuottavien varojen määrä pyritään pitämään pienenä suhteessa kulloiseenkin lyhyen aikavälin rahoitustarpeeseen ja sijoitettuna suhteellisen lyhytaikaisiin instrumentteihin.

Luotto- ja vastapuoliriski

Rahoitusinstrumentteihin liittyy riski siitä, että vastapuoli ei pysty täyttämään sopimuksen mukaisia maksuvelvoitteitaan. Vastapuoliriskiä hallitaan tekemällä rahoitus- ja johdannaissopimuksia vain suurimpien pohjoismaisten pankkien kanssa sekä tekemällä likviditeettihallintaan liittyviä sijoituksia vain korkean luottokelpoisuuden omaavien liikkeellelaskijoiden sijoitus- ja yritystodistuksiin. Tilinpäätöshetkellä avoinna olevista sijoituksista ei odoteta aiheutuvan arvonalentumisia.

Yhtiöllä on laaja asiakaskunta, joka koostuu yrityksistä, laitoksista, toimisto- ja liikekiinteistöistä, instituutio-naalisista kiinteistönomistajista, asunto-osakeyhtiöistä, julkisesta sektorista ja kotitalouksista. Myyntisaamiset koostuvat pääosin suuresta määrästä suhteellisen pieniä saatavia, eikä merkittäviä luottoriskikeskittymiä ole. Yhtiöllä on luotonvalvontaohjeet, joilla pyritään varmistamaan

se, että palveluita ja tuotteita myydään vain luottokelpoisille asiakkaille tai ennakkomaksulla, mikäli asiakkaan luottokelpoisuus ei ole riittävä. Suuri osa asiakassuhteista perustuu pitkäaikaisiin palvelusopimuksiin, eikä asiakkailta yleensä vaadita vakuuksia.

IFRS 9-standardin mukaisen arvonalentumismallin mukaan arvonalentumisvaraukset on kirjattava odotettujen luottotappioiden perusteella. Myyntisaamisten ja sopimukseen perustuvien omaisuuserien osalta käytetään yksinkertaistettua mallia, jossa luottotappioiden arvioitu määrä perustuu saamisten eliniän odotettuihin luottotappioihin. Odotettuihin luottotappioihin perustuva malli on ennakoiva, ja odotettu tappio-osuus perustuu historiallisten luottotappioiden määriin.

Myyntisaamisiin liittyvää perintätoimintaa hoidetaan kotimaan myyntisaamisten osalta keskitetysti taloushallinnossa. Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat omien myyntisaamistensa perinnän paikallisesti.

Likviditeetti- ja jälleenerahoitusriski

Likviditeettiriskin hallinnalla varmistetaan, että konserni pystyy jatkuvasti hoitamaan toimintaan liittyvät rahoituskelliset velvoitteensa mahdollisimman edullisin kustannuksin. Konserni pyrkii säilyttämään hyvän maksuvalmiuden tehokkaalla kassanhallinnalla ja sijoittamalla sellaisiin rahamarkkinainstrumentteihin, jotka voidaan realisoida nopeasti. Likviditeettitilannetta seurataan ajantasaisesti ja sitä ennakoidaan kassavirtaennusteiden avulla. Konsernissa on käytössä konsernipankkijärjestelmä, joka auttaa käteisvarojen hallinnassa. Rahoituksen saatavuutta pyritään varmistamaan käyttämällä rahoitustoiminnassa useita pankkeja. Jälleenerahoitusriskiä hallitaan hajauttamalla lainojen maturiteettia ja pyrkimällä pitämään pitkän lainasalkun keskimääräinen duraatio 2 vuotena.

Konsernin kassavarat on pyritty pitämään melko pieninä ja toisaalta huolehdittu luottolimiittien riittävydestä likviditeetin hallinnassa. Lyhytaikaisia, kassavirran heilahdelluista johtuvia rahantarpeita varten yhtiöllä on käytös-

sä 10 miljoonan euron tililimiitti ja komittoituja limiittejä, yhteensä 30 miljoonaa euroa, ja yritystodistusohjelma 100 miljoonaa euroa. Tilikauden lopussa konsernin likvidien varojen ja sijoitusten määrä oli 41,8 miljoonaa euroa (54,3). 100,0 miljoonan euron yritystodistusohjelmasta oli kauden lopussa käyttämättä kaikki (vertailukautena käytössä 20,0).

Seuraavassa taulukossa esitetään konsernin rahoitusvelat jaoteltuina sopimuksiin perustuvien eräpäivien mukaisesti tilinpäätöspäivänä. Taulukossa esitettävät luvut ovat sopimuksiin perustuvia diskonttaamattomia rahavirtoja. L&T:n nostamiin pitkäaikaisiin lainoihin sisältyy omavaraisuus- ja korkokatekovenantteja sekä muita tavanomaisia ehtoja, jotka rajoittavat lisävakuuksien antoa muille rahoittajille ja nykyisen liiketoiminnan lakauttamista tai luovuttamista. Näiden ehtojen rikkominen oikeuttaisi lainanantajat irtisanomaan lainat välittömästi, mikä johtaisi taulukossa esitettyihin lainoihin liittyvien rahavirtojen aikaistumiseen.

Rahoitusvaroihin liittyvä luottoriski

MEUR	2019	2018
Pitkäaikaiset rahoitusleasingsaamiset	-	0,1
Muut pitkäaikaiset saamiset	1,4	1,9
Myyntisaamiset	84,2	87,1
Sopimukseen perustuvat omaisuuserät	22,0	31,9
Muut saamiset	13,1	11,4
Ennakkomaksut	0,3	0,6
Johdannaissaamiset	0,0	0,0
Rahavarat	41,8	54,3

Rahoitusvelkojen erääntyminen

31.12.2019 MEUR	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2020	2021	2022	2023	2024	2025 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	49,9	52,0	0,4	0,4	0,4	0,4	50,4	-
Joukkovelkakirjalainat	49,7	52,5	0,6	0,6	0,6	50,6	-	-
Vuokrasopimusvelka	77,8	83,1	16,7	15,2	14,2	10,1	9,2	17,7
Johdannaisvelat	0,9	0,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ostovelat ja muut velat	80,7	80,7	80,7	-	-	-	-	-
Yhteensä	259,0	269,1	98,6	16,4	15,3	61,3	59,8	17,8

31.12.2018 MEUR	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	75,8	78,6	1,5	25,5	0,4	0,4	0,4	50,4
Joukkovelkakirjalainat	52,6	56,2	3,7	0,6	0,6	0,6	50,6	-
Rahoitusleasingvelat	23,8	25,2	3,8	4,0	4,0	4,0	4,0	5,5
Johdannaisvelat	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ostovelat ja muut velat	85,7	85,7	85,7	-	-	-	-	-
Yhteensä	238,4	246,2	94,8	30,2	5,1	5,1	55,1	56,0

Vuokrasopimusvelkojen erääntymisajat

MEUR	2019	2018
Vuokrasopimusvelkojen bruttomäärä		
- vähimmäisvuokrat erääntymisajoin		
Enintään 1 vuoden kuluessa	16,7	3,8
1-5 vuoden kuluttua	48,8	15,9
Yli 5 vuoden kuluttua	17,7	5,5
Yhteensä	83,1	25,2
Tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	-5,3	-1,4
Vuokrasopimusvelkojen nykyarvo	77,8	23,8
Vuokrasopimusvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Enintään 1 vuoden kuluessa	15,8	3,5
1-5 vuoden kuluttua	45,5	14,9
Yli 5 vuoden kuluttua	16,5	5,5
Yhteensä	77,8	23,8

IFRS 16 -käyttöönnoton myötä taseen rahoitusleasingvelka on muuttunut vuokrasopimusvelaksi.

Tilikaudella maksettiin etukäteen alun perin 2020 erääntyvä 25,0 miljoonan euron pankkilaina.

Lainojen rakenne

MEUR	2019			2018		
	Käytössä	Käytettävissä	Yhteensä	Käytössä	Käytettävissä	Yhteensä
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	49,9	-	49,9	75,8	-	75,8
Joukkovelkakirjalainat	49,7	-	49,7	52,6	-	52,6
Sitova luottolimiitti eräännyy vuonna 2021	-	30,0	30,0	-	30,0	30,0
Yritystodistusohjelma	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0
Vuokrasopimusvelka rahoituslaitoksilta	32,5	17,5	50,0	23,8	26,2	50,0
Muu vuokrasopimusvelka	45,3	-	45,3	-	-	-
Yhteensä	177,4	147,5	324,9	152,2	156,2	308,3

Rahoitusinstrumenteista aiheutuva herkkyys markkinariskeille

Seuraavassa esitetty IFRS 7 -standardin edellyttämä herkkyysanalyysi pyrkii kuvaamaan konsernin tilikauden tuloksen ja oman pääoman herkkyyttä korkotason ja dieselin hinnan muutoksille taseessa olevista rahoitusinstrumenteista eli rahoitusvaroista ja -veloista sekä johdannaissopimuksista. Niiden johdannaissopimusten, joihin sovelletaan suojauslaskentaa, käyvän arvon muutokset on oletettu kohdistuvan kokonaan omaan pääomaan ja muiden johdannaissopimusten tuloslaskelmaan.

Korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- Korkotason nousuksi oletetaan + 0,5 prosenttiyksikköä ja laskuksi - 0,2 prosenttiyksikköä.
- Dieselin hinnan muutokseksi oletetaan +/-10 prosenttiyksikköä.
- Laskelman perustana oleva positio sisältää korolliset rahoitusvelat ja -saamiset sekä koronvaihto- ja hyödykejohdannaissopimukset.

Nettosijoituksia ulkomaisiin yksiköihin ei ole sisällytetty herkkyysanalyysiin.

IFRS 7 -standardin mukainen herkkyysanalyysi rahoitusinstrumenttien markkinariskeistä

MEUR	2019		2018	
	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma
Johdannaiset:				
+ 0,5 % muutos markkinakoroissa	-0,1	0,4	-0,2	0,5
- 0,2 % muutos markkinakoroissa	0,0	-0,1	0,0	-0,1
+ 10 % muutos diesel oil		0,0		0,1
- 10 % muutos diesel oil		0,0		-0,1
Konsernin sisäiset lainat:				
+10 % muutos kruunun kurssissa	-		0,5	
-10 % muutos kruunun kurssissa	-		-0,4	
+10 % muutos ruplan kurssissa	0,7		0,6	
-10 % muutos ruplan kurssissa	-0,6		-0,5	

4.2 Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin

Laatimisperiaate

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan jaksotettuun hankintameno- ja suojauslaskennan alaisiin johdannaisiin. Luokittelu perustuu niiden rahavirtaominaisuuksiin ja hallintaan käytettäviin liiketoimintamalleihin.

Rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta silloin, kun oikeudet omaisuuserän rahavirtoihin lakkaavat tai kun siihen liittyvä määräysvalta on siirtynyt konsernin ulkopuolelle.

Saamisten arvostusperuste on jaksotettu hankintameno efektiivisen koron menetelmää käyttäen. Myyntisaamiset ja muut saamiset sisältyvät tähän ryhmään ja ne merkitään taseeseen alkuperäisen arvon mukaisina vähennettynä hyvityksillä ja arvonalentumistappioilla.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat ovat suojauslaskennan ulkopuolella olevia johdannaissopimuksia.

Konsernin ottamat lainat kirjataan selvityspäivänä taseeseen alun perin saadun vastikkeen perusteella käypään arvoon, johon sisällytetään hankinnasta tai liikkeellelaskusta välittömästi johtuvat transaktiokustannukset. Myöhemmin lainat arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintameno.

Johdannaiset

Koronvaihtosopimusten, valuuttatermiinien ja hyödykejohdannaisten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvoon perustuvalla menetelmällä, jonka tukena ovat tilinpäätöspäivän markkinanoteeraukset. Käyvät arvot kuvaavat niitä hintoja, jotka konserni saisi tai joutuisi maksamaan, jos johdannaissopimus purettaisiin tilinpäätöspäivänä.

Pankkilainat ja muut lainat

Lainojen käyvät arvot perustuvat efektiivisen koron menetelmällä diskontattuihin rahavirtoihin. Diskonttauskorona on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä. Lainan kokonaiskorko muodostuu riskittömästä markkinakorosta ja yrityskohtaisesta riskipreemiosta.

Vuokrasopimusvelat

Tilikaudella 2019 käyttöön otetun IFRS 16 -standardin myötä taseen rahoitusleasingvelka on muuttunut vuokrasopimusvelaksi. Vuokrasopimusvelkojen käypä arvo on arvioitu diskonttaamalla tulevat rahavirrat korolla, jolla konserni voisi tehdä vastaavan vuokra- tai leasing sopimuksen tilinpäätöshetkellä.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista ja -veloista

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat ja -velat on luokiteltava käyttäen kolmitasoista käypien arvojen hierarkiaa, joka kuvastaa arvoja määritettäessä käytettävien syöttötietojen merkittävyyttä. Hierarkiatason 1 rahoitusinstrumentit ovat osakkeita ja korollisia sijoituksia, jotka kirjataan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Hierarkiatason 2 rahoitusinstrumentteihin kuuluu over-the-counter (OTC) -johdannaissopimuksia, jotka on luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviksi, jos ne täyttävät suojauslaskennan soveltamisen edellytykset. Rahoitusinstrumentti luokitellaan tasolle 3, jos sen käyvän arvon määrittäminen ei voi perustua havainnoitavissa olevaan markkinatietoon.

Konsernissa ainoastaan johdannaiset kirjataan käypään arvoon. Johdannaisten, jotka ovat koronvaihto-, valuutta- ja hyödykejohdannaissopimuksia, käyvät arvot ovat tason 2 mukaisia. Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot perustuvat toimivilla markkinoilla noteeratuista hinnoista johdettuihin hintoihin tai yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin, joiden syöttötiedot kuitenkin perustuvat merkittäviltä osin todennettaviin markkinatietoihin.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko olemassa viitteitä siitä, että jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Mikäli arvonalentumisesta on näyttöä, käyvän arvon rahastoon kertynyt tappio siirretään tuloslaskelmaan. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen osakkeiden arvonalentumistappiota ei peruuteta tuloslaskelman kautta kuten korkoinstrumenteista kirjattu arvonalentumistappion myöhempi peruuntuminen.

31.12.2019 MEUR	2019			2018			Käyvän arvon hierarkiataso	Liite
	Jaksotettuun hankintamenuon	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpitoarvot	Jaksotettuun hankintamenuon	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpitoarvot		
Pitkäaikaiset rahoitusvarat								
Rahoitusleasingsaamiset	-	-	-	0,1	-	0,1	2	4.3
Muut saamiset	1,4	-	1,4	1,9	-	1,9		
Lyhytaikaiset rahoitusvarat								
Myyntisaamiset ja muut saamiset	106,8	-	106,8	119,8	-	119,8		2.1
Rahoitusleasingsaamiset	-	-	-	0,2	-	0,2		
Johdannaissaamiset	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Rahavarat	41,8	-	41,8	54,3	-	54,3		
Rahoitusvarat yhteensä	150,0	0,0	150,0	176,3	0,0	176,3		
Pitkäaikaiset rahoitusvelat								
Lainat	99,6	-	99,6	124,5	-	124,5	2	
Rahoitusleasingvelat	62,0	-	62,0	20,3	-	20,3		4.1
Lyhytaikaiset rahoitusvelat								
Lainat	-	-	-	3,9	-	3,9		
Rahoitusleasingvelat	15,8	-	15,8	3,5	-	3,5		4.1
Ostovelat ja muut velat	80,7	-	80,7	85,7	-	85,7		2.3
Johdannaishiljat	-	0,9	0,9	-	0,5	0,5	2	
Rahoitusvelat yhteensä	258,2	0,9	259,0	237,9	0,5	238,4		

Tase-erien käyvät arvot eivät eroa merkittävästi tase-erien kirjanpitoarvoista.

IFRS 16 -käyttöönnoton myötä taseen rahoitusleasingvelka on muuttunut vuokrasopimusvelaksi.

Pitkäaikaiset muut velat eivät sisällä saatuja ennakoita, Myyntisaamiset ja muut saamiset eivät sisällä verosaamisia ja siirtosaamisia, eivätkä Ostovelat ja muut velat lakisääteisiä velkoja (kuten verovelkoja).

4.3 Rahoitusleasingsaamiset

Laatimisperiaate

Ympäristöpalvelut-toimiala vuokraa asiakkaille laitteita, esimerkiksi jätepuristimia, pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla, joiden mukaan olennainen osa omistamiseen liittyvistä riskeistä ja eduista siirtyy vuokralle ottajalle. Tällaiset sopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi ja niihin tehty nettosijoitus kirjataan sopimuksen alkamishetkellä rahoitusleasingsaamiseksi. Kukin vuokraerä jaetaan rahoitustuotoksi ja saamisen lyhennykseksi. Rahoitustuotot kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle saamiselle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen tuotto prosentti.

Sellaiset hyödykkeiden ja toimitilojen vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut säilyvät olennaisilta osin vuokranantajalla, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Niihin liittyvät vuokrat kirjataan tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa tuotoiksi tai kuluiksi riippuen siitä, onko yhtiö vuokralle antajana vai ottajana. Muilla vuokrasopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet kirjataan aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin ja poistetaan taloudellisena vaikutusaikana kuten vastaavat omassa käytössä olevat käyttöomaisuushyödykkeet.

Rahoitusleasingsaamiset perustuvat asiakkaille vuokrattujen puristimien, paalaimien ja muiden hyödykkeiden vuokrasopimuksiin. Vähimmäisvuokrat sisältävät hyödykkeiden omistusoikeuden siirrosta suoritettavan maksun vuokrauden lopussa, jos vuokrasopimukseen sisältyvä osto-optio on ehdoiltaan sellainen, että oikeuden käyttäminen sopimuksen syntymisajankohtana on kohtuullisen varmaa tai jos siitä on tehty sitova sopimus.

Vertailukaudella rahoitusleasingsaamisten kirjanpitoarvo oli 0,3 miljoonaa euroa ja niiden nykyarvo oli 0,3 miljoonaa euroa. Tästä 0,2 miljoonaa euroa erääntyi tilikauden aikana. Jäljellä olevat rahoitusleasingsaamiset on kirjattu alas tilikauden aikana epäolennaisina.

4.4 Rahavarat

Laatimisperiaate

Rahavarat sisältävät käteisen rahan, vaadittaessa nostettavat pankkitalletukset ja muut lyhytaikaiset likvidit sijoitukset. Niiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta hankinta-ajankohdasta. Ne kirjataan selvityspäivänä ja arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon. Valuuttamääräiset erät on muunnettu euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän keskikursseja.

MEUR	2019	2018
Pankkitilit ja käteinen raha	41,8	54,3
Yhteensä	41,8	54,3

Rahavarat esitetään nimellisarvoisina, mikä vastaa niiden käypää arvoa.

4.5 Oma pääoma

Laatimisperiaate

Kantaosakkeet esitetään osakepääomana. Menot, jotka liittyvät omien osakkeiden liikkeeseen laskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä. Jos konserni hankkii takaisin omia oman pääoman ehtoisia instrumentteja, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Osakepääoma

MEUR	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä, 1 000 kpl	Osake-pääoma	Svop-rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä
1.1.2019	38 406	19,4	0,6	-6,5	13,5
15.2.2019 Omien osakkeiden palautus	-7			-0,1	-0,1
25.2.2019 Omien osakkeiden luovutus	11			0,1	0,1
20.3.2019 Omien osakkeiden luovutus	6			0,1	0,1
29.8.2019 Omien osakkeiden palautus	-1			0,0	0,0
Omien osakkeiden hankinta	-320			-4,5	-4,5
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi			0,0		0,0
31.12.2019	38 094	19,4	0,6	-10,8	9,2

MEUR	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä, 1 000 kpl	Osake-pääoma	Svop-rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä
1.1.2018	38 398	19,4	0,6	-6,6	13,4
23.2.2018 Omien osakkeiden luovutus	3			0,1	0,1
21.3.2018 Omien osakkeiden luovutus	5			0,0	0,0
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi			0,0		0,0
31.12.2018	38 406	19,4	0,6	-6,5	13,5

Lassila & Tikanoja Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeilla ei ole enimmäismäärää eikä yhtiölä ole enimmäisosakepääomaa. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä kirjanpidollista vasta-arvoa. Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Lassila & Tikanoja Oyj:n 14.3.2019 pidetty varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta yhtiön omien osakkeiden hankkimiseen yhtiön vapaalla omalla pääomalla. Lisäksi yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta päättämään osakeannista sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta.

Hallitus on valtuutettu hankkimaan enintään 2 000 000 kappaletta (5,2 % koko osakemäärästä) yhtiön omia osakkeita. Hankkimisvaltuutus on voimassa 18 kuukautta.

Yhtiö tiedotti 10.9.2019 julkaistulla erillisellä pörssi-tiedotteella aloittavansa omien osakkeiden hankinnan yllä mainitun varsinaisen yhtiökokouksen valtuutuksen perusteella. Hankittavien osakkeiden enimmäismäärä on 600 000 kappaletta, joka vastaa noin 1,5 prosenttia kaikista yhtiön liikkeelle laskemista osakkeista. Osakkeiden hankintaan käytetään enintään 9 miljoonaa euroa.

Omia osakkeita hankittiin tilikauden aikana 320 453 kappaletta arvoltaan 4,5 miljoonaa euroa, jonka jälkeen yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden määrä 31.12.2019 oli 704 408 kappaletta (392 952).

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (SVOP) sisältää muut oman pääoman luonteiset sijoitukset ja osakkeiden merkintähinnan siltä osin kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Muut rahastot

Muuntoerorahasto

Muuntoeroja syntyy ulkomaisten tytäryritysten oman pääoman ja tuloksen muuntamisesta euromääräisiksi.

Suojausrahasto

Suojausrahasto sisältää rahavirran suojauksena käytettävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutosten tehokkaat osuudet.

Pääoman hallinta

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on turvata konsernin toiminnan jatkuvuus ja ylläpitää optimaalinen pääomarakenne investointien turvaamiseksi ottaen huomioon pääomakustannukset. Pääomaan lasketaan oma ja vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla.

Vuotuisen osingon määrä on sidottu tulokseen. Se osa, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille. Osakepääomaa korotetaan, mikäli poikkeuksellisen nopea kasvu tai suuret investoinnit vaativat lisää pääomaa.

Pääoman rakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteen ja gearingin avulla vuosineljänneksittäin. Tunnuslukujen laskenta on esitetty seuraavissa taulukoissa.

MEUR	2019	2018
Oma pääoma konsernitaseessa	203,0	208,9
Taseen loppusumma	583,6	561,3
Saadut lyhytaikaiset ennakot	-12,4	-13,2
Saadut pitkäaikaiset ennakot	-0,3	-0,3
Pääoma yhteensä	570,9	547,9
Omavaraisuusaste, %	35,6 %	38,1 %

MEUR	2019	2018
Oma pääoma konsernitaseessa	203,0	208,9
Pitkäaikaiset rahoitusvelat	161,6	144,8
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	15,8	7,4
Rahavarat	-41,8	-54,3
Nettorahoitusvarat	135,6	97,8
Nettovelkaantumisaste, %	66,8 %	46,8 %

4.6 Osakekohtainen osinko

Yhtiön hallitus ehdottaa 12.3.2020 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa tilikaudelta 2019 jaetaan 0,92 euroa osakkeelta.

Vuodelta 2018 yhtiö jakoi yhtiökokouksen päätöksellä osinkoa 0,92 euroa osakkeelta.

4.7 Rahoitusvelat

MEUR	1.1.2019	Rahavirrat	Ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset		31.12.2019
			Siirrot pitkäaikaisista lyhytaikaisiin	Muut ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset	
Pitkäaikaiset					
Lainat rahoituslaitoksilta	74,9	-25,0		0,0	49,9
Joukkovelkakirjalainat	49,6			0,1	49,7
Vuokrasopimusvelat	20,3		-28,4	70,1	62,0
Eläkelainat	0,0				-
Yhteensä	144,8	-25,0	-28,4	70,2	161,6
Lyhytaikaiset					
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	0,9	-0,9			-
Joukkovelkakirjalainat	2,9	-2,9		0,0	-
Vuokrasopimusvelat	3,5	-13,3	28,4	-2,8	15,8
Yhteensä	7,4	-17,2	28,4	-2,8	15,8

MEUR	1.1.2018	Rahavirrat	Ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset		31.12.2018
			Siirrot pitkäaikaisista lyhytaikaisiin	Muut ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset	
Pitkäaikaiset					
Lainat rahoituslaitoksilta	95,7	-20,0	-0,9	0,1	74,9
Joukkovelkakirjalainat	29,9	22,0	-2,9	0,7	49,6
Rahoitusleasingvelat	15,3		-4,0	9,0	20,3
Eläkelainat	0,0				0,0
Yhteensä	140,9	2,0	-7,8	9,7	144,8
Lyhytaikaiset					
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	2,6	-2,6	0,9		0,9
Joukkovelkakirjalainat	-		2,9		2,9
Rahoitusleasingvelat	2,4	-2,9	4,0		3,5
Lyhytaikaiset lainat	20,0	-20,0			0,0
Yhteensä	25,0	-25,5	7,8		7,4

IFRS 16 -käyttöönnoton myötä taseen rahoitusleasingvelka on muuttunut vuokrasopimusvelaksi.

Rahoitusvelkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedossa [4.2 Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin](#).

Pitkäaikaisten lainojen erääntyminen on esitetty liitetiedossa [4.1 Rahoitusriskien hallinta](#).

4.8 Vastuusitoumukset

MEUR	2019	2018
Omista sitoumuksista annetut vakuudet		
Kiinnitykset maanvuokraoikeuteen	0,1	0,1
Muut vakuudet	0,1	0,1
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	11,1	10,3

Muut vakuudet ovat vakuustalletuksia.

IFRS 16 käyttöönoton myötä vuokravastuut on kirjattu taseeseen käyttöoikeusomaisuuseräksi ja vuokrasopimusvelaksi. IFRS:n soveltamisen ulkopuolelle jätetyt lyhytaikaiset ja arvoltaan epäolennaiset vuokravastuut on jätetty tilinpäätöksessä esittämättä, sillä tilikauden lopussa niihin sitoutunut vuokravastuu ei eroa merkittävästi kuluvalla tilikaudella niistä koituneeseen kuluun. Vertailukauden taseen ulkopuolinen vuokravastuu oli 39,0 miljoonaa euroa.

4.9 Johdannaissopimukset

Laatimisperiaate

Rahoituspolitiikan mukaisesti johdannaissopimuksia käytetään pienentämään korko- ja hyödykekurssimuutoksiin liittyviä rahoitusriskejä. Tehdyt johdannaissopimukset ovat olleet koronvaihtosopimuksia, jotka on tehty vaihtuvakorkoisten lainojen rahavirran suojaamiseksi korkoriskiltä, ja hyödykeswap-sopimuksia, jotka on tehty tulevien dieselostojen hintavaihteluiden tasaamiseksi.

Johdannaiset merkitään taseeseen alun perin käypään arvoon. Hankinnan jälkeen ne arvostetaan kunkin tilinpäätöshetken käypiin arvoihin. Käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinanoteerauksiin. Käypään arvoon arvostamisesta syntyvät voitot ja tappiot käsitellään kirjanpidossa johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen määräämällä tavalla.

Kaikki korko- ja hyödykesuojaukset täyttävät konsernin riskienhallinnan asettamat tehokkaan suojauksen vaatimukset. Suojauslaskennan piirissä olevien johdannaisten voitot ja tappiot kirjataan yhdenmukaisesti alla olevan kohde-etuuden kanssa. Johdannaissopimukset määritellään syntymishetkellään tulevien kassavirtojen ja ennustettujen ostojen suojauksiksi (rahavirtasuojaus) tai johdannaissopimuksiksi, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa (taloudellinen suojaus). Rahavirran suojauslaskentaa sovelletaan kaikkiin koronvaihto- ja hyödykejohdannaissopimuksiin.

Suojauksen alkaessa ja jokaisen osavuosikatsauksen yhteydessä dokumentoidaan ja arvioidaan suojaussuhteiden tehokkuus tarkastelemalla suojaavan instrumentin kykyä kumota suojattavan erän rahavirtojen muutokset.

Siltä osin kuin rahavirran suojaus on tehokas, suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset kirjataan oman pääoman suojausrahastoon. Kun suojausinstrumentti erääntyy, se myydään tai kun suojauslaskennan kriteerit eivät enää täytä konsernin riskienhallinnan vaatimuksia, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan, kunnes suojattava rahavirta toteutuu. Jos suojattavan rahavirran ei enää odoteta toteutuvan, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Suojaussuhteen tehoton osuus merkitään myös välittömästi tuloslaskelmaan.

Kaikkien johdannaisten positiiviset käyvät arvot kirjataan taseeseen johdannaissaamisiin. Johdannaisten negatiiviset käyvät arvot kirjataan vastaavasti johdannaissovelkoihin. Kaikki johdannaisten käyvät arvot sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin tai velkoihin.

Yhtiö toteuttaa dieselostojen hyödykeswap-sopimusten suojauslaskentaa IFRS 9:n mukaan. IFRS 9:n tavoitteena on, että yhteisö esittää tilinpäätöksessään tietoja, joiden avulla tilinpäätöksen käyttäjät pystyvät arvioimaan, miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen, minkä luonteisia ja miten laajoja ovat ne rahoitusinstrumenteista aiheutuvat riskit, joille yhteisö on alttiina kauden aikana ja raportointikauden päättymispäivänä sekä sitä, miten yhteisö hallitsee kyseisiä riskejä.

Korkojohdannaiset

MEUR	2019		2018	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Suojauslaskennassa olevien koronvaihtosopimusten erääntyminen				
Enintään 1 vuoden kuluessa	-	-	0,9	
1–5 vuoden kuluttua	30,0	-1,0	-	-
Yli 5 vuoden kuluttua	-	-	30,0	-0,6
Yhteensä	30,0	-1,0	30,9	-0,6

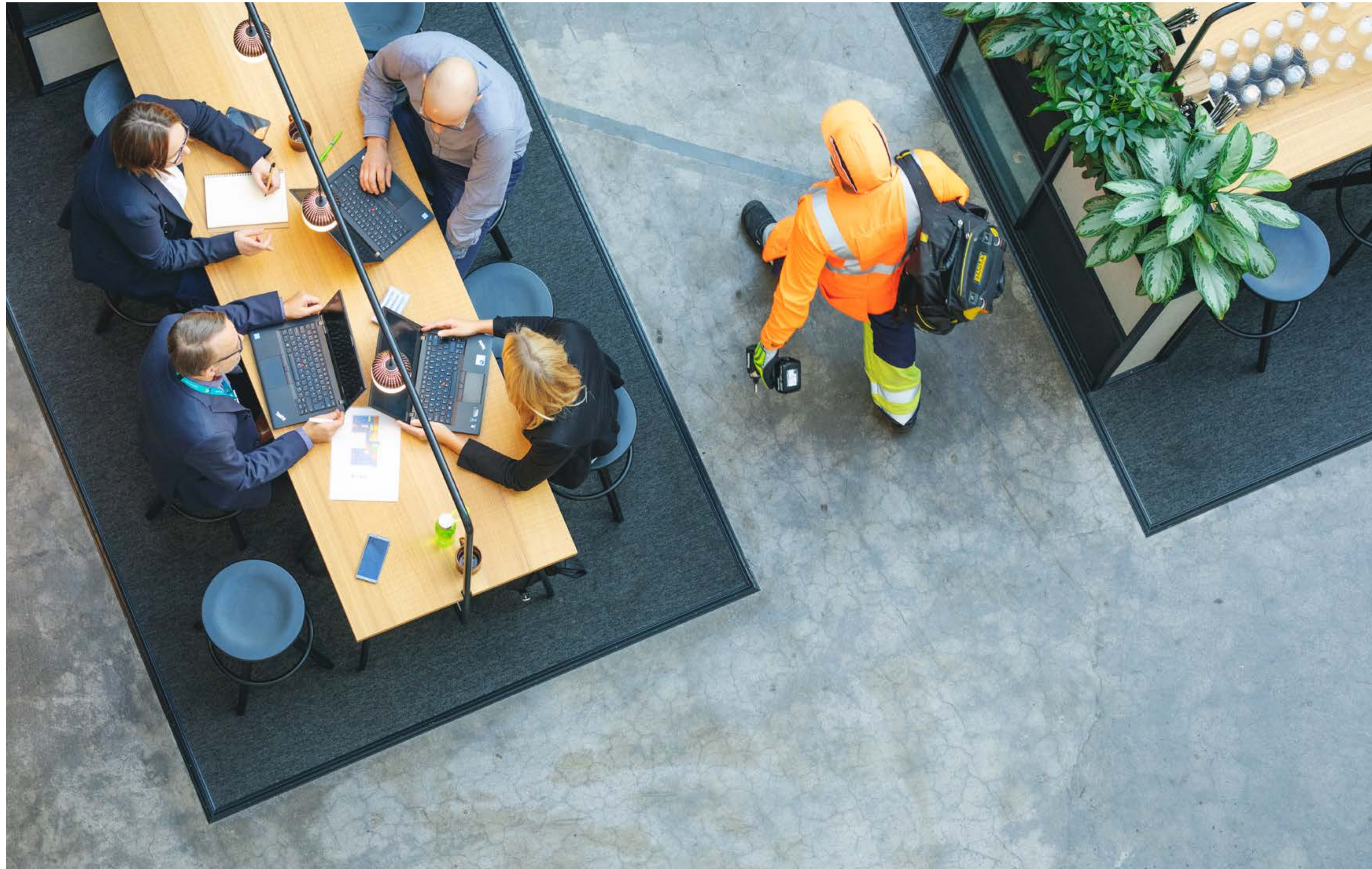
Koronvaihtosopimukset, jotka on tehty vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvien rahavirtojen suojauksiksi ja joihin on sovellettu IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa. Suojaukset ovat olleet tehokkaita ja niiden käyvän arvon muutokset on esitetty kauden laajassa tuloslaskelmassa.

Koronvaihtosopimusten kiinteät korot 31.12.2018 olivat 0,8 % (0,8). Vaihtuvana korkona oli 6 kuukauden Euribor.

Hyödykejohdannaiset

MEUR	2019		2018	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Suojauslaskennassa olevien diesel-swapsopimusten erääntyminen				
Erääntyy 1 vuoden kuluessa	0,6	0,0	1,6	0,0
Erääntyy 1–5 vuoden kuluessa	-	-	-	-
Yhteensä	0,6	0,0	1,6	0,0

Hyödykejohdannaiset on tehty tulevien dieselostojen suojaamiseksi. Sopimukseen sovelletaan IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa ja käyvän arvon muutos kirjataan tehokkaalta osaltaan oman pääoman suojausrahastoon. Hyödykejohdannaisten käyvät arvot ja nimellisarvot eivät poikkea merkittävästi toisistaan. Uusien dieselsuojauksien tekeminen on lopetettu tilikauden 2019 aikana. Aiemmin tehtyjä suojauksia on voimassa vielä tilinpäätöshetkellä.

5 Konsolidointi ja muut liitetiedot

5.1	Yhdistelyperiaatteet	93
5.2	Konserniyritykset	94
5.3	Hankitut ja myydyt liiketoiminnot	94
5.4	Lähipiiritapahtumat	96
5.5	Tilintarkastuskustannukset	96
5.6	Riita-asiat ja oikeusprosessit	96
5.7	Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	96

5.1 Yhdistelyperiaatteet

Tytäryhtiöt

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj:n lisäksi kaikki tytäryritykset, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy kun konserni olemalla osallisena yhteisössä altistuu yhteisön muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja se pysyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä yhteisöä koskevaa valtaansa.

Konsernin keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu käyttäen hankintamenetelmää. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja velat arvostetaan hankintahetken käypiin arvoihin.

Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan tai oman pääoman ehtoisten arvopapereiden liikkeeseen laskusta aiheutuvia menoja, on kirjattu kuluksi. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien osuuden suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä

olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle. Tytäryhtiöiden hankinnasta syntyneen liikearvon käsittelyä kuvataan kohdassa Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet.

Tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan, siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa.

Kauden voitto tai tappio ja laaja tulos kohdistetaan emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille, vaikka tämä johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta esitetään omana eränä taseessa oman pääoman osana. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistusosuuden muutokset, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevinä liiketoimina. Konsernilla ei ole olennaisia määräysvallattomien omistajien osuuksia.

Vaiheittain toteutuvan hankinnan yhteydessä aiempi omistusosuus arvostetaan käypään arvoon ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Konsernin menettäessä määräysvallan tytäryrityksessä, arvostetaan jäljelle jäävä sijoitus määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja tästä syntyvä erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä. Realisoitumattomia

tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tilikauden voiton tai tappion sekä laajan tuloksen jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään erillisen tuloslaskelman ja laajan tuloslaskelman yhteydessä ja osuus omista pääomista esitetään omana eränä taseessa konsernin omassa pääomassa.

Osakkuusyritykset

Osakkuusyritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääsääntöisesti silloin, kun konserni omistaa yli 20 prosenttia yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen.

Ulkomaan rahan määräisten erien muuntaminen

Konsernin yksiköiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut määritetään siinä valuutassa, joka on kunkin yksikön pääasiallisen toimintaympäristön valuutta (toimintavaluutta). Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyrityksen toiminta- ja esittämisvaluutta.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän valuuttakurssia. Käytännössä käytetään usein kurssia,

joka likimain vastaa tapahtumapäivän kurssia. Ulkomaan rahan määräiset monetaariset erät muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Ei-mone-taaraiset erät arvostetaan tapahtumapäivän kurssiin. Konsernilla ei ole ulkomaan rahan määräisiä ei-monetaraisia eriä, jotka arvostettaisiin käypiin arvoihin. Ulkomaan rahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle ja rahoituserien kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Niiden konserniyritysten, joiden toimintavaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi tilikauden keskikurssiin ja taseet tilinpäätöspäivän kurssiin. Tilikauden tuloksen ja laajan tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa ja taseessa aiheuttaa muuntoeron, joka kirjataan oman pääoman muuntoerorahastoon. Ulkomaisten tytäryhtiöiden hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyneet muuntoerot kirjataan muuntoerorahastoon.

Ulkomaisten yksiköiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja näiden yksiköiden varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin hankinnan yhteydessä tehtävät käypien arvojen oikaisut on käsitelty kyseisten yksiköiden varoina ja velkoina ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssija käyttäen.

5.2 Konserniyritykset

Konsernin emoyritys Lassila & Tikanoja Oyj

	Konsernin osuus osakkeista ja äänivallasta %
Kotimaiset tytäryritykset	
L&T Relations Oy, Helsinki	100,0
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0
L&T Biowatti Oy, Helsinki	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0
L&T Hankinta Ky, Helsinki	100,0
L&T Työllistämispalvelu Oy, Helsinki	100,0
Tank Service Finland Oy, Hamina	100,0
Huurinainen Oy, purettu, Helsinki	100,0
Ulkomaiset tytäryritykset	
Lassila & Tikanoja FM AB, Tukholma, Ruotsi	100,0
Lassila & Tikanoja Service AB, Tukholma, Ruotsi	100,0
Lassila & Tikanoja Services OÜ, selvitystilassa, Tallinna, Viro	100,0
L&T Ecoinvest LLC, Dubna, Venäjä	100,0
L&T LLC, Dubna, Venäjä	90,0
The Russian-Finnish Company Ecosystem LLC, Dubna, Venäjä	90,0
Osakkuusyrietykset	
Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	40,0
Moppicom Oy, purettu, Helsinki	43,7

5.3 Hankitut ja myydyt liiketoiminnot

Laatimisperiaate

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan käypään arvoon vastaavien hyödykkeiden markkinahintojen perusteella ottaen huomioon hyödykkeiden ikä, kuluminen ja muut vastaavat tekijät. Aineelliset hyödykkeet poistetaan johdon arvioon perustuvana taloudellisena vaikutusaikana ottaen huomioon konsernissa noudatettavat poistoperiaatteet.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet kirjataan erillään liikearvosta hankinta-ajan kohdan käypään arvoon, mikäli ne ovat yksilöitävissä. Hankituissa liiketoiminnoissa konserni on hankkinut pääasiassa kilpailukieltosopimuksia ja asiakkuuksia. Asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden käypä arvo on määritetty asiakassuhteiden arvioidun kestoajan ja nykyisistä asiakkuuksista syntyvien diskontattujen nettorahavirtojen perusteella. Kilpailukieltosopimusten arvo on laskettu vastaavalla tavalla sopimuksen kestoajan rahavirtojen kautta. Muut aineettomat erät poistetaan sopimukseen tai johdon arviointiin perustuvana taloudellisenä vaikutusaikanaan.

Liiketoimintojen yhdistämisistä syntynyt liikearvo muodostuu hankittujen yritysten henkilöstön ammattitaidon lisäksi muista aineettomista eristä. Tällaisia eriä ovat hankituissa yrityksissä oleva uusien asiakkaiden hankintapotentiaali, uusien tuotteiden ja palveluiden kehitysmahdollisuudet sekä hankitun liiketoiminnan vahva alueellinen asema. Kaikista liiketoimintojen yhdistämisistä syntyy lisäksi synergiaetuja, jotka ovat pääasiassa säästöjä tuotannon kiinteissä kustannuksissa.

Hankittujen liiketoimintojen hankintamenoihin voi tulla muutoksia kauppakirjojen kauppahintaa koskevien ehtojen perusteella. Monissa hankinnoissa pieni osa kauppahinnasta on sidottu lyhytaikaisiin (alle 12 kk) tulevaisuuden tapahtumiin. Nämä ehdolliset kauppahinnat kirjataan hankintahetkellä käypään arvoon ja mahdolliset muutokset kirjataan ilman tulosvaikutusta hankintamenolaskelman kautta.

Johdon harkintaa edellyttävät arviot ja oletukset

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut varat ja velat arvostetaan IFRS 3:n mukaan käypään arvoon. Johto käyttää mahdollisuuksien mukaan saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, arvostaminen perustuu omaisuuserän historialliseen tuottoon. Erityisesti aineettomien hyödykkeiden arvostaminen perustuu diskontattuihin kassavirtoihin ja edellyttää johdon arvioita tulevista kassavirroista. Arviot perustuvat johdon parhaaseen näkemykseen, mutta on mahdollista että toteumat poikkeavat käytetyistä arvioista. Omaisuuden tasearvoja arvioidaan jatkuvasti mahdollisten arvonalennusten selvittämiseksi. Tästä kerrotaan lisää [liitetietojen 3.1-3.3 yhteydessä](#).

Hankitut liiketoiminnot

1.1.2019 Lassila & Tikanoja Oyj osti Keski-Uudenmaan Keräyspaperi Oy:n liiketoiminnan. Kauppa piti sisällään jätteiden keräys-, kuljetus-, lajittelu-, varastointi- sekä käsittelytoiminnot. Saman päivänä astui voimaan myös Jätehuolto Jorma Eskolin Oy:n liiketoimintakauppa, jossa L&T:lle siirtyivät papereiden keräys-, kuljetus- ja käsittelytoiminnot.

10.6.2019 Lassila & Tikanoja Oyj osti Tank Service Finland Oy:n koko osakekannan. Kaupan myötä Tank Service Finland Oy:n kuljetussäiliöiden pesu-, huolto- ja korjausliiketoiminta Haminan seudulla siirtyi L&T:lle.

Tiedot hankituista yrityksistä ja liiketoiminnoista on esitetty yhteenlaskettuina, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen.

1.12.2018 Lassila & Tikanoja osti Kymen Talopalvelu Oy:n liiketoiminnan. Kauppa pitää sisällään Kymen Talopalveluiden kiinteistöhuollon ja siivouksen liiketoiminnan Kouvolan alueella.

Ostetuilla yrityksillä ja liiketoiminnoilla on ollut vaikutus konsernin tilikauden liikevaihtoon 0,5 miljoonaa euroa (vertailukaudella ei vaikutusta) ja liikevoittoon 0,0 miljoonaa euroa (0,0).

Muut hankitut liiketoiminnot yhteenlaskettuna

MEUR	2019	2018
Aineettomat hyödykkeet	0,4	0,2
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	0,2	0,1
Sijoitukset	0,0	-
Saamiset	0,1	-
Rahavarat	0,4	-
Varat yhteensä	1,0	0,2
Muut velat	0,1	-
Laskennallinen verovelka	0,1	-
Velat yhteensä	0,2	-
Hankittu nettovarallisuus	0,9	0,2
Kokonaisvastike	1,0	0,4
Liikearvo	0,1	0,2
Vaikutus rahavirtaan		
Rahana maksettu vastike	-1,0	-0,4
Hankitun yrityksen rahavarat Maksamatta	0,4	-
	0,2	0,1
Investointien kassavirta	-0,4	-0,3

L&T FM AB:n hankinta saatiin päätökseen 31.8.2017. Vuoden 2018 ensimmäisellä vuosineljänneksellä kauppahintaa palautettiin 2,2 miljoonaa euroa, josta investointien rahavirtaan vaikuttaa 1,6 miljoonaa euroa. Tämä on rivillä Hankitut tytäryritykset ja liiketoiminnot vähennettynä hankintahetken rahavaroilla netotettuna vuoden 2018

liiketoiminnon hankinnan kanssa. Lisäksi vuoden 2018 kolmannella vuosineljänneksellä hankittujen tase-erien arvoa oikaistiin 34,5 miljoonalla Ruotsin kruunulla. Muutokset on esitetty käyttöomaisuudessa lisäyksenä. Tilinpäätöksessä 31.12.2018 esitetty IFRS:n mukainen hankintamenolaskelma on lopullinen.

L&T FM AB

MEUR	2018
Aineettomat hyödykkeet	19,0
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	0,1
Sijoitukset	0,0
Saamiset	27,5
Rahavarat	0,8
Varat yhteensä	47,5
Muut velat	16,8
Laskennallinen verovelka	3,9
Velat yhteensä	20,7
Hankittu nettovarallisuus	26,8
Kokonaisvastike	63,4
Liikearvo	36,6
Vaikutus rahavirtaan	
Rahana maksettu vastike	-63,4
Hankitun yrityksen rahavarat	0,8
Investointien kassavirta	-62,6

Myydyt liiketoiminnot

Yhtiö myi 30.4.2019 L&T Korjausrakentaminen Oy:n koko osakekannan Recover Nordic Groupille.

Velaton kauppahinta oli 13,9 miljoonaa euroa ja siitä syntyi konserniin myyntivoittoa 7,0 miljoonaa euroa. Myyntivoitto on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Kiinteistöpalveluihin kuuluvan L&T Korjausrakentaminen Oy:n vuoden 2018 liikevaihto oli 35,0 miljoonaa euroa ja liikevoitto 0,7 miljoonaa euroa.

Vertailukaudella konsernilla ei ollut myytyjä liiketoimintoja.

MEUR	2019
Aineelliset ja aineettomat käyttöomaisuushyödykkeet	1,4
Myyntisaamiset ja muut saamiset	7,7
Rahavarat	1,7
Osto- ja muut velat	-6,0
Nettovarat	4,8
Vaikutus rahavirtaan	
Rahana saatu vastike	13,9
Myyntin kulut	-0,4
Myydyn yrityksen rahavarat	-1,7
Investointien rahavirta	11,8

5.4 Lähipiiritapahtumat

Lassila & Tikanoja -konsernin lähipiiriin kuuluvat ylin johto, Suomen Keräystuote Oy (osakkuusyritys) sekä L&T -sairauskassa.

Luettelot konsernin emo- ja tytäryrityssuhteista sekä osakkuusyrityksistä on esitetty liitteessä 5.2 Konserniyhtymykset.

Emoyhtiön maksamat tukimaksut L&T -sairauskassalle tilikaudella olivat 0,6 miljoonaa euroa (0,7). Vertailukaudella emoyhtiö on antanut Moppicom Oy:lle 0,1 miljoonan euron lainan, joka on kokonaisuudessaan alaskirjattu vertailukauden aikana.

Ylimmän johdon työsuhde-etuudet

MEUR	2019	2018
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	1,9	2,0
Ylimmän johdon osuus kauden osakepalkitsemisen kuluista	0,6	0,3
Yhteensä	2,5	2,3

Ylin johto koostuu hallituksesta, toimitusjohtajasta ja johtoryhmästä. Tuloslaskelmaan kirjattiin ylimmän johdon osuutena osakeperusteisista maksuista kuluksi 0,2 miljoonaa euroa (0,2).

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot

TEUR	2019	2018
Heikki Bergholm, puheenjohtaja	76	76
Sakari Lassila, varapuheenjohtaja	53	53
Teemu Kangas-Kärki	39	40
Laura Lares	39	39
Miikka Majjala	39	39
Laura Tarkka	39	39

20.3.2019 luovutettiin hallituksen jäsenille 5 903 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta osana hallituksen palkkiota (21.3.2018: 5 326).

Vuonna 2019 toimitusjohtajan palkka oli 420 tuhatta euroa (431), joka sisältää palkan luonteisetuineen 420 tuhatta euroa (431) sekä tulospalkkion 0 tuhatta euroa (61). Toimitusjohtajalle ei maksettu tilikauden aikana vuoden 2018 toteuman mukaisesti osakepohjaisen kannustinohjelman mukaista palkkiota (37).

Muun johtoryhmän palkat olivat yhteensä 1 310 tuhatta euroa (1 120), joka sisältää palkan luontoisetuineen 1 160 tuhatta euroa (1 024) sekä tulospalkkiot 150 tuhatta euroa (96). Lisäksi muille johtoryhmän jäsenille maksettiin tilikauden aikana vuoden 2018 toteuman mukaisesti osakepohjaisen kannustinohjelman mukaista palkkiota 342 tuhatta euroa (53). Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona henkilöt ovat kuuluneet johtoryhmään.

Hallituksen jäsenillä ei ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa. Jari Sarjolla, joka toimi yhtiön toimitusjohtajana 13.6.2011 asti on etuuspohjainen eläkesopimus, josta kirjattiin vuonna 2019 tuloslaskelmaan 3 tuhatta euroa (5).

Yhtiö on myynyt avainhenkilöiden lähipiiriin kuuluville tahoille normaaliin liiketoimintaan kuuluvia palveluita vuonna 2019 markkinahinnalla yhteensä 70 tuhannella eurolla (70).

Hallituksen jäsenet eivät kuulu osakeohjelmien piiriin. Konsernin lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja eikä heidän puolestaan ole annettu takauksia tai muita vakuuksia.

5.5 Tilintarkastuskustannukset

MEUR	2019	2018
Tilintarkastus	0,2	0,2
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	0,0	-
Veroneuvonta	0,0	-
Muut palvelut	0,0	0,0
Yhteensä	0,3	0,2

Lakisääteisen tilintarkastajan, KPMG Oy Ab:n, suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut tilikaudella 2019 olivat yhteensä 0,1 miljoonaa euroa (0,0).

5.6 Riita-asiat ja oikeusprosessit

Lassila & Tikanoja Oyj on osapuolena muutamassa pienessä konsernin tavanomaiseen liiketoimintaan liittyvässä riita-asiassa, joiden lopputuloksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan.

5.7 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiön johdolla ei ole tiedossa sellaisia olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet tilinpäätöksen laadintaan.

Emoyhtiön tilinpäätös

Tulos	99
Tase	101
Rahoituslaskelma	102
Laatimisperiaatteet	103
Tilinpäätöksen liitetiedot	105

Emoyhtiön tuloslaskelma

MEUR	2019	2018	Liite
Liikevaihto	563,1	556,3	1
Liiketoiminnan muut tuotot	11,2	6,3	4
Varaston muutos	-0,8	0,3	
Materiaalit ja palvelut	-163,4	-161,6	
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	-247,3	-238,0	2
Liiketoiminnan muut kulut	-92,9	-87,7	3,4
Poistot ja arvonalentumiset	-35,5	-35,9	
Liikevoitto ennen liikearvon poistoja	34,3	39,8	4
Liikearvon poistot	-1,6	-1,6	
Liikevoitto	32,7	38,2	
Rahoitustuotot ja -kulut	-2,2	-2,9	5
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	30,4	35,3	
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos	2,5	2,4	
Konserniavustus	1,0	1,2	6
Tuloverot	-5,8	-4,6	7
Tilikauden voitto	28,2	34,3	

Emoyhtiön tase

MEUR	2019	2018	Liite	MEUR	2019	2018	Liite
VASTAAVAA				Vaihtuvat vastaavat			
Pysyvät vastaavat				Vaihto-omaisuus			
Aineettomat hyödykkeet*			8	Aineet ja tarvikkeet	1,7	2,3	
Aineettomat oikeudet	1,2	1,4		Valmiit tuotteet/Tavarat	1,2	1,3	
Liikearvo	1,1	2,6		Muu vaihto-omaisuus	3,6	3,6	
Muut aineettomat hyödykkeet	14,4	18,4					
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1,7	0,6			6,5	7,3	
	18,3	22,9		Pitkäaikaiset saamiset			
Aineelliset hyödykkeet*			9	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	105,7	105,7	
Maa-alueet	5,2	4,5		Lainasaamiset	0,1	0,4	
Rakennukset ja rakennelmat	30,4	30,2		Ennakot	0,3	0,3	
Koneet ja kalusto	99,0	97,4		Laskennalliset verosaamiset*	2,5	2,4	17
Muut aineelliset hyödykkeet	0,0	0,0			108,6	108,9	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4,1	5,2		Lyhytaikaiset saamiset			11
	138,8	137,4		Saamiset saman konsernin yrityksiltä	1,2	4,0	
Sijoitukset			10	Myyntisaamiset osakkuusyrittäiltä	0,1	0,0	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	23,9	30,2		Myyntisaamiset	67,2	68,2	
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	12,5	12,5		Muut saamiset	0,4	0,7	
Osuudet osakkuusyrittäisyhteisyyrittäisissä	0,0	0,0		Siirtosaamiset	9,2	6,9	
Muut osakkeet ja osuudet*	0,3	0,3			78,1	79,7	
	36,7	43,1		Rahat ja pankkisaamiset	25,8	44,6	
Pysyvät vastaavat yhteensä	193,8	203,4		Vaihtuvat vastaavat yhteensä	219,0	240,5	
				Vastaavaa yhteensä	412,8	443,9	

Emoyhtiön tase

EUR	2019	2018	Liite	EUR	2019	2018	Liite
VASTATTAVAA				Vieras pääoma			14
Oma pääoma			12	Pitkäaikainen			
Osakepääoma	19,4	19,4		Lainat rahoituslaitoksilta	50,0	75,0	
Käyvän arvon rahasto	0,0	0,0		Eläkelainat	0,0	0,0	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,7	0,7		Joukkovelkakirjalainat	49,7	49,6	
Edellisten tilikausien voitto*	61,1	66,4		Rahoitusleasingvelat	23,3	20,3	
Tilikauden voitto	28,2	34,3		Saadut ennakot	0,3	0,3	
Oma pääoma yhteensä	109,3	120,8			123,3	145,2	
Tilinpäätössiirtojen kertymä				Lyhytaikainen			
Poistoero	21,7	24,2		Lainat rahoituslaitoksilta	0,0	0,9	
Pakolliset varaukset			13	Joukkovelkakirjalainat	0,0	2,9	
Pitkäaikainen	5,4	5,0		Rahoitusleasingvelat	4,6	3,5	
Lyhytaikainen*	0,8	1,5		Saadut ennakot	10,1	10,0	
	6,3	6,6		Ostovelat	44,6	47,8	
				Ostovelat osakkuusyrietyksille	0,1	0,0	
				Velat saman konsernin yrityksille	25,9	24,6	
				Muut velat	16,6	16,9	
				Siirtovelat	50,3	40,3	
				Siirtovelat hyödykejohdannaisista	0,0	0,1	
					152,2	147,1	
				Vieras pääoma yhteensä	275,5	292,3	
				Vastattavaa yhteensä	412,8	443,9	

* Vertailukauden tasearvoja on korjattu aikaisempia kausia koskevasta oikaisusta johtuen. Asiasta on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

Emoyhtiön rahoituslaskelma

MEUR	2019	2018
Liiketoiminta		
Liikevoitto	32,7	38,2
Oikaisut:		
Poistot ja arvonalentumiset	37,1	37,5
Myyntivoitot ja -tappiot	-7,4	0,0
Varaukset	0,0	-1,7
Muut oikaisut	-1,3	0,2
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	61,1	74,1
Käyttöpääoman muutos		
Myyntisaamisten ja muiden saamisten lisäys/vähennys	1,6	4,2
Vaihto-omaisuuden lisäys/vähennys	0,8	-0,4
Ostovelkojen ja muiden korottomien velkojen lisäys/vähennys	8,3	6,0
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	71,8	83,9
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-1,0	-1,1
Saadut korot liiketoiminnasta	0,1	0,1
Maksetut välittömät verot	-8,0	-6,4
Liiketoiminnan rahavirta	62,6	76,4
Investoinnit		
Investoinnit tytä- ja osakkuusyrittäisiin ja hankitut liiketoiminnat vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	-	0,2
Myydyt tytäryritykset ja liiketoiminnat	13,8	-
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-23,9	-24,6
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	0,9	2,2
Investoinnit pitkäaikaisiin lainasaamisiin/luovutustulot pitkäaikaisista lainasaamisista	0,3	0,6
Konsernilainojen muutos	-0,9	6,2
Investointien rahavirta	-9,8	-15,3

MEUR	2019	2018
Rahoitus		
Maksettu konserniavustus	-0,4	-0,3
Saatu konserniavustus	1,6	2,4
Lyhytaikaisten lainojen nostot	10,0	10,0
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-10,0	-32,6
Pitkäaikaisten lainojen nostot	-	49,6
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-28,9	-47,6
Leasingvelkojen takaisinmaksut	-4,2	-2,9
Maksetut osingot ja muu varojen jako	-35,3	-35,1
Omien osakkeiden hankinta	-4,5	-
Rahoituksen rahavirta	-71,7	-56,5
Rahavarojen muutos	-18,9	4,6
Rahavarat 1.1.	44,6	40,0
Rahavarat 31.12.	25,8	44,6
Rahavarat 31.12.		
Rahavarat	25,8	44,6
Shekkitililuotot	-	-
	25,8	44,6

Rahoituslaskelman erät eivät ole suoraan johdettavissa taseista muun muassatytyrityöiden fuusioiden, purkujen ja yhtiöittämisen vuoksi.

Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Lassila & Tikanoja Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS). Tilinpäätöksen erät on arvostettu alkuperäiseen hankintamenuon.

Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet merkitään taseeseen välittömään hankintamenuon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan tasapoistoina taloudellisen pitoajan perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta lukuun ottamatta uusia läjitysalueita. Poistoajat ovat:

Rakennukset ja rakennelmat	5–30 vuotta
Kuljetusvälineet	6–15 vuotta
Koneet ja kalusto	4–10 vuotta
Liikearvot	5–10 vuotta
Aineettomat oikeudet ja muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

Vuonna 2008 ja sen jälkeen valmistuneisiin kaatopaikoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen viemän tilavuuden mukaan. Menetelmä kuvaa tasapoistoa paremmin sitä, miten yhtiö odottaa saavansa läjitysalueista taloudellista hyötyä. Keravan läjitysalue on täyttymässä, joten se poistetaan loppuun tasapoistoin.

Tilikauden aikana hankitun käyttöomaisuuden poistot lasketaan käyttöönnotosta lähtien.

Leasingvuokrat käsitellään vuosikuluina eikä hyödykkeitä esitetä taseessa.

Sijoitukset arvostetaan hankintamenuon.

Rahoitusleasingosopimukset

Rahoitusleasingosopimuksilla vuokralle otetut hyödykkeet kirjataan aineelliseen käyttöomaisuuteen. Ne merkitään taseeseen määrään, joka on hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo, ja poistetaan vuokrasopimuksen voimassaoloaikana tai sitä lyhyempänä taloudellisena vaikutusaikana. Jos kuitenkin on kohtuullisen varmaa, että vuokralle otetun hyödykkeen omistusoikeus siirtyy L&T:lle vuokrakauden päättymiseen mennessä, poistot hyödykkeestä tehdään kuten vastaavasta L&T:n omistamasta hyödykkeestä. Sopimuksista johtuvat veloitteet kirjataan lainoihin. Kukin vuokraerä jaetaan rahoituskuluksi ja velan lyhennykseksi. Rahoituskulut kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Tilikauden 2019 lopulla uusien rahoitusleasingosopimusten kirjaaminen emoyhtiön kirjanpitoon on lopetettu, koska IFRS 16 standardin käyttöönoton myötä käsittelyn osittainen soveltaminen ei ole mahdollista erillisyyhtiön kirjanpidossa. Tästä johtuen tilinpäätöksessä esitetyt rahoitusleasingosopimuksiin liittyvät erät eivät ole täysin vertailukelpoisia tilikauden ja vertailukauden välillä. Ennen käsittelyn muutosta emoyhtiöön

kirjatut sopimukset käsitellään edelleen emoyhtiön kirjanpidossa yllä kuvatulla tavalla.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuon ellei todennäköinen jälleenhankintamenu tai luovutushinta ole sitä alhaisempi. Ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan käyttäen liukuvaa keskihintaa. Muun vaihto-omaisuuden arvo määritellään fifo-periaatteella. Itse valmistetun vaihto-omaisuuden hankintamenuon luetaan välittömien kustannusten lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Valuuttamääräiset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän Euroopan Keskuspankin kurssia. Kurssierot merkitään tuloslaskelmaan.

Johdannaiset

Vaihtuvakorkoihin lainoihin liittyvän rahavirran korkoriskin suojauksena käytetään swap-sopimuksia. Niistä syntyvät korkotuotot ja -kulut jaksotetaan sopimusajalle ja niillä oikaistaan suojattavan erän korkoja.

Dieselostoihin liittyvän rahavirran hyödykeriskin suojauksena käytetään hyödykeswap-sopimuksia.

Näiden sopimusten käypien arvojen muutokset kirjataan tuloslaskelmaan suojausten tehottoman osuuden osalta, sekä kun sopimukset eräänntyvät tai suojattava riski toteutuu.

Valuuttariskisuojauskiin käytetään valuuttatermiinejä. Käypien arvojen muutokset on kirjattu tuloslaskelmaan rahoitustuotoksi tai -kuluksi.

Liikevaihto

Myyntituotoista vähennetään myynnin välilliset verot, annetut alennukset sekä myynnin kurssierot. Myyntirahdit ja muut myynti- ja toimituskulut käsitellään luonteensa mukaisesti hankinnan tai myynnin kuluina. Luottotappiot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan kuluksi.

Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät säännölliseen palvelu- ja suoritemyyntiin kuulumatomat erät kuten käyttöomaisuuden myyntivoitot, -tappiot ja romutukset sekä luottotappiokirjaukset ja niiden palautukset.

Tuloverot

Kauden tuloverot lasketaan verotettavasta tulosta voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla.

Laskennalliset verot

Vuodesta 2019 alkaen yhtiö on muuttanut laatimisperiaatteitaan laskennallisten verojen osalta. Laskennallinen verovelka tai -saaminen on laskettu verotuksen ja tilinpäätöksen välisille väliaikaisille eroille käyttäen tilinpäätöshetkellä vahvistettua seuraavien vuosien verokantaa. Taseeseen sisältyy laskennallinen verosaaminen arvioidun todennäköisen saamisen suuruisena ja liitetiedoissa on esitetty taseen ulkopuolinen laskennallinen verovelka. Vertailuvuoden 2018 tase ja liitetiedot on muutettu vastaamaan tilikaudella tehtyjä laatimisperiaatteisiin liittyviä muutoksia. Vaikutus vuoden 2018 taseeseen on 1,8 miljoonaa euroa.

Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus

Yhtiössä on tilikaudella arvioitu taloushallinnon prosesseja ja havaittu prosessien toimivuudessa tiettyjä kehityskohteita, joiden osalta on tehty korjaavia toimenpiteitä. Samassa yhteydessä on todettu eräiden tase-erien arvostukseen liittyen seikkoja, joiden olisi johdon näkemyksen mukaan tullut vaikuttaa kyseisten tase-erien arvostukseen jo tilinpäätöksessä esitettäviä kausia edeltävillä kausilla. Konsernin johto on todennut, että aikaisempia kausia koskevien virheiden määritelmän kriteerit ovat täyttyneet ja tämän johdosta johto on päättänyt esittää kyseisten tase-erien arvostukseen liittyvät oikaisut virheen korjauksena oikaisemalla aikaisemman esitettävän kauden varojen, velkojen ja oman pääoman alkusaldoja.

Virheen korjauksiin sisältyy pitkäaikaisiin omaisuuksiin kirjattuja arvonalentumisia yhteensä 1,8 miljoonaa euroa sekä tapaturmien korvausmaksuihin liittyvä varaus 1,3 miljoonaa euroa. Lisäksi virheen korjauksiin liittyen on kirjattu pitkäaikaisiin varoihin laskennallinen verosaatava 0,6 miljoonaa euroa. Nettovaikutus oman pääoman alkusaldoon per 1.1.2019 oli siten 2,5 miljoonaa euroa. Vertailutiedot on näiltä osin oikaistu vuodelta 2018.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

1. Liikevaihto

MEUR	2019	%	2018	%
Liikevaihto toimialoittain				
Ympäristöpalvelut	243,2	43,2	245,8	44,2
Teollisuuspalvelut	93,1	16,5	90,4	16,2
Kiinteistöpalvelut	226,9	40,3	220,1	39,6
Yhteensä	563,1	100,0	556,3	100,0
Liikevaihto markkina-alueittain				
Suomi	552,7	98,2	545,2	98,0
Muut maat	10,4	1,8	11,1	2,0
Yhteensä	563,1	100,0	556,3	100,0

2. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2019	2018
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöt	1 100	1 054
Työntekijät	4 599	4 644
Yhteensä	5 699	5 698

MEUR	2019	2018
Tilikauden henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	203,2	195,5
Eläkekulut	35,7	34,9
Muut henkilösivukulut	8,4	7,6
Yhteensä	247,3	238,0

Johdon palkkoja, palkkioita ja eläke-etuuksia selostetaan konsernitiilinpäätöksen liitetiedossa [5.4 Lähipiiritapahtumat](#).

Konserniyhtiöiden lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja.

3. Tilintarkastajan palkkiot

MEUR	2019	2018
KPMG		
Tilintarkastus	0,1	0,1
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	0,0	-
Veroneuvonta	0,0	-
Muut palvelut	0,0	0,0
Yhteensä	0,2	0,1

4. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

MEUR	2019	2018
Liiketoiminnan muut tuotot		
Saman konsernin yrityksiltä		
Hallintoveloitus	0,8	2,0
Muilta		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot	0,9	0,9
Saadut avustukset	0,3	0,3
Luottotappioiden palautukset	0,1	0,5
Vuosihyvitykset ostoista	0,3	1,5
Hyödykejohdanaisten arvon muutos	0,0	0,4
Tytäryrityksen myynti	7,6	-
Muut	1,2	0,6
Yhteensä	11,2	6,3
Liiketoiminnan muut kulut		
Muilla		
ICT kulut	12,6	11,4
Matkakulut	6,9	6,7
Ajoneuvot ja työkoneet	35,8	34,9
Vuokrat ja kiinteistökulut	15,9	15,8
Asiantuntijapalkkiot	5,4	4,3
Vapaaehtoiset sosiaalikulut	5,3	5,1
Muut	11,0	9,5
Yhteensä	92,9	87,7

5. Rahoitustuotot ja -kulut

MEUR	2019	2018
Muut korko- ja rahoitustuotot	0,3	0,5
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-2,5	-3,4
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-2,2	-2,9
Rahoitustuotot ja -kulut sisältävät:		
Korkotuottoja		
Saman konsernin yrityksiltä	0,2	0,1
Muilta	0,2	0,4
Kurssivoittoja		
Muilta	0,0	0,0
Korkokuluja		
Saman konsernin yrityksille	-0,1	-
Muille	-1,8	-1,8
Muita rahoituskuluja		
Muille	-0,6	-1,5
Yhteensä	-2,2	-2,9

6. Tilinpäätössiirrot

MEUR	2019	2018
Suunnitelman mukaisten ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus		
Aineettomista hyödykkeistä	0,7	-1,1
Aineellisista hyödykkeistä	1,8	3,5
	2,5	2,4
Konserniavustukset		
Saadut konserniavustukset	1,0	1,6
Annetut konserniavustukset	0,0	-0,4
Konserniavustukset yhteensä	1,0	1,2
Tilinpäätössiirrot yhteensä	3,5	3,6

7. Tuloverot

MEUR	2019	2018
Tuloverot tilikaudelta varsinaisesta toiminnasta	5,8	4,6
Yhteensä	5,8	4,6

8. Aineettomat hyödykkeet

MEUR	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakko-maksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
2019					
Hankintameno 1.1.	10,3	113,7	59,4	0,6	184,0
Lisäykset	0,1	0,1	0,2	2,5	3,0
Vähennykset	-5,3		-1,0		-6,3
Siirrot erien välillä	0,0		1,4	-1,4	0,0
Hankintameno 31.12.	5,1	113,8	60,0	1,7	180,7
Kertyneet poistot 1.1.	-8,9	-111,1	-41,1		-161,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	5,3	0,0	1,0		6,3
Tilikauden poistot	-0,4	-1,6	-5,6		-7,5
Kertyneet poistot 31.12.	-4,0	-112,7	-45,6		-162,3
Kirjanpitoarvo yhteensä	1,2	1,1	14,4	1,7	18,3
2018					
Hankintameno 1.1.	10,0	113,4	53,9	3,6	180,9
Lisäykset	0,4	0,3	0,6	3,5	4,8
Vähennykset	-0,1		-1,6		-1,7
Siirrot erien välillä	0,0		6,6	-6,5	0,1
Aikaisempia tilikausia koskeva oikaisu	0,0		-0,1		-0,1
Hankintameno 31.12.	10,3	113,7	59,4	0,6	184,0
Kertyneet poistot 1.1.	-8,7	-109,5	-37,8		-156,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,1		1,6		1,7
Tilikauden poistot	-0,3	-1,6	-4,9		-6,8
Kertyneet poistot 31.12.	-8,9	-111,1	-41,1		-161,0
Kirjanpitoarvo yhteensä	1,4	2,6	18,4	0,6	22,9

Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät useita ICT-projekteja.

9. Aineelliset hyödykkeet

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennakko-maksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
2019					
Hankintameno 1.1.	4,5	95,5	357,3	5,2	462,5
Lisäykset	0,7	1,9	18,6	10,4	31,6
Vähennykset	-0,0	-0,6	-17,6	-0,0	-18,3
Siirrot erien välillä		3,4	7,9	-11,4	-0,2
Hankintameno 31.12.	5,2	100,1	366,1	4,1	475,6
Kertyneet poistot 1.1.		-65,3	-259,8		-325,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,6	17,3		17,9
Tilikauden poistot		-5,0	-24,6		-29,6
Kertyneet poistot 31.12.		-69,7	-267,1		-336,8
Kirjanpitoarvo yhteensä	5,2	30,4	99,0	4,1	138,8

Aineellisten hyödykkeiden hankintamenoon lisäksi sisältyy rahoitusleasingisopimuksilla vuokrattuja hyödykkeitä 8,9 miljoonaa euroa (13,4).

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennakko-maksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
2018					
Hankintameno 1.1.	4,6	95,5	358,5	1,9	460,5
Lisäykset		0,5	21,7	5,9	28,0
Vähennykset	-0,1	-0,2	-24,1	0,0	-24,4
Siirrot erien välillä		1,1	1,4	-2,6	-0,1
Aikaisempia tilikausia koskeva oikaisu		-1,3	-0,2		-1,6
Hankintameno 31.12.	4,5	95,5	357,3	5,2	462,5
Kertyneet poistot 1.1.		-60,2	-257,3		-317,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,1	22,9		23,0
Tilikauden poistot		-5,2	-25,5		-30,7
Kertyneet poistot 31.12.		-65,3	-259,8		-325,1
Kirjanpitoarvo yhteensä	4,5	30,2	97,4	5,2	137,4

10. Sijoitukset

MEUR	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Pääomalainasaamiset	Yhteensä
2019				
Hankintameno 1.1.	30,2	0,4	12,5	43,1
Lisäykset				
Vähennykset	-6,3	0,0		-6,3
Hankintameno 31.12.	23,9	0,4	12,5	36,7
Kirjanpitoarvo yhteensä	23,9	0,4	12,5	36,7

MEUR	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Pääomalainasaamiset	Yhteensä
2018				
Hankintameno 1.1.	30,2	1,0	12,5	43,7
Lisäykset				
Vähennykset		-0,6		-0,6
Aikaisempia tilikausia koskeva oikaisu		-0,1		-0,1
Hankintameno 31.12.	30,2	0,4	12,5	43,1
Kirjanpitoarvo yhteensä	30,2	0,4	12,5	43,1

Yhtiön osuus osakkeista ja äänivallasta %

Omistettut yritykset

Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0
L&T Biowatti Oy, Helsinki	100,0
L&T Relations Oy, Helsinki	100,0
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0
L&T Työllistämispalvelu Oy, Helsinki	100,0

Osakkuusyrietykset

Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	40,0
Moppicom Oy, purettu, Helsinki	43,7

11. Saamiset

MEUR	2019	2018
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Lainasaamiset	1,0	3,2
Myyntisaamiset	0,2	0,8
Yhteensä	1,2	4,0
Siirtosaamiset		
Kela, työterveyshuollon korvaukset	1,3	1,4
Lakisääteiset henkilövakuutukset	0,0	2,0
Vuosialennukset	1,1	0,5
Maksetut lisenssit	2,0	0,7
Verot	3,9	1,8
Muut	0,9	0,5
Yhteensä	9,2	6,9

12. Oma pääoma

MEUR	2019	2018
Osakepääoma 1.1.	19,4	19,4
Käyvän arvon rahasto 1.1.	0,0	0,0
Hyödykejohdannaisten arvostus	0,0	0,0
Käyvän arvon rahasto 31.12.	0,0	0,0
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	0,7	0,7
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi	0,0	0,0
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	0,7	0,7
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	100,7	102,2
Osingonjako	-35,3	-35,3
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi	0,1	0,1
Omien osakkeiden hankinta	-4,5	-
Edellisten tilikausien voitto 31.12.	61,1	67,1
Aikaisempia tilikausia koskeva arvonalentuminen*	-	-1,8
Aikaisempia tilikausia koskeva tapaturmakorvausmaksujen varaus*	-	-1,3
Aikaisempia tilikausia koskeva laskennallisten verosaamisten oikaisu*	-	2,4
Oikaistu edellisten tilikausien voitto 31.12. yhteensä	61,1	66,4
Tilikauden voitto	28,2	34,3
Oma pääoma 31.12.	109,3	120,8
Voitonjakokelpoiset varat		
Edellisten tilikausien voitto	61,1	66,4
Tilikauden voitto	28,2	34,3
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,7	0,7
Voitonjakokelpoisia varoja	89,9	101,4

* Vertailukauden tasearvoja on oikaistu laatimisperiaatteiden muutoksesta aikaisempia kausia koskevista virheistä johtuen. Tästä on kerrottu tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleissa Laskennalliset verot ja Aikaisempia kausia koskevien virheiden korjaus.

13. Pakolliset varaukset

MEUR	2019	2018
Ympäristövaraukset	4,9	4,4
Eläkevastuut	0,4	0,5
Tapaturmamaksuvaraukset	0,8	1,3
Muut varaukset	0,1	0,3
Yhteensä	6,3	6,6

Ympäristövaraukset koskevat kaatopaikkojen jälkihoitokustannuksia.

14. Vieras pääoma

Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset lähivuosina

MEUR	2020*	2021	2022	2023	2024 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0
Joukkovelkakirjalaina	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0

* Taseessa lyhytaikaisessa vieraassa pääomassa

15. Annetut vakuudet, vastuusitoumukset ja muut vastuut

MEUR	2019	2018
Lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	2,4	1,2
Muut velat	23,5	23,4
Yhteensä	25,9	24,6
Siirtovelat		
Henkilöstökulut	48,2	38,4
Muut kulut	2,1	2,0
Yhteensä	50,3	40,3

Rahoitusleasingvelkojen erääntymisajat

MEUR	2019	2018
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä		
– vähimmäisvuokrat erääntymisajoittain		
Enintään 1 vuoden kuluessa	4,9	3,8
1–5 vuoden kuluttua	20,2	15,9
Yli 5 vuoden kuluttua	4,3	5,5
Yhteensä	29,4	25,2
Tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	-1,5	-1,4
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	27,9	23,8
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Enintään 1 vuoden kuluessa	4,6	3,5
1–5 vuoden kuluttua	19,0	14,9
Yli 5 vuoden kuluttua	4,3	5,5
Yhteensä	27,9	23,8

Rahoitusleasingiin liittyvät omaisuuserät liittyvät yhtiön raskaaseen kalustoon.

MEUR	2019	2018
Omista sitoumuksista		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen	0,1	0,1
Muut vakuudet	0,0	0,1
Leasing- ja muut vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät vuokrat	10,3	7,8
Myöhemminä vuosina erääntyvät vuokrat	33,6	20,0
Yhteensä	43,9	27,8
Konserniyritysten puolesta		
Takaukset	13,5	13,5
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	11,1	10,3

16. Johdannaissopimukset

Koronvaihtosopimukset

MEUR	2019	2018
Kohde-etuuden nimellisarvo	30,0	30,9
Käypä arvo	-1,0	-0,6

Koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Niiden käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinahintoihin.

Hyödykejohdannaiset

MEUR	2019	2018
Diesel-swapsopimusten nimellisarvot	0,6	1,6
Käypä arvo	0,0	0,0

Hyödykejohdannaiset on tehty tulevien diesel-ostojen suojaamiseksi. Niiden käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinatietoihin. Yhtiö on lopettanut diesel hyödykejohdannaisten ostamisen tilikauden 2019 aikana.

17. Laskennalliset verosaamiset/-velat

MEUR	2019	2018
Hyllypoistot	0,9	0,8
Pakolliset varaukset	1,2	1,3
Käyttöomaisuuden alaskirjauksesta	0,4	0,4
Yhteensä	2,5	2,4

18. Laskennallinen verovelka

MEUR	2019	2018
Poistoerosta	4,3	4,8

Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi

Lassila & Tikanoja Oyj:n jakokelpoiset varat tilinpäätöksessä ovat 89 944 979,49 euroa, josta tilikauden voitto on 28 156 635,13 euroa. Yhtiön taloudellisessa tilanteessa ei ole tilikauden päättymisen jälkeen tapahtunut olennaisia muutoksia eikä myöskään OYL 13:2 §:ssä tarkoitettu maksukykyisyydesti vaikuta jakokelpoisten varojen määrään.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa tilikaudelta 2019 maksetaan 0,92 euroa osakkeelta. Osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka on maksun täsmäytyspäivänä 16.03.2020 merkittynä Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinko maksetaan 23.3.2020.

Maksun täsmäytyspäivänä 16.03.2020 yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa.

Varojenjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 38 094 466 kappaletta,

joten osingon kokonaismäärä olisi	35 046 908,72 euroa
Jäljelle jäävät jakokelpoiset varat	54 898 070,77 euroa
Yhteensä	89 944 979,49 euroa

Hallituksen toimintakertomuksen ja vuoden 2019 tilinpäätöksen allekirjoitukset

Helsingissä 28. päivänä tammikuuta 2020

Heikki Bergholm Sakari Lassila

Teemu Kangas-Kärki Laura Lares

Miikka Maijala Laura Tarkka

Eero Hautaniemi
toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 5. päivänä helmikuuta 2020

KPMG Oy Ab

Leenakaisa Winberg
KHT

Tilintarkastuskertomus

Lassila & Tikanoja Oyj:n yhtiökokoukselle Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Lassila & Tikanoja Oyj:n (y-tunnus 1680140-0) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan

tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen [liitetiedossa 5.5.](#)

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme

ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisällytynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Liikearvon ja yrityshankintoihin liittyvän muun aineettoman omaisuuden arvostaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet, liitetieto 3.1 ja 3.2)

Konserni on laajentunut toimintaansa yrityshankintojen kautta, minkä seurauksena konsernin taseeseen sisältyvien liikearvon ja yrityshankintoihin liittyvien muiden aineettomien hyödykkeiden määrä on merkittävä. Konsernitaseen 31.12.2019 liikearvo oli 151,9 miljoonaa euroa ja yrityshankintoihin liittyvät muut aineettomat hyödykkeet 16,8 miljoonaa euroa.

Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet ovat vuosittaisen arvonalentumistestauksen kohteena.

Arvonalentumistestausten taustalla olevien rahavirtaennusteiden laatiminen edellyttää johdon harkintaa koskien mm. kannattavuutta, pitkän aikavälin kasvutekijää ja diskonttauskorkoa.

Testauksissa käytettäviin ennusteisiin liittyvistä johdon harkintaan perustuvista ratkaisuksista ja tasearvon merkittävyydestä johtuen liikearvon ja yrityshankintoihin liittyvän muun aineettoman omaisuuden arvostaminen on tilintarkastuksessa keskeinen seikka.

Arvonalentumistestaukseen liittyen olemme suorittaneet muun muassa seuraavat tarkastustoimenpiteet:

- Olemme arvioineet keskeisiä laskelmissa käytettyjä oletuksia, kuten kannattavuutta, diskonttauskorkoa ja pitkän aikavälin kasvutekijää.
- Tarkastukseen on osallistunut KPMG:n arvonnäärityksen asiantuntijoita, jotka ovat testanneet laskelmien teknistä oikeellisuutta sekä verranneet käytettyjä oletuksia markkina- ja toimialakohtaisiin tietoihin.

Lisäksi olemme arvioineet kyseisiä eriä koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Myyntituottojen kirjaaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet, liitetieto 1.1 ja 1.2)

Myyntituottojen kirjaaminen on tilintarkastuksen kannalta keskeinen osa-alue mm. seuraavista seikoista johtuen:

- Myynti koostuu lukuisissa toimipisteissä suoritetuista useista yksittäisistä palveluista.
- Useiden eri tietojärjestelmien kautta käsiteltävien myyntitapahtumien lukumäärä on suuri ja konsernissa on käytössä useita hinnoittelu- ja sopimusmalleja.
- Myös laskituksen perustietojen kerääminen tapahtuu useiden eri prosessien ja tietojärjestelmien avulla.
- Osittain liiketoiminnan luonteesta johtuen myyntijärjestelmien käyttäjävaltuudet ovat suhteellisen laajat.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt myyntiprosesseihin liittyvän sisäisen valvontaympäristön arviointia sekä keskeisimpien kontrollien tehokkuuden testausta. Olemme lisäksi suorittaneet sekä analyttisiä että aineistotarkastuksen toimenpiteitä.

Tarkastustoimenpiteet ovat sisältäneet prosessien avainhenkilöiden haastatteluja kokonaiskuvan muodostamiseksi sekä konsernin soveltamien tuloutusperiaatteiden ja käytäntöjen asianmukaisuuden arvioimiseksi.

Olemme testanneet myyntitapahtumien rekisteröinti-, kirjaus- sekä laskutus- ja hinnoitteluprosessien toimivuutta ja käyneet läpi hinnoittelu- ja sopimusmalleja. Olemme lisäksi arvioineet myyntituottojen oikeellisuutta testamalla myynnin jaksottumista tilikausien välillä.

Lisäksi olemme arvioineet myyntituottoja koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Työsuhde-etuudet ja niiden kirjaaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet, liitetieto 1.3 ja 5.4)

Työsuhde-etuuksien kirjaaminen on tilintarkastuksen kannalta keskeinen osa-alue mm. seuraavista seikoista johtuen:

- Konsernin liiketoiminta on erittäin työvoimavaltaista, ja siten työsuhde-etuuksista aiheutuvien kulujen osuus konsernin liiketoiminnan kuluista on merkittävä.
- Palkanlaskennan perustiedot kerätään lukuisten toimipisteiden ja palvelukohtaisten prosessien kautta. Vastaavasti palkkatapahtumien prosessiin osallistuvien henkilöiden lukumäärä on suuri.
- Edellä mainitut seikat huomioiden kontrolloimpympäristön merkitys korostuu konsernin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden varmistamisessa.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt palkanlaskenta-prosessiin liittyvän sisäisen valvontaympäristön arviointia sekä sitä koskevien keskeisten kontrollien tehokkuuden testausta.

Olemme lisäksi suorittaneet sekä analyttisiä että ai-neistotarkastuksen toimenpiteitä, jotka ovat sisältäneet yksittäisten palkkatapahtumien testaamista sekä tilin-päätösjaksojen vertaamista ulkopuolisten tahojen vahvistuksiin.

Olemme myös arvioineet työsuhde-etuuksia koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laa-timisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansain-välisen tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimuk-set. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäy-töksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laaties-saan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esit-tämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan pur-kaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytökses-tä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä

antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havai-taan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavas-sa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua vää-rinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttä-jät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastuk-seen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkas-tuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.

- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana. Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai

määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voisi kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana 15.3.2012 alkaen yhtäjaksoisesti 8 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen ja vuosikertomukseen sisältyvän informaation, mutta se ei sisällä tilinpäätöstä eikä sitä koskevaa tilintarkastuskertomustamme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttööme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää, ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttööme kyseisen päivän jälkeen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttööme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 5. helmikuuta 2020

KPMG OY AB

Leenakaisa Winberg
Partner, KHT

HUOMISELLA TÖISSÄ

Lassila & Tikanoja Oyj

Valimotie 27, 00380 Helsinki

puh. 010 636 111

www.lt.fi